

HJEMVENDTE SOLDATER

SFi DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

SOLDATER FØR OG UNDER UDSENDELSE

EN KORTLÆGNING

11:25

STÉPHANIE VINCENT LYK-JENSEN
CECILIE DOHLMANN WEATHERALL
JULIE HEIDEMANN
MALENE DAMGAARD
ANE GLAD

11:25

SOLDATER FØR OG UNDER UDSENDELSE

EN KORTLÆGNING

STÉPHANIE VINCENT LYK-JENSEN
CECILIE DOHLMANN WEATHERALL
JULIE HEIDEMANN
MALENE DAMGAARD
ANE GLAD

KØBENHAVN 2011
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

SOLDATER FØR OG UNDER UDSENDELSE. EN KORTLÆGNING

Afdelingsleder: Lars Pico Geerdsen
Afdelingen for socialpolitik og velfærdsydelse

Undersøgelsens følgegruppe:

Sten Scheibye, Soldaterlegatet
Anders Korsgaard, Rigshospitalet
Jens Bruun Lauritzen, Bispebjerg Hospital
Karin Holland, Horsens Kommune
Kim Kristensen, Kgl. Dansk Ambassade Paris
Jesper Helsø, General, forh. Forsvarschef, Soldaterlegatet
Ann-Christina H. Salquist, Soldaterlegatet
Paul Bingley, SFI
Søren Leth Petersen, Københavns Universitet og SFI

ISSN: 1396-1810
e-ISBN: 978-87-7119-028-1

Layout: Hedda Bank
Forsidefoto: Jens Dige
Netpublikation

© 2011 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.
Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's
publikationer, bedes sendt til centret.

INDHOLD

	FORKORTELSER OG DEFINITIONER	7
	FORORD	11
	RESUMÉ	13
1	INDLEDNING	21
2	DATA	27
	Datasikkerhed	28
	Definition og afgræsning af en udsendelse	29
	Militærdata	29
	Registerdata	30
3	MISSIONER OG UDVÆLGELSESPROCESSER	33

	Ændringerne i perioden 1992-2009	34
	Antal udsendelser i perioden 1992-2009	35
	Typer af missioner i perioden 1992-2009	36
	Udvælgelsesprocesser i perioden 1992-2009	41
	Soldater og missioner	45
	Opsamling	49
4	FØRSTEGANGSUDBENDETS SOCIODEMOGRAFISKE KARAKTERISTIKA	51
	Alder	52
	Udvikling af aldersgrupper	57
	Kønsfordelingen	59
	Etnisk baggrund	63
	Familietype	70
	Opvækst	75
	Opsamling	83
5	FØRSTEGANGSUDBENDETS UDDANNELSE OG INTELLIGENSTEST	85
	Uddannelsesniveau	86
	Intelligenstest	95
	Opsamling	100
6	FØRSTEGANGSUDBENDETS INDKOMST OG SOCIOØKONOMISK STATUS	103
	Indkomst	103
	Socioøkonomisk status	111
	Socioøkonomisk status	112
	Opsamling	121
7	KRIMINALITET BLANDT DE FØRSTEGANGSUDBENDE	123

	Kriminaliteten blandt de udsendte og i befolkningen	125
	Kriminaliteten blandt de udsendte	127
	Opsamling	133
8	DE REPATRIEREDE, SÅREDE OG OMKOMNE	135
	De repatrierede	137
	De sårede	144
	De omkomne	147
	Opsamling	149
9	KONKLUSION	151
	BILAG	159
	Bilag 1	159
	Bilag 2	161
	Bilag 3	163
	LITTERATUR	167
	SFI-RAPPORTER SIDEN 2010	169

FORKORTELSER OG DEFINITIONER

BPP: Børge Prien-prøven, der er forsvarets intelligencetest.

DIB: Den Danske Internationale Brigade var en reaktionsstyrke, som værnepligtige kunne tilmelde sig for at blive udsendt på internationale missioner. DIB blev oprettet ved en folketingsbeslutning i 1993 og færdigopstillet i 1997, men blev nedlagt igen ved forsvarsforliget i 2005 i forbindelse med reorganiseringen af hæren.

Engangsudsendte: Soldater, der har været udsendt én gang i alt i perioden 1992-2009.

Fleregangsudsendte: Soldater, der har været udsendt mere end én gang i perioden 1992-2009.

FN: Forenede Nationer. United Nations (UN) på engelsk.

FPT: Forsvarets Personeltjeneste.

Førstegangsudsendte: Soldater, der sendes ud på internationale missioner for første gang i perioden 1992-2009.

Grad: Militære grader, betegnelser, som angiver militærpersoners rangorden, ansvar og kompetencetrin. Grundlæggende skelnes der mellem befalingsmænd og menige og blandt befalingsmændene mellem officerer og underofficerer. Gradueringen afspejler den hierarkiske struktur i forsvaret, idet hvert trin på den militære rangskala oprindeligt modsvarer en bestemt enhedsstørrelse; således svarer kaptajn til kompagni og oberst til regiment. Kilde: www.denstoredanske.dk.

HBU: Hærens Basisuddannelse. Varigheden er typisk 4 måneder. Undtagelserne er Den Kongelige Livgarde, Gardehusarregimentets hesteeskadron og Kongeskibet Dannebrog, hvor varigheden er henholdsvis 8, 12 og 9 måneder.

HRU: Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse. Varigheden er 8 måneder.

IFOR: UN-Mandated Implementation Force (december 1995, december 1996) i Bosnien Hercegovina.

IMP: Institut for Militærpsykologi, fra 1. januar 2011: Militærpsykologisk Afdeling (MPA).

INTOPS: Internationale Operationer.

IRAK: Koalitionen i Irak, der valgte at arbejde uden for FN-kontrol (2003-).

ISAF: International Security Assistance Force (2002-) i Afghanistan. Danmark har haft soldater udstationeret under NATO-kommando siden januar 2002.

KFOR: NATO Kosovo Force, i Kosovo (juni 1999-).

K35- og K60-kontrakter: En kontrakttype for fastansatte i forsvaret, som indbefatter ansættelse, indtil man fylder 35 år eller 60 år. Civil uddannelse (CU) optjenes undervejs, og denne uddannelse kan tages i forbindelse med, at man er ansat på sin K35-kontrakt. Hvis man siger op, før K35-kontrakten er udløbet, mister man sin ret til betalt uddannelse. K60-kontrakter er langtidskontrakter med ansættelse, indtil man fylder

60 år. K60-kontrakter tilbydes typisk soldater, der er 28-30 år. Retten til civil uddannelse falder bort, når man tegner en K60-kontrakt.

Mission: En mission er en militær operation. En stor mission (fx ISAF) indeholder flere holdudsendelser (dvs. en gruppe af personer, som udsendes sammen). En holdudsendelse varer typisk 6 måneder og starter for det meste enten i februar eller august. En person kan derfor godt være på den samme mission flere gang men på forskellige hold.

MPA: MilitærPsykologisk Afdeling tidligere kaldet IMP.

MSU: Missionsforberedende Uddannelse. Varigheden af MSU er for HRU-personel 1 måned, mens den for SRS-personel begynder 2-3 måneder før udsendelse.

NATO: The North Atlantic Treaty Organisation.

Repatrierede: Soldater, der bliver hjemsendt fra mission før tid af forskellige årsager.

SFOR: Stabilization Force, i Bosnien-Hercegovina (december 1996 til 2004).

SRS: Hærens stående reaktionsstyrke.

SU: Statens Uddannelsesstøtte.

UNCRO: United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia i Kroatien (marts 1995 til januar 1996).

UNIFIL: United Nations Interim Force in Lebanon, Libanon. Missionen har kørt siden 1978, men blev forstærket i 2006.

UNIKOM: United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission, Irak-Kuwait, (april 1991 til oktober 2003).

UN: United Nations.

UNPROFOR: United Nations Protection Forces, i Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Serbien, Montenegro og Makedonien (februar 1992 til marts 1995).

Udsendelse: En udsendelse er en person, der deltager på en international mission. En person kan have flere udsendelser i sin karriere i forsvarret.

FORORD

Denne kortlægning er den tredje udgivelse i forbindelser med projektet ”Danske hjemvendte soldater”. Hovedprojektets overordnede formål er at undersøge, hvilke konsekvenser udsendelse har for de danske soldater, som sendes ud til internationale militære missioner. Først kortlægger vi soldaternes socioøkonomiske og demografiske karakteristika samt omfanget af kriminalitet, inden de tager af sted på deres første mission. Derefter undersøger vi en delpopulation, som enten er blevet repatrieret, blevet såret eller er omkommet under deres udsendelse. Undersøgelsen beskriver de tidligere udsendte soldater i perioden 1992-2009.

Vi indleder rapporten med en gennemgang af konstruktionen af datasættet. Derudover beskriver vi de forskellige missioner forsvaret har deltaget i samt udvælgelsesprocesserne til udsendelse i analyseperioden. Derefter beskriver rapporten karakteristika ved de førstegangudsendte og de repatrierede, sårede og omkomne.

Kortlægningen af soldaters karakteristika før og under udsendelse er bestilt og finansieret af Soldaterlegatet med støtte fra TrygFonden, Lundbeckfonden, Novo Nordisk Fonden og Aase og Ejnar Danielsens Fond.

Projektet er gennemført af seniorforsker Stéphanie Vincent Lyk-Jensen (projektleder), forsker Cecilie Dohlman Weatherall, forskningsassistent Julie Heidemann samt specialestudenter Malene Damgaard og Ane Glad. Student Stine Vernstrøm Østergaard og seniorforsker Leif

Husted har bidraget til datagrundlaget. Følgegruppen og lektor Peter Viggo Jakobsen, Københavns Universitet, har læst og kommenteret udkastet til rapporten. Desuden har vi fået kommentarer til nogle afsnit fra seniorforsker Mette Lausten. Forsvarets Rekruttering, Forsvarets Personeltjeneste, Hærens Operative Kommando (HOK), daværende Institut for Militærpsykologi (nuværende MilitærPsykologisk Afdeling, MPA) har bidraget med levering af data. Vi vil gerne takke alle for værdifulde råd og konstruktive kommentarer. SFI og rapportens forfattere står alene som ansvarlige for rapportens konklusioner.

København, juli 2011

JØRGEN SØNDERGAARD

RESUMÉ

SOLDATER FØR OG UNDER UDSENDELSE. EN KORTLÆGNING

Formålet med denne rapport er at tegne et portræt af de soldater, der har været udsendt på internationale missioner fra 1992 til 2009. Formålet er todelt, idet vi dels undersøger forskelle mellem de udsendte soldater og befolkningen generelt, dels undersøger forskelle internt mellem de udsendte, der knytter an til personelgruppe, mission eller udsendelsesår. Først kortlægger vi karakteristika hos de førstegangsendte, inden de tager af sted på deres første mission. Derefter ser vi på en delpopulation, der enten er blevet repatrieret, blevet såret eller er omkommet under deres mission.

Analyseperioden dækker alle udsendelser i perioden 1992-2009. Det betyder, at nogle af de udsendte, som vi definerer som førstegangsendte, faktisk kan have været udsendt tidligere, hvis den tidligere udsendelse er sket før 1992. Kortlægningen fokuser på socioøkonomiske og demografiske karakteristika samt eventuelt kriminalitet blandt de førstegangsendte. Rapporten udgør både et fundament for de efterfølgende rapporter - en kortlægning af soldaterne efter udsendelse samt en konsekvensanalyse. De udsendtes sundhedsprofilen afrapporterer vi separat i en samlet rapport i forbindelse med projektet: "Danske hjemvendte soldater: Det medicinske modul."

Denne kortlægning af soldater både før og under udsendelse er baseret på registerdata fra forsvaret og Danmarks Statistik. Det vil sige, at vi kun ser på faktuelle karakteristika. Andre delundersøgelser i projektet "Danske hjemvendte soldater" belyser subjektive forhold, som ikke findes i registerdata, bl.a. soldaternes motivation for udsendelse.

Det er ikke et tilfældigt udsnit af den danske befolkning, som bliver sendt ud som soldater på internationale militære missioner. Særlige udvælgelsesprocesser for, hvem der bliver sendt ud, betyder, at det er et specifikt udsnit af den danske befolkning, som er ansat i forsvaret generelt, og som udsendes på militære operationer i særdeleshed.

Vi sammenligner, hvordan førstegangsendtes profil har ændret sig i analyseperioden fra 1992 til 2009, da dette er relevant for de efterfølgende undersøgelser. Ud af beskrivelsen kan vi tage højde for både de forskelle, der er mellem de udsendte og den generelle befolkning, og de forskelle der er internt i gruppen af udsendte. Vi sammenligner førstegangsendte med hele befolkningen eller med dem, der er vurderet egnede fra sessionsprøverne, hvor det er muligt. Yderligere undersøger vi ved udvalgte temaer forskelle i de udsendtes profil inden deres første udsendelse, og her sammenligner vi dem, der har været af sted én gang med dem, der har været af sted mere end én gang i perioden 1992-2009.

Rapporten bidrager til at besvare spørgsmål om, hvem de udsendte er, inden de tager på deres første mission og i forhold til, hvilke parametre de afskiller sig fra den danske befolkning. Rapporten søger at afdække følgende spørgsmål: Hvilken demografisk profil har de førstegangsendte? Hvilke uddannelser har de inden den første udsendelse? Hvad er deres indkomst? Hvordan er personelsammensætningen på holdene? Hvilken kriminalitetshistorik har de førstegangsendte op til 3 år før deres første mission? Det har derudover stor betydning for konstruktionen af den empiriske analyse af konsekvenserne af udsendelse og tolkningen af analysens resultater, at vi tager højde for de karakteristika, som adskiller soldaterne fra befolkningen generelt. Kortlægningen i denne rapport bidrager som en "førmåling" af udsendtes karakteristika på deres første mission.

DATAGRUNDLAG

Rapportens datagrundlag er stykket sammen fra mange forskellige datakilder og danner populationen for resten af projektet, dvs. kortlægningen

af soldaterne efter udsendelse, konsekvensanalysen og det medicinske modul.

Undersøgelsens population består af følgende:

- Alle udsendte til internationale missioner i perioden 1992-2009, hvor cpr-nummer er tilgængeligt¹, dvs. 26.028 personer.
- Delpopulationer af de tidligere udsendte i perioden 1992-2009, der blev såret (123 personer), omkom (51 personer) eller blev repatrieret² (399 personer).

RAPPORTENS STRUKTUR

Rapporten er struktureret på baggrund af sociodemografiske og socio-økonomiske temaer, der beskriver de førstegangsendte inden deres første internationale mission. Derudover beskriver vi det udsnit af udsendte, der har oplevet en repatriering.

- Kapitel 2 præsenterer datamaterialet samt de væsentligste forudsætninger for læsning af rapporten samt for definitioner, der indgår.
- Kapitel 3 kortlægger de forskellige missioner for de i alt 53.861 udsendelser, som de udsendte soldater deltog i inden for analyseperioden 1992-2009. Derudover beskriver vi relevante aspekter af de vigtigste ændringer i det danske militære system samt selektionsprocessen i analyseperioden.

FØR UDSENDELSE

- Kapitel 4 til 7 koncentrerer sig om kortlægningen af de førstegangsendtes profiler *inden* deres første mission. Hovedtemaer som sociodemografi, uddannelse, økonomi og kriminalitet belyses hver for sig i separate kapitler. Vi sammenligner de førstegangsendte med relevante grupper af den danske befolkning eller årgange af de unge, der blev vurderet egnede eller begrænset egnede på session eller Forsvarets Dag.

1. Se Bilag 1 for yderligere oplysninger.

2. I perioden 2005-2009 er der overlappning mellem de repatrierede og sårede, idet 48 repatrierede findes blandt de sårede. Repatrieredes oplysninger dækker perioden 2005-2009.

UNDER UDSENDELSE

- Kapitel 8 fokuserer på en del af populationen og belyser soldaterne *under* udsendelse. Kapitlet beskriver, hvem der er blevet repatrieret, dræbt eller såret.

MISSIONER OG UDVÆLGESESPROCESSERNE

De mest markante ændringer i forsvarets systemer i undersøgelsesperioden har været det markante skift fra, at soldater lejlighedsvis kunne blive udsendt til militære operationer i udlandet, til at udsendelse er en del af normen ved en ansættelse ved forsaret. Derudover har nedlæggelsen af den Danske Internationale Brigade (DIB) og afkortelsen af værnepligten i 2004 fra 8 mdr. til 4 mdr. været med til at påvirke, hvilke personer der deltager i internationale udsendelser.

I analyseperioden er der sket mere end en fordobling i antallet af årlige udsendelser. 60 pct. af udsendelserne har været til Eksjugoslavien, mens ca. 70 pct. af udsendelserne i 2009 var til Afghanistan. De udsendte har i gennemsnit deltaget i to missioner.

Vi undersøger eventuelle forskelle i profilen inden den første udsendelse for dem, der har været udsendt henholdsvis én gang eller flere gange i perioden.

SOCIODEMOGRAFISKE KARATERISTIKA

De førstegangsendtes aldersgennemsnit svinger mellem 25 år og 30 år i tidsperioden 1992-2009. Konstabelgruppen er den yngste personelgruppe, og officersgruppen er den ældste af de tre største personelgrupper. Den tredje af de største personelgrupper er sergentgruppen. De førstegangsendtes gennemsnitsalder er for hele perioden 27 år, og 50 pct. af de førstegangsendte er yngre end 24 år. Aldersgennemsnittet slår også igennem, når vi undersøger de udsendtes civilstatus, idet fire ud af fem er ugifte, hvilket kan forklares med den unge alder. Det samme mønster gør sig gældende i forhold til antal af børn. 86 pct. tager af sted første gang uden at have børn.

Den sociodemografiske analyse viser også, at andelen af kvinder er stigende gennem den pågældende periode, og at der er signifikante forskelle på, i hvilke funktioner mænd og kvinder bliver udsendt. Kvinderne bliver hyppigere udsendt som sygeplejersker, og mænd bliver hyp-

pigere udsendt som traditionelt militærpersonel. Kvindernes aldersgennemsnit er på knap 31 år ved første udsendelse, hvilket er højere end blandt mænd, hvor det ligger på 27. Andelen af indvandrere og efterkommere er ligeledes stigende i perioden 1992-2009, og der er forskelle mellem, hvilken grad henholdsvis danskere og indvandrere og efterkommere har, når de bliver udsendt. Indvandrere og efterkommere er hyppigere repræsenteret blandt konstabler end blandt sergenter og officerer.

Analysen af de udsendtes opvækstforhold viser, at der er flere udsendte, der vokser op med én voksen i forhold til mænd i Danmark, og der er generelt færre, der vokser op med to voksne i forhold til mænd i Danmark. Derudover er der forskelle blandt personelgrupperne, når det gælder opvækst: Konstablerne vokser hyppigere op i opbrudte hjem, og det er en markant forskel i forhold til især officererne.

Blandt konstabler, der udsendes mere end én gang på internationale missioner, er der en større procentdel, der flytter hjemmefra tidligt, og som vokser op med én voksen. Forskellen er i forhold til konstabler, der udsendes én gang.

Andelen af udsendte, der er anbragt under opvæksten, er lavere end i den danske befolkning. Andelen af anbragte har ændret sig historisk på den måde, at udsendelser til Eksjugoslavien i 1990'erne havde en større andel udsendte, der havde været anbragt end dem, der blev udsendt efter 2002 til Irak og Afghanistan. Vi finder en forskel i andelen af konstabler, der har været anbragt i forhold til andelen af personer fra officersgruppen, der har været anbragt. Der findes flere, der har været anbragt blandt konstablerne end blandt officererne.

UDDANNELSE OG INTELLIGENSTEST

Undersøgelsen af de førstegangsendtes uddannelse, inden de tager af sted på deres første mission, viser, at de fleste udsendte på deres første internationale mission er unge og derfor ikke har en lang uddannelse. Derudover varierer uddannelsesniveaut blandt de udsendte. Det er højere blandt de ældre, kvinderne, officererne og blandt dem, der kun sendes ud én gang i perioden 1992-2009. De udsendte, som deltager i missioner som FN-observatører, har gennemsnitligt et højere uddannelsesniveau end de øvrige udsendte. Men blandt de store missioner er der generelt ikke store forskelle i uddannelsesniveaut blandt de udsendte, der sendes ud på deres første internationale mission.

Kapitlet kortlægger også de udsendes intelligensprofil på baggrund af sessionsprøven. Vi sammenligner resultatet af Børge Prien-prøve-scoren (BPP-scoren) blandt dem, der er bedømt egnede og bliver udsendt, og dem der ikke bliver. Intelligenstesten viser, at de udsendte fra årgangene 1983-1985 har en højere BPP-score end de sessionsvurderet egnede, som ikke udsendes. BPP-scoren varierer blandt de udsendte, hvad angår missioner og personelgrupper. De højeste scorer findes blandt officersgruppen samt blandt udsendte til IRAK og kategorien Andre missioner, mens de laveste findes blandt konstabelgruppen og udsendte til SFOR.

INDKOMST OG SOCIOØKONOMISK STATUS

Analysen af de førstegangsudsendes indkomst viser, at de fleste udsendte 1 år før deres første internationale mission har haft en relativt høj indkomst i forhold til deres alder. Samtidig har de førstegangsudsendte generelt været lønmodtagere (over 90 pct.) året inden, de blev udsendt. Derudover varierer indkomstniveauet blandt de udsendte. Det er højere blandt de ældre, kvinderne og officererne. Når vi sammenligner indkomst på tværs af missioner, finder vi, at udsendte til ISAF og kategorien Andre missioner har et signifikant højere forudgående indkomstniveau i forhold til personer, der er udsendt til de resterende missioner.

Ud over at majoriteten af de udsendte har været lønmodtagere året før udsendelsen, ser vi over tid, at andelen af udsendte som har arbejdet som ufaglærte stiger, hvilket kan skyldes dels den aktuelle trend at det er mere attraktivt og spændende at lade sig udsende på en internationale mission, dels samfundsmæssige konjunkturudsving. Sammenligningen af missioner viser også, at de udsendte på de senere missioner som ISAF (Afghanistan) og IRAK i højere grad har været ufaglærte lønmodtagere inden udsendelse.

KRIMINALITET

I kapitel 7 beskriver vi kriminalitet blandt de førstegangsudsendte. Vi indleder med at sammenligne de udsendte med befolkningen som helhed i perioden 2000-2006, hvad angår ejendomsforbrydelser og voldsforbrydelser. Generelt er de mandlige udsendte mindre kriminelle end den mandlige del af befolkningen, når vi kigger på årene umiddelbart inden udsendelse. Hvis vi kigger længere tilbage – dvs. 2 til 3 år før udsendelse.

sens start – ligner de udsendte i højere grad befolkningen, når det gælder ejendomsforbrydelser.

Kriminaliteten blandt de udsendte er karakteriseret ved følgende:

- Procentandelen af de førstegangsendte, som har en dom, ligger på et højere niveau end gennemsnittet for 1992-2009 i starten af perioden, hvorefter den falder til under gennemsnittet i midten af analyseperioden. De seneste år svinger kriminalitet omkring gennemsnittet for 1992-2009.
- Det er generelt yngre mænd, der har fået en dom.
- Det er primært konstabler, der har fået en dom.
- Der er en større procentandel blandt de førstegangsendte til missionerne til UNPROFOR og ISAF, som har en dom.
- Der er ingen markante forskelle mellem førstegangsendte og flergangsendte med hensyn til kriminaliteten inden udsendelse.

I forhold til diskussionen om, hvorvidt personer med en voldelig baggrund er særligt tiltrukket af udsendelser til internationale missioner, er der i vores datamateriale ikke dokumentation for at støtte denne påstand. Det forholder sig snarere omvendt, idet der er få personer med en dom for vold, som bliver udsendt. De bliver formentlig til en vis grad sorteret fra af forsvaret selv eller ansøger slet ikke om at komme ind.

REPATRIEREDE, SÅREDE OG OMKOMNE

Analysen viser, at der er en overrepræsentation af repatrierede og sårede i konstabelgruppen. Selv om denne personelgruppe udgør hovedparten af de udsendte, er der stadig en overrepræsentation, når det gælder repatrieringer og skader, men ikke når det gælder omkomne. Missionen i Afghanistan i årene 2008-2009 er mere repræsenteret i datamaterialet, idet der i denne periode er flest repatrierede, sårede og omkomne fra udsendelser til Afghanistan.

I forhold til udsendelseserfaring viser analysen, at omkring en tredjedel af soldaterne for de repatrierede og de omkomnes vedkommende er på deres første udsendelse, for de såredes vedkommende gælder dette for knap halvdelen. De primære begrundelser for repatriering er sociale årsager og egen sygdom, og det gælder i hele perioden 2005-2009. Der er sket en stigning i antallet af repatrieringer på grundlag af psykiske årsager samt en stigning i antal sårede i kamp i 2009. De altovervejende

årsager til, at soldater er blevet sårede eller er omkommet har været miner og kamphandlinger.

Gruppernes demografiske profil viser, at de sårede med en gennemsnitalder på ca. 25 år er yngre både i forhold til de omkomne og de repatrierede, hvor aldersgennemsnittet for begge grupper ligger på knap 29 år og i forhold til den samlede gruppe af udsendte soldater på alle udsendelser, hvor den gennemsnitlige alder er lidt over 29 år.

For de repatrierede, sårede og omkomnes vedkommende gælder det, at langt hovedparten er etniske danske mænd, de bor alene, og enkelte har børn.

INDLEDNING

Hensigten med hovedprojektet ”Danske hjemvendte soldater” er at undersøge, hvilke konsekvenser udsendelse har for de danskere, der sendes ud på internationale militære missioner. Den danske militære indsats i internationale missioner har undergået store forandringer over de seneste årtier. Indtil begyndelsen af 1990’erne var missionerne overvejende af fredsbevarende og fredsstøttende katarakter og i Forenede Nationers (FN) regi. Siden slutningen af 1990’erne og især med Irakkrigens begyndelse i 2003 er udsendelserne sket inden for rammerne af en mere aktiv dansk sikkerhedspolitisk agenda i NATO og i et regi af partnere inden for større koalitioner. Irakkrigen og krigen i Afghanistan er blevet beskrevet som mere risikofyldte end opgaven i det tidligere Jugoslavien.

Denne rapport er den tredje udgivelse inden for projektet ”Danske hjemvendte soldater og en del af den kvantitative analyse. Tidligere er udkommet undersøgelsen ”Hjemvendte soldater – en interviewundersøgelse” og litteraturstudiet ”Soldater – før, under og efter udsendelse. Et litteraturstudie”. Interviewundersøgelsen belyser de oplevelser, de udsendte har i forbindelse med deres udsendelse og peger på, at eksempelvis missionstypen har en betydning for deres oplevelser i forbindelse med udsendelsen. Litteraturstudiet bidrager til en bedre forståelse af konsekvenserne af udsendelse for danske soldater på internationale missioner ved en gennemgang af den væsentligste videnskabelige viden in-

den for området. Kortlægningen i denne rapport fokuserer på de socio-økonomiske og demografiske karakteristika samt kriminalitet blandt de førstegangsendte. Som det påpeges i litteraturstudiet, besvarer undersøgelser af udsendte soldater ofte klart afgrænsede spørgsmål i form af hypoteser. I denne rapport anlægger vi en bredere tilgang og går mere eksplorativt til værks, idet undersøgelsen afdækker, i hvilket omfang der er systematikker i de forhold, der ligger forud for en udsendelse. Rapporten er et fundament for de efterfølgende rapporter, der indeholder dels en kortlægning af soldaterne efter udsendelse dels en konsekvensanalyse i den forstand, at undersøgelsen bidrager til en bredere forståelse af, hvem der udsendes på internationale missioner. De udsendes sundhedsprofil afrapporteres separat i en samlet rapport i forbindelse med projektet: ”Danske hjemvendte soldater: Det medicinske modul”.

Formålet med denne rapport er at tegne et portræt af de soldater, der har været udsendt på internationale missioner. Vi undersøger dels forskelle mellem de udsendte soldater og befolkningen som helhed, dels forskelle internt mellem de udsendte. Først undersøger vi profilen af de udsendte soldater, inden de tager af sted på deres første mission. Derefter ser vi på en delpopulation, der enten er blevet repatrierede, sårede eller er omkommet under deres mission. En del af formålet er således også at identificere, om der er nogen særligt udsatte grupper blandt de udsendte soldater, da denne viden er relevant i forhold til de kommende rapporter, der omhandler soldaterne efter udsendelse. Denne kortlægning af soldater både før og under udsendelse er baseret på registerdata fra forsvaret og Danmarks Statistik. Det vil sige, at vi kun kigger på faktuelle karakteristika. Andre delundersøgelser i projektet ”Danske hjemvendte soldater” vil belyse andre subjektive forhold, som ikke findes i registerdata, bl.a. soldaternes motivation for udsendelse.

Det er ikke et tilfældigt udsnit af den danske befolkning, som bliver sendt ud som soldater på internationale militære missioner. Særlige udvælgelsesprocesser for, hvem der bliver sendt ud betyder, at det er et specielt udsnit af den danske befolkning, som er i forsvaret generelt, og som bliver udsendt på militære operationer i særdeleshed.

Rapporten bidrager til at besvare spørgsmål om, hvem de udsendte er, inden de tager på deres første mission, og i forhold til hvilke parametre de adskiller sig fra den danske befolkning. Rapporten søger at afdække følgende spørgsmål: Hvilken demografisk profil har de førstegangsendte? Hvilke uddannelser har de inden den første udsendelse?

Hvad er deres indkomst? Hvordan er personelsammensætningen på holdene? Hvilken kriminalitetshistorik har de førstegangsendte 3 år før deres første mission? Det har derudover stor betydning for konstruktionen af den empiriske analyse af konsekvenserne af udsendelse og tolkningen af analysens resultater, at vi tager højde for de karakteristika, som adskiller soldaterne fra andre grupper i befolkningen. Nærværende kortlægning bidrager som en førmåling af udsendtes karakteristika på deres første mission. I de følgende rapporter vil vi derfor være bedre i stand til at opstille relevante hypoteser og tage højde for forskellige forhold, der ligger forud for en udsendelse.

Analyseperioden dækker alle udsendelser i perioden 1992-2009. Hæren står for langt de fleste udsendelser af soldater til internationale militære missioner. Denne rapport kortlægger soldaternes status og karakteristika på deres første mission i perioden. Det betyder, at nogle af de udsendte, som vi definerer som førstegangsendte, faktisk kan have været udsendt tidligere, hvis den tidligere udsendelse har fundet sted før 1992.

Koordinationssektionen for Forsvarets Personeltjeneste, Nato og Internationale Operationer (INTOPS) har leveret størstedelen af de oplysninger, vi bruger i vores kortlægning. Det vil sige, at vi kun kigger på udsendelse til internationale missioner. Udsendelserne indeholder både holdudsendelser som fx ISAF (International Security Assistance Force) i Afghanistan og enkeltmandsudsendelser, men det er ikke muligt at adskille de to på grund af mangelfulde oplysninger.

Undersøgelsens population udgøres af følgende:

- Alle tidligere udsendte til internationale missioner i perioden 1992-2009 med tilgængeligt cpr-nummer, dvs. 26.028 personer.
- Delpopulationer af de tidligere udsendte i perioden 1992-2009, der blev såret (123 personer), omkom (51 personer) eller blev repatrieret³ (399 personer).

Vi anvender i det følgende udtrykkene ”soldater” eller ”udsendte”, selv om ikke alle udsendte nødvendigvis er soldater. Der findes fx læger, tolke osv. blandt de udsendte.

3. I perioden 2005-2009 er der overlapning mellem de repatrierede og sårede, idet 48 repatrierede findes blandt de sårede. Repatrieredes oplysninger dækker perioden 2005-2009.

Undersøgelsen består af følgende delpopulationer:

- I perioden januar 1992 til december 2009, 53.861 udsendelser fordelt på 26.028 personer.⁴
- I perioden februar 2005 til maj 2010 har hæren repatrieret 399 personer.
- I perioden august 1992 til januar 2010 er 123 personer blevet såret.
- I perioden august 1994 til januar 2010 er 51 personer omkommet i forbindelse med kamphandlinger eller døde af andre årsager end kamphandlinger under deres mission.
- Forsvarsrekrutteringsoplysninger 1994-2010 for egnede og begrænset egnede, som dækker 48 pct. af de udsendte i perioden 1992-2009.
- Siden 1997 har Institut for Militærpsykologi, daværende IMP og nuværende (pr. 1. januar 2011) Militærpsykologisk Afdeling (MPA) gennemført opfølgingsundersøgelser blandt de tidligere udsendte. I perioden 1997-2009 svarer det til 15.433 udsendelser i alt, fordelt på 11.514 personer.

Vi har struktureret rapporten omkring forskellige temaer for alle udsendelser og beskriver de førstegangsendte inden deres første mission, samt et udsnit af de udsendte, der bl.a. har oplevet en repatriering.

- Kapitel 2 præsenterer datamaterialet og de væsentligste forudsætninger og definitioner.
- Kapitel 3 kortlægger de forskellige missioner for de i alt 53.861 udsendelser, som de udsendte soldater deltog i inden for analyseperioden 1992-2009. Derudover beskriver vi relevante aspekter af de vigtigste ændringer i det danske militære system samt selektionsprocessen i analyseperioden.

Kapitel 4 til 7 fokuserer på kortlægningen af de førstegangsendtes profiler før deres første mission. Vi belyser hovedtemaer som sociodemografi, uddannelse, økonomi og kriminalitet hver for sig i et tilhørende kapitel. Vi sammenligner de førstegangsendte med relevante grupper af den danske befolkning eller årgange af de unge mennesker, der blev vurderet egnede eller begrænset egnede på session eller Forsvarets Dag.

4. En person kan godt være udsendt flere gange i løbet af analyseperioden.

FØR UDSENDELSE

- Kapitel 4 beskriver de førstegangsudsendtes sociodemografiske karakteristika mht. køn, alder, etnisk baggrund, familieforhold og opvækst.
- Kapitel 5 undersøger de førstegangsudsendtes uddannelse og resultaterne af intelligenstesten.
- Kapitel 6 beskriver de førstegangsudsendtes indkomst og beskæftigelsesniveau.
- Kapitel 7 redegør for de førstegangsudsendtes eventuelle kriminelle baggrund.

UNDER UDSENDELSE

- Kapitel 8 fokuserer på en del af populationen og belyser soldaternes profil under udsendelse. Kapitlet beskriver, hvem der er blevet repatrieret, dræbt eller såret.

Hvert kapitel afsluttes med en opsamling af de væsentligste pointer. De vigtigste konklusioner fra hvert kapitel gennemgår vi i kapitel 9 i en samlet konklusion og perspektivering med henblik på den videre analyse.

DATA

Detaljerede data er nødvendige, når danske soldater der sendes ud på internationale militære missioner, skal beskrives og kortlægges over tid. De høje krav til data skyldes, at det er afgørende at have informationer før, under og efter udsendelsen. I denne rapport beskriver vi de udsendte før og til dels under en udsendelse på en international mission. Vi kortlægger de udsendte ud fra deres sociodemografiske, økonomiske og militære karakteristika. Fra forsvarets egne registre har vi fået adgang til data for enkeltindivider i analyseperioden 1992-2009 om fx: antal udsendelser, missionsnavn, udsendtes grad (rangorden) eller funktion, den tilhørende enhed og resultater af intelligenstest, men vi har ikke fået oplysninger om kontrakttype (fx K35, K60-kontrakter⁵).

Rapportens datagrundlag er derfor sat sammen af mange forskellige datakilder og vil danne populationen for resten af projektet dvs. kortlægningen af soldaterne efter udsendelse samt konsekvensanalysen og det medicinske modul. Vi anvender følgende syv datakilder:

- 1) Forsvarets Personeltjeneste, Nato & INTOPS, Koordinationssektionens data (herefter kaldet INTOPS-data) om udsendte på internationale missioner fra 1992-2009.

5. K35- og K60-kontrakter er kontrakttyper for fastansatte i forsvaret, som indbefatter ansættelse, indtil man fylder henholdsvis 35 år og 60 år.

- 2) Data fra Institut for Militærpsykologi (IMP) (nuværende Militærpsykologisk Afdeling, MPA), som er spørgeskemadata vedrørende udsendte fra 1997-2009, indsamlet af IMP.
- 3) Forsvarets rekrutteringsdata, som indeholder informationer om sessionsprøver fra 1994-2010.
- 4) Forsvarets Personeltjeneste, Nato & INTOPS og Koordinationssektionens data omhandlende alle repatrierede fra 2005-2010. Herefter omtalt som forsvarets data om repatriering.
- 5) Data om sårede og omkomne fra Hærens Operative Kommando. Herefter omtalt som forsvarets data om sårede og omkomne soldater i perioden 1992-2010.
- 6) Danmarks Statistiks registerdata, som er koblet til alle de udsendte, som findes i forsvarets data, IMP-data og mange rekrutteringsdata.
- 7) Data fra Danmarks Statistiks Statistikbank, der indeholder totaltal for hele befolkningen, som gør det muligt at holde analysens resultater op mod hele befolkningen i forhold til uddannelse, indkomst, alder, køn m.v.

De følgende afsnit beskriver vi datasættopbygningen og -afgrænsningen samt forsvarets oplysninger og sammenkoblingen af registre.

DATASIKKERHED

Undersøgelsen kræver adgang til de udsendtes cpr-numre, så vi kan sammenkoble alle oplysningerne fra Danmarks Statistiks registre og forsvarets registre. Adgangen til disse data foregår gennem Danmarks Statistik i en anonymiseret form. Dette sikrer, at vi overholder registerlovgivningen. Projektet er (jf. persondataloven, kapitel 4 § 10) anmeldt til og godkendt af Datatilsynet.

Danmarks Statistik anonymiserer data (cpr-numre fjernes), og efterfølgende bliver alle oplysninger opbevaret på Danmarks Statistiks forskermaskine, som SFI's forskere har en sikret adgang til. Selve afrapporteringen af analysens resultater, som SFI udfører, foregår på et overordnet niveau, hvor det ikke er muligt at identificere enkeltpersoner.

DEFINITION OG AFGRÆSNING AF EN UDSENDELSE

I nationale og internationale undersøgelser er det ikke entydigt, hvad der menes med en ”udsendelse på en international mission”. Ud fra oplysninger fra forsvaret definerer vi i denne rapport en international udsendelse på følgende måde:

- 1) En udsendelse skal indgå i forsvarets udsendelsesdata (INTOPS data) og må ikke være anført som en missionsforberedelse, missionsafvikling eller et uddannelsesforløb.
- 2) En udsendelse kan bestå af flere små udsendelser, hvis udsendelserne har samme mission og holdnummer og kun et afbræk på mindre end 60 dage. Vi tager derved højde for kortvarig orlov.
- 3) En udsendelse kan forløbe over et årsskifte. Vi bruger startåret for missionen som udsendelsesår.

I perioden 1992-2009 finder vi dokumentation for 53.861 udsendelser til internationale militære missioner, og disse er fordelt på 26.028 unikke personer. Dette endelige datasæt er mindre end forsvarets oprindelige udsendelsesdata (106.272 udsendelser og 26.873 personer), og det skyldes ovenstående udsendelsesdefinition, fejl i cpr-numre eller manglende oplysninger. En præcisering af hvilke udsendelser der er blevet slettet på grund af manglende oplysninger, fejl i cpr-nummer osv. findes i Bilag 1.

MILITÆRDATA

Forsvaret har leveret data om udsendelser til internationale missioner fra 1992-2010 (dog var der enkelte missioner fra 1988). Data er til dels dannet ud fra oplysninger i papirformat om udsendelser (dvs. manuel indtastning) 1992-2001, dels ud fra forsvarets elektroniske personaleregistrering (systemet kaldes DeMars) fra 2002-2010. Store datasæt sat sammen fra forskellige kilder kan indeholde fejkilder, og derfor har vi i rapporten prøvet at tage højde for fejkilder både i forbindelse med den manuelle indtastning af historiske tal og den elektroniske registrering, som indeholder både tjenesterejser, uddannelsesforløb og udsendelser.

Vi supplerer forsvarets udsendelsesdata med informationer fra IMP for perioden 1997-2009. IMP's data bruges til at indhente oplysning-

ger vedrørende missionsnavn, rækkefølge dvs. holdnummeret på den pågældende mission og de udsendtes grad. Derudover er der i IMP's data 335 personer fra internationale missioner og 4.199 ekstra missioner, som vi ikke har kunnet identificere i INTOPS-data. De manglende match vedrørende personerne kan skyldes nogle af de ugyldige cpr-numre (ca. 250), vi fandt blandt de udsendte i INTOPS-data.

Yderligere supplerer vi udsendelser fra INTOPS-data med informationer om holdnummer, missioner og personer fra forsvarrets repatrieringsdata fra 2005-2009 og forsvarrets data vedrørende sårede og omkomne soldater i perioden 1992-2009.

Forsvarets rekrutteringsdata fra 1996-2009, som indeholder informationer om sessionsprøver (fx Børge Prien-prøven, BPP) anvender vi separat sammen med registeroplysninger.

Alle forsvarrets data danner tilsammen den grundpopulation bestående af 53.861 internationale udsendelser til militære aktioner for 26.028 personer i perioden 1992-2009, som vi baserer vores kortlægning på. Data indeholder blandt andet vigtige informationer om både hold, mission, land, regiment, stillingsgrad, værn, sessionsprøver, overordnet årsag til skader hhv. dødsfald og skadesdato. Dog er disse oplysninger manglefulde i løbet af perioden.

REGISTERDATA

Fra Danmarks Statistiks registre har vi indhentet information fra 1980-2009 om alle personer udsendt på internationale missioner fra 1992-2009. De enkelte registre er sammensat til et paneldatasæt⁶. Det er muligt at koble flere registre ved brug af personernes identifikationsnumre, som er anonymiserede cpr-numre. Denne rapport bygger på følgende registre:

- 1) Befolknings-, hustrands- og familieregistrene med informationer om fx køn, alder, bopæl, familietype og antal børn.
- 2) Registrene fra Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning, det Centrale Register for Arbejdsmarkedsstatistik og den Registerbaserede Arbejdsstyrkestatistik, som har informationer om ansættelser, jobkategori og arbejdsstilling.

6. Paneldatasæt indebærer, at stikprovens personer kan observeres i flere år.

- 3) Uddannelsesregistret, som har informationer om højeste fuldførte uddannelser og igangværende uddannelser.
- 4) Indkomstregistret, som har informationer om indkomst og indkomststatus samt tilskuds- og lønningsinformationer.
- 5) Børne- og ungeregistret, som har informationer om forebyggende foranstaltning, herunder anbringelser.
- 6) Registrene for den Sammenhængende socialstatistik, som har detaljeret information om offentlige ydelser.
- 7) Registrene for vandringer, indvandrere og efterkommere med informationer om etnisk baggrund samt indvandrings- og udvandringstidspunkter.
- 8) Kriminalregistret, som indeholder oplysninger om udøvelse af kriminalitet og strafudmåling.

Tilsammen kan alle disse registre være med til at kortlægge de socio-demografiske og økonomiske faktorer, der er gældende for de danske udsendte, som sendes ud på en international militær mission i perioden 1992-2009.

MISSIONER OG UDVÆLGELSESPROCESSER

Dette kapitel fokuserer på alle udsendelser, mens den resterende del af rapporten vil fokusere på førstegangsendelser (kapitel 4 til kapitel 7). I kapitlet giver vi en oversigt over alle de missioner og tilhørende lande, der findes for vores population samt en beskrivelse af udviklingen for disse i analyseperioden 1992-2009. Populationen består af 26.028 personer, som har haft 53.861 udsendelser. Kapitlet fokuserer på de missioner, som Hærens Operative Kommando (HOK) har haft ansvaret for. Dette er især de større missioner i Eksjugoslavien, Irak og Afghanistan, der udgør mere end 88 pct. af alle udsendelser i perioden. Af samme grund koncentrerer vi os om ændringer, der har haft betydning for hæren i denne periode. Datasættet indeholder også få missioner, hvor Søværnets Operative Kommando (SOK) eller Flyvertaktisk Kommando (FTK) har haft ansvaret. Disse missioner findes under andre missioner sammen med mindre missioner fra HOK. Kapitlet beskriver også de forskellige udvælgelsesprocesser, som sandsynligvis påvirker sammensætningen af de udsendte.

ÆNDRINGERNE I PERIODEN 1992-2009

Indtil opløsningen af Eksjugoslavien i starten af 1990'erne havde danske styrker udelukkende deltaget i fredsbevarende missioner som fx på Cypern. Siden slutningen af 1990'erne og især med Irakkrigens start i 2003 har de opgaver og krav, som de ansatte i det danske forsvar står over for, ændret sig meget.

Eksempelvis er der sket et markant skift fra, at soldater lejlighedsvis kunne blive udsendt til militære operationer i udlandet, til at udsendelse er en del af normen. Nogle af de militære operationer har desuden skiftet karakter fra at være fredsbevarende til at være direkte deltagelse i egentlige krigshandlinger, dvs. fredsskabende missioner som i Afghanistan.

Forsvaret har forandret sig i takt med ændringerne i disse opgaver og krav.

Fra 1997 til 2005 var Den Danske Internationale Brigade (DIB) en reaktionsstyrke, som værnepligtige kunne melde sig til for at blive udsendt. DIB blev oprettet ved en folketingsbeslutning i 1993 og færdigopstillet i 1997, men blev nedlagt igen ved forsvarsforliget i 2005 i forbindelse med reorganiseringen af hæren.

I dag er forsvarrets uddannelser meget fokuseret på de specifikke opgaver, som de udsendte kan forventes at blive stillet over for. Det har eksempelvis medført, at hvor værnepligten før var 8 måneder efterfulgt af 1 måneds 'missionsorienteret' uddannelse, blev den i 2004 ændret til Hærens Basisuddannelse (HBU) med 4 måneders varighed efterfulgt af gradvis mere specifikke uddannelsesforløb for dem, som vælger at fortsætte i forsvaret. Eksempelvis kan de værnepligtige tegne en kontrakt i forlængelse af basisuddannelsen (HBU), der indeholder en 8-måneders supplerende uddannelse, Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse (HRU) og en efterfølgende udsendelse på ca. 6 måneder.

Under reaktionsstyrkeuddannelsen, der varer 8 måneder, bliver soldaterne forberedt på den praktiske del i forhold til, hvad opgaverne bliver på missionen, og den psykiske del i forhold til det at skulle i krig. Ved siden af den egentlige militære uddannelse undervises soldaterne gennem foredrag og briefinger i, hvordan man kan blive påvirket psykisk, hvis man kommer ud for voldsomme hændelser, og hvilke reaktioner man kan forvente.

De forandringer, der er sket i rekrutteringssystemet som reaktion på ændringer i de militære opgaver, må vi forvente har påvirket sammensætningen af førstegangsendte i løbet af perioden. Det vil vi undersøge i de efterfølgende kapitler.

ANTAL UDSENDELSER I PERIODEN 1992-2009

BOKS 3.1

Definition af udsendelser, missioner, lande og personer.

Udsendelser, missioner og hold

En person kan have flere udsendelser i sin karriere ved forsvaret. Personen kan være udsendt flere gange på den samme mission med på forskellige missionshold fx ISAF (hold) 6 og ISAF (hold) 9, eller være udsendt på forskellige missioner fx ISAF og KFOR. Der er tilknyttet et land eller missionsområde, hvor missionen udføres, til hver mission, fx foregår ISAF i Afghanistan, KFOR foregår i Kosovo.

Vores database indeholder 53.861 udsendelser i perioden 1992-2009. De 53.861 udsendelser er fordelt på mere end 60 missioner i ca. 35 lande. Populationen af udsendte består af 26.028 unikke personer, som har været udsendt en eller flere gange.

Figur 3.1 viser både udviklingen i antal førstegangsendte og totaludsendelser i perioden 1992-2009 og illustrerer den danske deltagelse i internationale missioner.

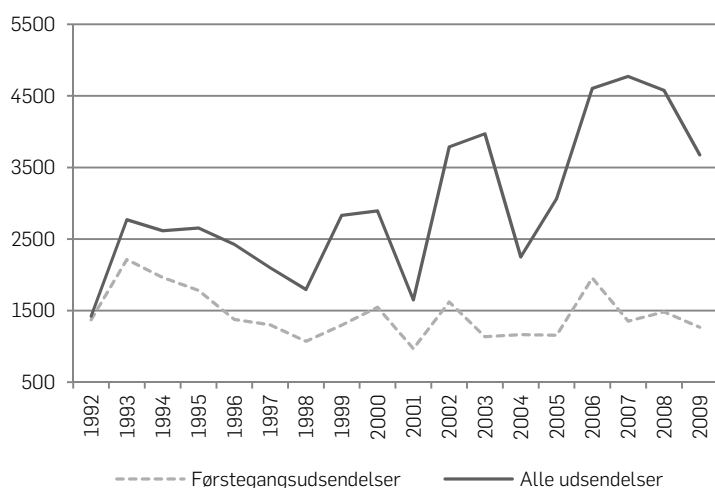
I starten af perioden overlapper de to kurver hinanden, fordi alle udsendte er defineret som førstegangsendte, da vi ikke har oplysninger om deres eventuelle udsendelser før 1992. Efter et par år bliver de to kurver mere adskilt fra hinanden. Faldet i 2001 kan sandsynligvis forklares med afslutningen og nedtrapningen af missionerne i Eksjugoslavien, mens missioner i Afghanistan og i Irak starter i hhv. 2002 og 2003. Antallet af førstegangsendte bliver mindre fra 2002 og frem. Det er især fra 2006, at man kan se en markant stigning i antal udsendelser, hvilket er konsekvenser af Folketingets beslutning om styrkelsen af det danske bidrag i Afghanistan med både en stigning i antal førstegangsendte og udsendelser i alt.

Af Figur 3.1 kan man se, at antal udsendelser per år har udviklet sig markant i analyseperioden. Fra ca. 2.000 udsendelser i gennemsnit i starten af perioden er der sket en fordobling af antal udsendelser per år siden 2002. Derudover kan man tydeligt se optrapningen af det danske militærs deltagelse i internationale missioner.

Som følge af optrapningen er der kommet flere skadede og repatrierede (jf. kapitel 8).

FIGUR 3.1

Antal førstegangsendelser og antal udsendelser. 1992-2009.

TYPER AF MISSIONER I PERIODEN 1992-2009

MISSIONER

I dag udgør styrkebidragene i henholdsvis Afghanistan, Kosovo og Libanon hovedparten af Danmarks internationale engagement. Danmark bidrager også med militære observatører inden for rammerne af de Forenede Nationer (FN). Hertil kommer en række mindre bidrag i forbindelse med "The North Atlantic Treaty Organisation" (NATO) eller andre koalitioner. Inden for analyseperioden 1992-2009 fokuserer vi på syv

missioner, der listes nedenfor, hvor de danske styrker har været involveret. Disse missioner udgør 88 pct. af alle udsendelser i vores population.

Forsvarsministeriet (FM) (2010) har lavet en opgørelse over missioner i perioden 1991-2010. FM understreger, at opgørelsen er sammenstillet fra forskellige kilder, og antallene kan være opgjort enten i stillinger (udsendelser) eller i unikke personer. Derfor er der nogle forbehold i forbindelse med opgørelsen fra Forsvarsministeriet. Opgørelsen fra SFI er heller ikke fri for fejkilder, men vi afrapporterer konsistent antal unikke personer og antal udsendelser. Størrelsesordenen for missioner ser fornuftig ud sammenlignet med Forsvarsministeriets opgørelse.

De syv missioner, vi fokuserer på, er:

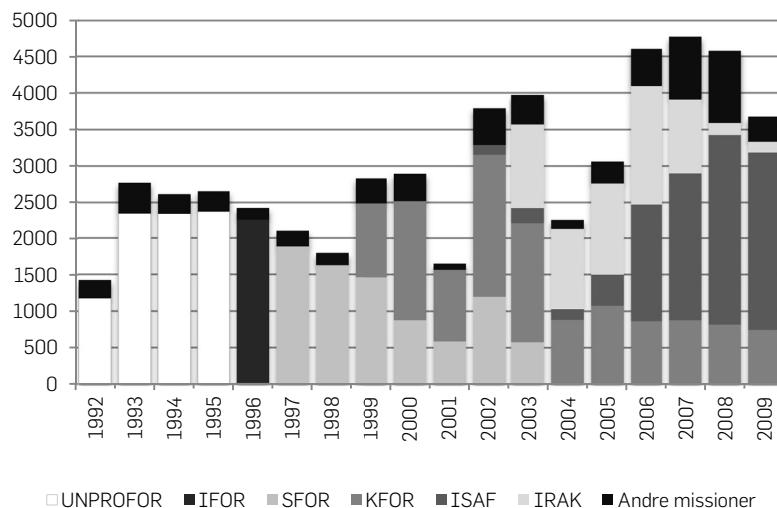
- UNPROFOR: United Nations Protection Forces (februar 1992 til marts 1995) i Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Serbien, Montenegro og Makedonien.
- UNCRO: United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia (marts 1995 til januar 1996) i Kroatien.
- IFOR: UN-Mandated Implementation Force (december 1995, december 1996) i Bosnien-Hercegovina.
- SFOR: Stabilization Force (december 1996 til 2004) i Bosnien-Hercegovina.
- KFOR: NATO's Kosovo Force (juni 1999-) i Kosovo.
- IRAK (2003-). Koalitionen i Irak valgte at arbejde uden for FN-kontrol.
- ISAF: International Security Assistance Force (2002-) i Afghanistan. Danmark har haft soldater udstationeret under NATO-kommando siden januar 2002.

I det efterfølgende beskriver vi UNPROFOR og UNCRO samlet som UNPROFOR, fordi det ikke var muligt at skelne mellem disse to missioner på baggrund af de oplysninger, vi modtog fra forsvaret.

Andre missioner indeholder både FN-observatører, mindre missioner som fx United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL) eller United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission (UNIKOM). I datamaterialet har vi ikke missioner til Cypern, United Nations Peacekeeping Force in Cyprus, (UNFICYP).

FIGUR 3.2

Antal udsendelser fordelt på missioner. 1992-2009.

Anm.: Antal observationer: 53.861. UNCRO og UNPROFOR samlet under UNPROFOR.

Figur 3.2 viser udviklingen af de forskellige missioner, og hvordan de har været afgrænset i tid, fx den militære indsats i Eksjugoslavien i begyndelsen af perioden med de tre missioner UNPROFOR, IFOR og SFOR.

Man kan se nedtrapningen af indsatsen i Kosovo. Kosovo erklærede sig selvstændigt den 17. februar 2008. NATO besluttede i juni 2009, at situationen i Kosovo var stabil nok til at lade NATO's styrke i landet (KFOR) overgå til en mere tilbagetrukken rolle. I den forbindelse blev den danske bataljon halveret fra ca. 300 mand til 150 (Kilde: Forsvarets hjemmeside).

Nedtrapningen i Kosovo startede allerede i 2003. Den lille stigning, man kan se mellem 2004-2005, skyldes sandsynligvis uroligheder, som opstod i 2004 i Mitrovica, hvor Danmark vurderede det nødvendigt at udsende et forstærkningsbidrag på ca. 100 mand til den danske bataljon i Mitrovica (Kilde: Forsvarets hjemmeside).

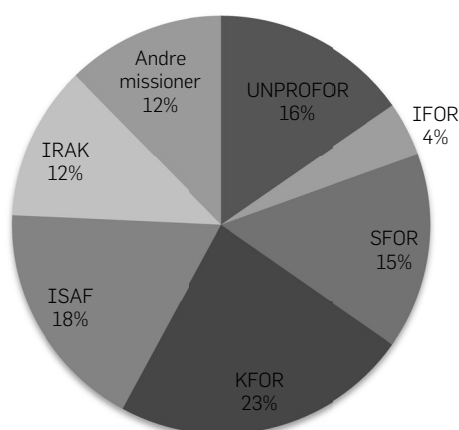
Derudover er det meget tydeligt at se den danske styrkelse af indsatsen i Afghanistan siden 2006.

Figur 3.3 viser, at KFOR har haft 23 pct. af alle udsendelser i perioden 1992-2009. KFOR-missionen startede i 1999 og er ikke afsluttet endnu, men styrker sendt til Kosovo i dag er reduceret betydeligt. ISAF

står for 18 pct. af alle udsendelser i perioden 1992-2009, hvilket er markant, da missionen først startede i 2002.

FIGUR 3.3

Udsendelser fordelt på missioner. Procent.

Anm.: Antal observationer: 53.861. UNCRO og UNPROFOR samlet under UNPROFOR.

LANDE

I dette afsnit undersøger vi, hvordan de forskellige missioner fordeler sig med hensyn til lande. Af Tabel 3.1 kan man se denne fordeling. Det fremgår, at for Irak og Afghanistan er langt hovedparten af de udsendte koncentreret på én mission. For Eksjugoslavien er det nødvendigt at kigge på eventuelle forskelle i profilen per mission, idet de udsendte til Eksjugoslavien spreder sig over flere forskellige missioner.

Der findes også flere missioner i Afghanistan, dog mindre end ISAF. Disse missioner er for eksempel Operation Mentoring and Liaison Team (OMLT) under NATO's træningsmission i Afghanistan.

Figur 3.4 viser landefordelingen for alle 53.861 udsendelser. Eksjugoslavien udgør 60 pct. af alle udsendelser. Afghanistan er det næststørste land med 19 pct. af samtlige udsendelser i analyseperioden. Hvis man kigger på fordeling i dag, vil billedet se meget anderledes ud, da

Afghanistan udgør ca. 70 pct. af alle udsendelser på nuværende tidspunkt.

TABEL 3.1

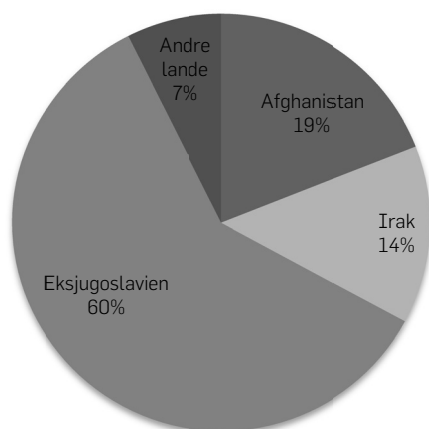
Antal udsendelser fordelt på missioner, opdelt efter udsendelsesland.

	Eksjugoslavien	Irak	Afghanistan	Andre lande	I alt
IFOR	2.238	0	0	0	2.238
IRAK	0	6.441	0	0	6.441
ISAF	0	0	9.608	0	9.608
KFOR	12.481	0	0	0	12.481
SFOR	8.209	0	0	0	8.209
UNPROFOR ¹	8.252	0	0	0	8.252
ANDRE	987	1.012	647	3.986	6.632
I alt	32.167	7.453	10.255	3.986	53.861

1. UNCRO og UNPROFOR samlet under UNPROFOR.

FIGUR 3.4

Udsendelser fordelt på udsendelseslande. Procent.

Anm.: Antal observationer: 53.861.

UDVÆLGELSESPROCESER I PERIODEN 1992-2009

I det følgende beskriver vi, hvordan rekrutteringen til forsvaret og udsendelse på militærmissioner finder sted i Danmark, og hvilken betydning udvælgelsesprocesserne har for, hvem der rekrutteres til de forskellige forløb, som foregår inden udsendelse (se Danske hjemvendte soldater, litteraturstudiet, for yderligere detaljer, Lyk-Jensen m.fl., 2010). Det er ikke en tilfældigt sammensat gruppe af befolkningen, som udsendes til internationale missioner, for udvælgelsesprocesserne påvirker sammensætningen af, hvem der rekrutteres til de forskellige forløb, som foregår inden udsendelse. De forløb, forsvaret tilbyder inden uddannelse, er reaktionsstyrkeuddannelsen, sergentskolen og officersskolen. Det er disse forløb, vi belyser i dette afsnit.

Udvælgelsesprocesserne foregår på flere niveauer og påvirker sammensætningen af, hvem der kommer til session, hvem der forsætter som menige ved forsvaret, hvem der begynder på sergent- eller officersskolerne, og hvem der i sidste ende udsendes på internationale missioner. Vi fokuserer på rekruttering til hæren og dens uddannelser, da hæren står for langt de fleste udsendelser af soldater til internationale militære missioner. At være udsendt soldat er resultatet af forskellige selektionsmekanismer både fra forsvaret og ved en selv-selektion af individet, der opfylder forsvarets kriterier og selv har valgt eller er blevet valgt til en udsendelse. Kortlægningen af de førstegangsendte er i høj grad præget af disse selektionsmekanismer. Selv om vi ikke kender de præcise ændringer i udvælgelsesprocesserne i løbet af perioden, burde disse afspejle sig i sammensætningen af gruppen af udsendte soldater. Vi finder fx, at ændringerne i køns- og aldersfordeling, begavelse, militærgrad, fysisk tilstand, tilbøjelighed til kriminalitet og den økonomiske konjunktur kan påvirke selektionsprocesserne.

SESSION OG FORSVARETS DAG

Hovedvejen ind i forsvaret for konstabler er gennem session og siden 2004 Forsvarets Dag (FD) samt aftjening af værnepligten. Forsvarets Rekruttering afholder kontinuerligt sessioner. De udsendte har ikke nødvendigvis alle aftjent deres værnepligt, men det har hovedparten, og derfor antager vi, at flertallet af de udsendte blev selekteret på baggrund af værnepligtsadgangskravene. Disse krav er klart defineret fra forsvarets side. Forud for mødet på Forsvarets Dag skal den sessionsindkaldte

udfylde og indsende et helbredsspørgeskema, som danner grundlag for den helbredsmæssige vurdering på sessionsdagen. Lægen kan om nødvendigt indhente supplerende helbredsmæssige oplysninger fra de offentlige sundhedsregistre på den enkelte forud for sessionsbehandlingen. Alle indkaldte gennemgår en egnethedstest, som består af en helbredsmæssig afprøvning og vurdering (af fx syn, hørelse, screening for rygproblemer osv.), en psykisk vurdering samt en intelligencetest (Børge Prien-prøven, BPP). Prøverne resulterer i en samlet vurdering med tre mulige udfald, nemlig at man bliver erklæret egnet, begrænset egnet eller ikke egnet. I et gennemsnitligt år findes 50 pct. egnede, 10 pct. begrænset egnede og 40 pct. uegnede til aftjening af værnepligt.

Nogle melder sig frivilligt, mens andre tvinges, hvis de har trukket et nummer, der er under lodgrænsen. Værnepligtsloven foreskriver, at frivillige (både mænd og kvinder) kan vælge indkaldelsestidspunkt og indkaldelsessted, og at den sessionsindkaldte kan melde sig frivilligt efter lodtrækningen uanset udfald, mens de som trækker lavt nummer og skal ind, får færre valgmuligheder. Derfor er der mange, der melder sig frivilligt for at opnå fordelene, efter de har erkendt, at de med stor sandsynlighed bliver tvangsindkaldt. Denne gruppe kalder forsvaret for *teknisk frivillige*, mens de værnepligtige, der ville have meldt sig frivilligt under alle omstændigheder, kaldes *reelt frivillige*. Ud af de ca. 6.700 personer som hvert år tages ind, er der sædvanligvis lidt over 80 pct. frivillige (både tekniske og reelle). Forsvaret vurderer ud fra stikprøver, at 62,5 pct. af de værnepligtige mænd i forsvaret reelt var frivillige i 2008 (Forsvarsministeriet, 2009).

Efter indførelsen af Forsvarets Dag i 2004 bliver alle kvinder også inviteret til at deltage i FD. I dag er ca. 10 pct. af de værnepligtige kvinder. Kvinderne er alle frivillige, da kvinder ikke har værnepligt i Danmark, men når de har meldt sig, så bliver de også omfattet af betegnelsen 'værnepligtige' (den korrekte betegnelse er 'gør tjeneste på værnepligtstilsvarende vilkår').

Afholdelse af værnepligten kan normalt udsættes, indtil man er 27 år fx på grund af uddannelse. Der er 10-14 pct. efterkassationer i værnepligtsperioden, dvs. værnepligtige som af forskellige årsager ikke færdiggør deres værnepligt.

EFTER VÆRNEPLIGT OG INDEN UDSENDELSE

I forlængelse af basisuddannelsen kan den værnepligtige tegne en kontrakt, fx DIB-kontrakten fra 1997-2003, eller siden 2004 en 8-måneders supplerende uddannelse kaldet Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse (HRU), efterfulgt af en missionsforberedende uddannelse (MSU) som varer mellem 1 måned og 3 måneder og endelig en udsendelse på ca. 6 måneder. Der foregår yderligere selektioner i HRU både fra individet og det militære system. De menige har lov til at stoppe undervejs i HRU-forløbet, og forsvaret kan ligeledes fravælge dem, de ikke finder egnede til udsendelse. Eksempelvis findes der både stopprøver undervejs og et stykke ind i HRU, hvor soldatens fysiske tilstand bliver vurderet af Forsvarets Sundhedstjeneste (FSU). Derudover foretages der en uformel screening med henblik på at vurdere, om soldaten er egnet til at blive udsendt. Disse kriterier er mere subjektive. Man ved fx ikke, om militæret udvælger personer til udsendelse, som har særlig høj eller lav tilbøjelighed til kriminalitet. På den ene side kunne udsendelser se ud til at være forbundet med lav kriminalitet, fordi individer med kriminelle tilbøjeligheder bliver fravalgt af militæret. På den anden side kunne militæret netop udvælge personer med aggressiv adfærd, fordi disse personer anses for at være de bedste soldater. Det fremhæver en amerikansk undersøgelse (Bouffard, 2003). Spørgsmålet er, om udvælgelsesprocesser i det danske forsvar afviger fra de amerikanske. Derfor kortlægger vi også de førstegangsendtes kriminalitet inden deres første mission (se kapitel 7).

Selektionen er også hierarkisk inddelt, idet det ikke er de samme adgangskrav, der stilles til konstabler og officerer. Kravene til optagelse på en uddannelse som konstabel relaterer sig til det kropslige og fysiske. Der kræves langt mere af de fysiske evner end af de boglige evner. Derudover skal konstabler bestå folkeskolens afgangsprøve med minimum et 02 (6 på 13-skalaen). Individer, der ikke er blevet anerkendt for deres kunnen i folkeskolen, kan stadigvæk blive anerkendt på konstabeluddannelsen, som udtrykkes gennem optagelse på HRU.

Derimod fokuserer kravene til officersaspiranterne mere på de intellektuelle evner. De skal leve op til specifikke fysiske krav samt have en fortid, der ikke indeholder kriminelle elementer af nogen art. Derudover skal de være danske statsborgere og have gennemført en adgangsgivende eksamen med gode karakterer i dansk, engelsk og matematik (se Lyk-Jensen m.fl., 2010 for en beskrivelse af de forskellige veje ind som

befalingsmand). En soldat skal normalt være udnævnt til officer, inden han bliver 30 år. Der er ca. 20 pct. afgang på sergent- og officersskolen.

Kravene til optagelse på officersskolen kan variere over tid. Eksempelvis blev både antallet af kadetter og minimumsgrænsen for optagelse til officersskolen sænket i højkonjunkturperioden, men er siden blevet sat op igen. Der er dog nogle formelle krav, der aldrig bliver gået på kompromis med, fx et krav om en gymnasial baggrund. Det er ukendt, hvorvidt sænkelsen af adgangskravene i årene i slutningen af højkonjunkturperioden 2004-2007 har nogen væsentlig betydning for den gennemsnitlige kvalitet af officerskadetterne, da de første kadetter optaget under disse krav i skrivende stund ikke er færdige med officersuddannelsen og ikke har været udsendt i vores analyseperiode. Det tager ca. 1 år efter aftjent værnepligt, før konstabler er klar til at blive udsendt, ca. 2 år for sergenter og mellem 4 til 5 år for officerer.

For alle frivillige, herunder også befalingsmænd, foretages en psykologisk screening udført af forsvarrets psykologer. Screeningen varer fra ca. 1 time for konstabler og op til 7 timer for officerer.

Det fremgår af gennemgangen af udvælgelsesprocesserne, at de, som bliver udsendt på internationale missioner, således går mere eller mindre uformelle udvælgelsesprocesser igennem, som afspejles i forskellene mellem adgangskravene og uddannelserne, som den udsendte soldat gennemfører inden udsendelse på militære internationale missioner. De har alle meldt sig frivilligt til det videre uddannelsesforløb i militæret, som gennemføres, efter værnepligten er aftjent. Yderligere har de alle bestået de forskellige prøver for at blive vurderet egnet til en udsendelse. Derudover har de ikke ændret mening efter informationer om udsendelsens alvor, og efter de er blevet opfordret til at skrive afskedsbreve til familien (se Kofod m.fl., 2010: 37). På baggrund af det er det derfor relevant at undersøge, hvad der karakteriserer de personer, som ender med at være udsendt på internationale missioner, samt hvordan og hvorledes ændringerne i førstegangsudsendtes personlige karakteristika i løbet af perioden afspejler ændringerne i de militære opgaver og de forskellige udvælgelsesprocesser. Dette undersøger vi i de følgende kapitler.

SOLDATER OG MISSIONER

HOLDSAMMENSÆTNINGEN

Det har været vanskeligt at identificere de forskellige hold, der udsendes under de forskellige 35 missioner. Oplysninger om holdnummer, der er knyttet til de forskellige missioner, er ikke tydeligt angivet i datamaterialet. Derudover er start- og slutdato på missioner heller ikke konsistente. Se mere i Bilag 1.

Normalt består et hold af ca. 60 pct. fastansatte fra hærens stående reaktionsstyrke (SRS), mens resten består af menige, som netop har afsluttet hærens reaktionsstyrkeuddannelse (HRU), (Forsvareministeriet, 2010). Den gennemsnitlige alder på de første hold, når en ny mission starter, er sædvanligvis højere end på de senere hold. Det skyldes, at der generelt er relativt flere fastansatte i de første hold, som sendes af sted, da det er mere tidskrævende at forberede nye soldater til udsendelse. Det er værd at bemærke, at selv om holdet har en højere gennemsnitsalder, så har soldaterne på holdet ikke nødvendigvis mere kamptræning inden udsendelsen end på andre hold. Når et flertal i Folketinget intensiverer den militære indsats, som eksempelvis i Afghanistan 2006, så trækker forsvaret også i højere grad på de fastansatte. Eksempelvis bestod de to første hold, der var på mission i Afghanistan, næsten udelukkende af fastansatte på grund af den korte tidsfrist fra den politiske beslutning om dansk udsendelse til faktisk udsendelse.

Desværre har vi ikke modtaget oplysninger om kontrakttype og kan således ikke undersøge evt. forskelle mellem HRU-udsendte og SRS-udsendte. Dog kan man bemærke, at gennemsnitsalderen for ISAF-missionen fra 2002 til 2005 var ca. 35 år, mens den faldt til 30 år fra 2006 og frem. Det betyder sandsynligvis, at forsvaret sendte flere HRU-soldater eller yngre personel ud efter 2006.

En lille procentdel af et hold bliver på udsendelsesstedet, når resten sendes hjem efter endt udsendelse. Denne fremgangsmåde skal sikre, at overleveringen fra et hold til det næste gøres nemmere. Derved er nogen udsendt i 1 år – i stedet for de sædvanlige 6 måneder – uden pause. Dette er baseret på frivillighed.

ANTAL UDSENDELSER PER UDSENDT

Populationen består af 26.028 unikke personer og 53.861 udsendelser i alt. De udsendte deltager i gennemsnit i to militære missioner. Fordelingen mellem engangsudsendte og fleregangsudsendte er næsten ens.

Tabel 3.2 viser, hvor mange udsendelser de 26.028 udsendte har haft. Af tabellen kan vi se, at de hyppige gengangere, som ofte bliver betegnet som 'missionsbumser' med fem udsendelser eller flere (se Hjemvendte soldater: En interviewundersøgelse, Kofod m.fl., 2010:35) højst kan udgøre mellem 3,7 pct. til 7,2 pct. af de udsendte. Derudover kan vi ikke finde mønstre blandt personelgrupperne mht. antal udsendelser.

TABEL 3.2

Udsendelser fordelt på antal udsendelser per person. Antal personer og procent.

	Antal	Pct.
1 udsendelse	12.391	47,6
2 udsendelser	6.705	25,8
3 udsendelser	3.387	13,0
4 udsendelser	1.679	6,5
5 udsendelser	908	3,5
Mere end 5 udsendelser	958	3,7
I alt	26.028	100

Tabel 3.3 viser, at gennemsnitsalderen for førstegangsudsendte er 27 år og for andengangsudsendte er den 29 år. Ikke overraskende stiger gennemsnitsalderen i takt med antallet af soldaternes udsendelser.

TABEL 3.3

Udsendtes gennemsnitsalder opdelt efter antal udsendelser.

	Gennemsnitsalder	Standardafvigelse
1 udsendelse	27	8,6
2 udsendelser	29	8,8
3 udsendelser	31	8,8
4 udsendelser	33	8,7
5 udsendelser	34	8,6
Mere end 5 udsendelser	37	8,4

Anm.: Antal observationer: 53.861.

Når det er relevant, vil vi i efterfølgende kapitler undersøge, om der er signifikante forskelle mellem dem, der har været udsendt én gang, og

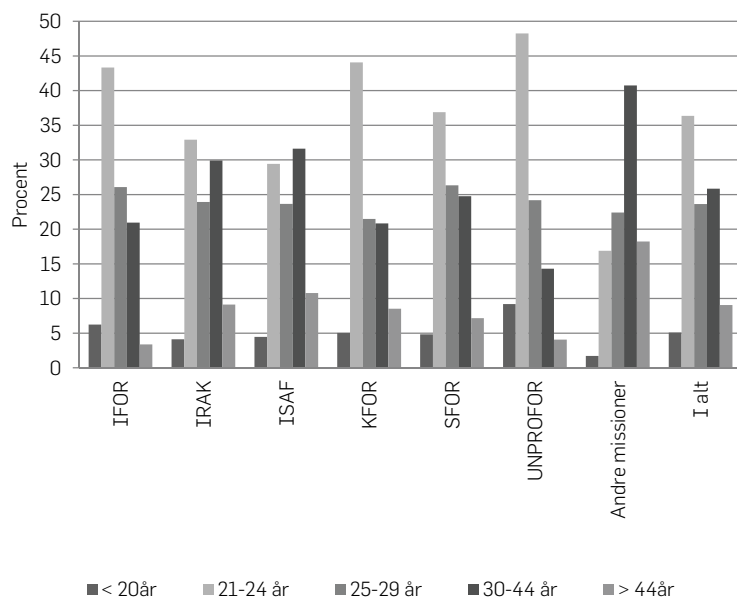
dem der har været udsendt flere gange, når vi ser på deres profil, inden de tager af sted første gang.

ALDERSFORDELING FOR ALLE MISSIONER

I dette afsnit undersøger vi alders- og personelgruffordelingerne for alle udsendelser, mens kapitel 4 til 6 vil fokusere på de førstegangsendte. Figur 3.5 viser aldersfordelingen per mission for perioden 1992-2009. Det fremgår, at både ISAF og IRAK har haft flere udsendte i aldersgruppen 40-44 år sammenlignet med missionerne i Eksjugoslavien (IFOR, KFOR, UNPROFOR). Aldersfordelingen for andre missioner viser, at der er tale om meget anderledes typer af missioner i denne kategori. Som tidligere nævnt indgår FN-observatører i denne kategori, og de tilhører typisk en anden personelgruppe.

FIGUR 3.5

Aldersfordeling for udsendte opdelt efter mission. 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 53.861.

PERSONELGRUPPE

Figur 3.6 viser fordelingen af personelgrupper per mission. Bemærk, at vi kun har oplysninger om grad og personelgruppe for 65 pct. af missionerne, der kun er 35.425 observationer. Der findes ikke nogen oplysninger for perioden 1992-1996, hvorfor vi ikke har grad for IFOR- og UNPROFOR-missioner. Oplysninger er meget mangelfulde i perioden 1997-2001 og er baseret på graden oplyst i IMP's spørgeskema fra opfølgingsundersøgelsen, hvor de udsendte selv har afreporteret deres grad. Oplysninger fra 2002-2009 stammer fra Internationale Operationer (INTOPS-data).

Graden angiver militærpersoners indbyrdes rangorden, ansvar og kompetencetrin. I denne undersøgelse skelner vi mellem konstabel-, sergent- og officersgruppen. Kategorien "Andet" i personelgrupper er kun baseret på INTOPS-oplysninger. Denne kategori indeholder sygeplejersker, læger, tandlæger, fuldmægtige eller assistenter, præster, journalister osv.

Tabel 3.4 afbilder opdelingen i personelgrupper.

TABEL 3.4

Grader i det danske forsvar.

<i>Befalingsmand</i>	
Officer	Oberst Oberstløjtnant Major Kaptajn Premierløjtnant
Sergent	Seniorsergent Oversergent Sergent
<i>Menige</i>	
Overkonstabel	Overkonstabel af 1. grad Overkonstabel
Konstabel	Konstabel Konstabelev

Kilde: Forsvaret.

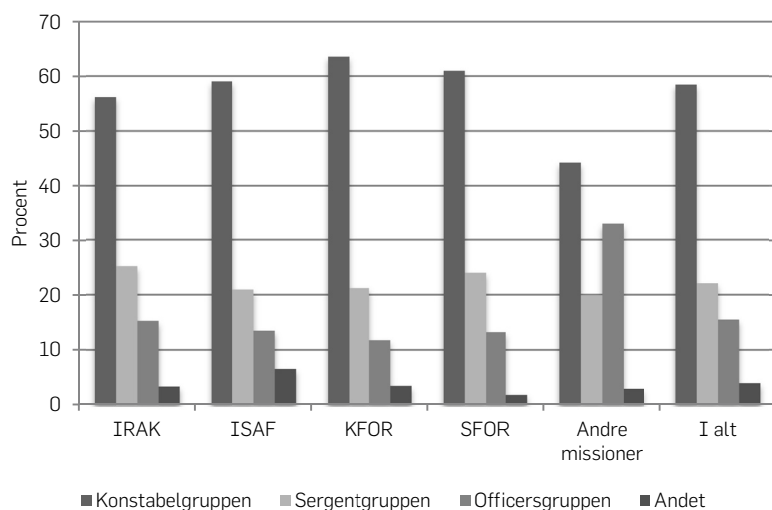
Af Figur 3.6 kan man se, at kategorien Andet er størst for ISAF. En nærmere undersøgelse af grunddata viser en markant stigning i denne kategori for ISAF i 2009. Dette kan sandsynligvis forklares ved, at Danmark fra midten af juli til midten af oktober 2009 bemandede og ledede

det britiske felthospital i Camp Bastion med ca. 100 personer (læger, sygeplejersker, sygepassere og andet sundhedsfagligt personel) (Kilde: Forsvarets hjemmeside).

Med undtagelsen af kategorien Andre missioner er personelgruppedelingen blandt militærgraderne meget ens mellem de forskellige missioner. Der findes ca. 30 pct. officerer på de såkaldte Andre missioner. Det passer med aldersfordelingen for denne personelgruppe.

FIGUR 3.6

Personelgruppedeling for alle internationale missioner 1997-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 35.425.

OPSAMLING

Formålet med dette kapitel har været at undersøge udviklingen i antal udsendelser for vores population samt beskrive forsvarets ændringer som følge af forandringer i de militære opgaver og krav. Disse ændringer må forventes at påvirke rekrutteringssystemet og dermed profilen af førstegangsendte.

De mest markante ændringer i forsvarets systemer i undersøgelsesperioden har været:

- Siden 2004 markant skift fra, at soldater lejlighedsvis kunne blive udsendt til militære operationer i udlandet, til, at udsendelse er en del af normen.
- Nedlæggelsen af den Danske Internationale Brigade (DIB).
- Afkortelsen af værnepligten i 2004 fra 8 mdr. til 4. mdr. i form af Hærens Basisuddannelse (HBU) samt oprettelsen af Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse (HRU).

Kort generel karakteristik af udsendelser i perioden:

- Der har været mere end en fordobling i antallet af udsendelser i perioden 1992-2009.
- I perioden 1992-2009 har 60 pct. af udsendelserne været til Eksjugo-slavien, mens ca. 70 pct. af udsendelser i 2009 var til Afghanistan.
- De udsendte har i gennemsnit været på to missioner.

Kort om udvælgelsesprocesserne:

- Ændringer i udvælgelsesprocesserne og i økonomisk konjunktur i løbet af perioden vil formentlig afspejle sig i sammensætningen af gruppen af udsendte.
- Forsvaret foretager en selektion og fravælger dem med de laveste scorer i intelligencetesten samt dem med dårlig fysik eller en alt for plettet straffeattest. Derfor forventer vi at finde, at de udsendte adskiller sig fra den danske befolkning mht. køns- og aldersfordeling, begavelse, fysisk tilstand og tilbøjelighed til kriminalitet. Det undersøger vi i de kommende kapitler.

De næste kapitler fokuserer på at kortlægge de udsendtes profil på deres første udsendelse.

FØRSTEGANGSUDBENDETS SOCIODEMOGRAFISKE KA- RAKTERISTIKA

Dette kapitel belyser de førstegangsendtes sociodemografiske karakteristika, inden de udsendes på deres første internationale militærmission, og i kapitlet undersøger vi den udvikling, der har fundet sted i årrækken 1992 til 2009. Vi beskriver de forskelle, der knytter an til de store missioner, som Danmark har deltaget i, herunder missioner i Eksjugoslavien, Irak og Afghanistan. Derudover undersøger vi, om der er sociodemografiske forskelle, der er knyttet til fire personelgrupper: konstabelgruppen, sergentgruppen, officersgruppen og en gruppe bestående af andet militært personel samt civilt personel som fx læger, sygeplejersker og præster. Ud over at fremlægge en dybdegående beskrivelse af de førstegangsendte vil vi i relevante sammenhænge inddrage beskrivelser af den danske befolkning for yderligere at forstå og sætte deres profil i perspektiv og for herved at belyse, hvordan de udsendte adskiller sig fra den danske befolkning.

Kapitlet omhandler primært de udsendte et år inden udsendelse, dog er analyserne af opvækstbetingelser baseret på oplysninger fra, da den udsendte var 17 år.

Motivet for at beskrive en profil af de udsendte er relevant for den senere undersøgelse, hvor blikket er rettet på konsekvenserne af at blive udsendt af forsvaret. Det er afgørende med en grundig gennemgang af, hvad der kendetegner de førstegangsendte, således at vi kan tage højde for de forhold, når vi ser på konsekvenserne af en militærudsendelse.

Vi beskriver alder for de førstegangsendte, idet tidligere undersøgelser peger på, at alder har en væsentlig betydning senere hen, fordi unge udsendte har en større risiko for at blive ramt af stressreaktioner efter hjemkomst. Det samme lader til at være tilfældet for kvinder, der ifølge opfølgingsundersøgelse fra Institut for Militærpsykologi hyppigere bliver psykisk belastede, hvorfor vi beskriver kønsfordelingen af udsendte.

Først undersøger vi de udsendtes gennemsnitsalder ved deres første udsendelse, fordelingen af mænd og kvinder samt analyserer de udsendtes etniske baggrund.

Dernæst undersøger vi de udsendtes familiestatus, hvor vi ser på deres civilstatus samt antallet af børn. Afslutningsvis belyser vi de udsendtes opvækstbetingelser og familiebaggrund.

ALDER

BOKS 4.1

Definition af alder.

Alder

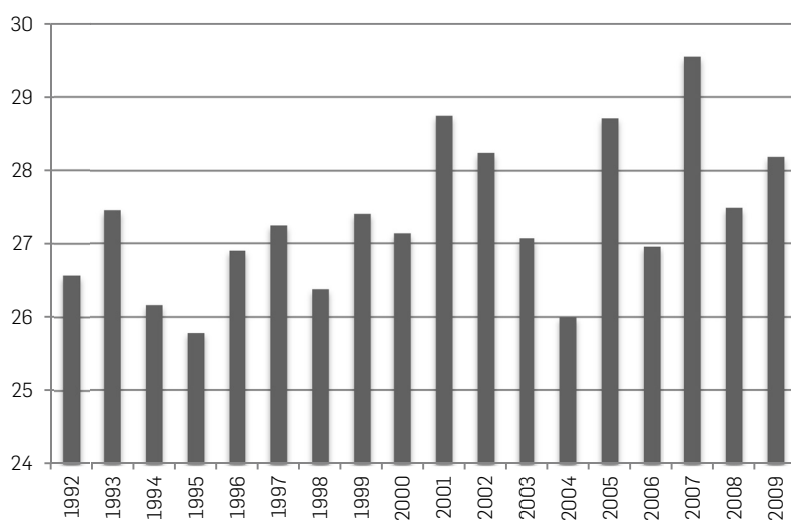
"Alder" beskriver de udsendtes alder det år, de udsendes. Der er således en andel, hvis alder vi overestimerer, og en andel, hvis alder vi underestimerer afhængigt af, hvornår på året den udsendte har fødselsdag. Samlet set er gennemsnitsalderen et fornuftigt skøn af den udsendtes alder.

I løbet af perioden fra 1992 til 2009 er der variationer i gennemsnitsalderen for de førstegangsendte. Den varierer over tid, og igennem hele perioden ændrer gennemsnitsalderen for de udsendte sig fra år til år. Den samlede gennemsnitsalder er for de førstegangsendte for alle år 27,3 år. Den laveste gennemsnitsalder på 25,8 år findes i 1995. Medianalderen for de førstegangsendte er på 24 år, dvs. at 50 pct. af dem, der udsendes første gang, er 24 år og derunder. Den højeste gennemsnitsalder er i 2007, hvor den er oppe på 29,5 år. Det høje aldersgennemsnit hænger sandsynligvis sammen med Folketingets beslutning om at intensivere den militære indsats i Afghanistan i 2006. Forsvaret var nødsaget til i højere grad at udsende de fastansatte på grund af den korte tidsfrist fra

den politiske beslutning om dansk udsendelse til faktisk udsendelse. Det er værd at bemærke, at selv om de har en højere gennemsnitsalder, så har de ikke nødvendigvis mere erfaring med at blive udsendt på internationale missioner.

FIGUR 4.1

Gennemsnitsalder for førstegangsendte opdelt efter udsendelsesår. 1992-2009.

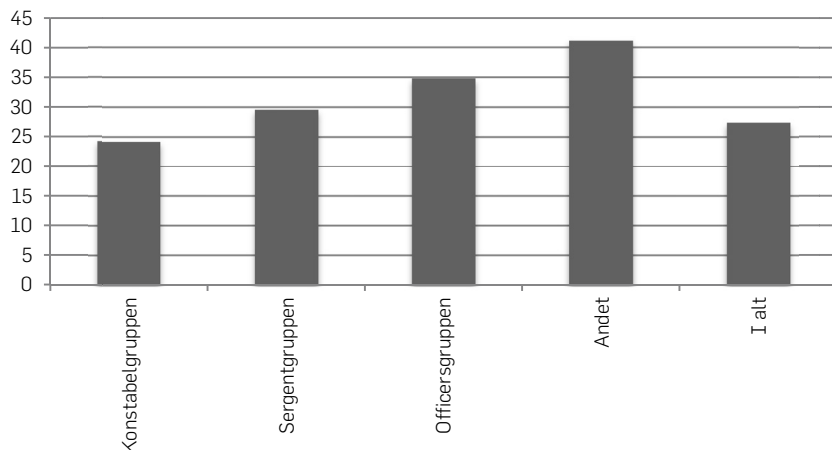
Anm.: Antal observationer: 26.028.

Som tidligere nævnt er der en sandsynlighed for, at de førstegangsendte reelt er yngre på deres første udsendelse, end Figur 4.1 angiver. Dette er tilfældet, såfremt de har været udsendt før 1992, idet udsendelser før dette år ikke indgår i undersøgelsen.

Der er en sammenhæng mellem gennemsnitsalder ved første udsendelse og personelgruppen under udsendelse. For de militære grader konstabler, sergenter og officerer gælder, at jo højere grad desto højere alder. Gennemsnitsalderen for konstabelgruppen er på 24,2 år, for sergentgruppen er den på 29,6 år, mens den for officererne er på 34,8 år. Den højeste gennemsnitsalder finder vi dog blandt gruppen Andet, der består af sygeplejersker, læger, præster, tolke osv. En forklaring på den varierende gennemsnitsalder er sandsynligvis længden af den uddannelse, der ligger bag.

FIGUR 4.2

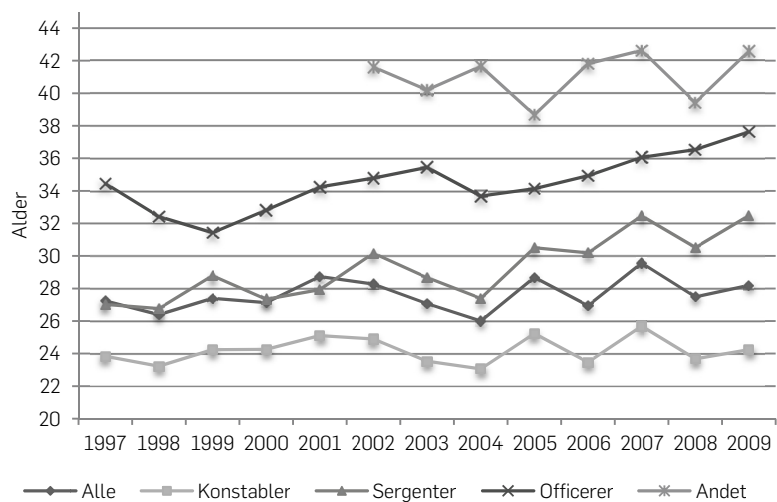
Gennemsnitsalder for førstegangsendte opdelt efter personelgruppe. 1997-2009.

Anm.: Antal observationer: 13.969.

FIGUR 4.3

Gennemsnitsalder for førstegangsendte opdelt efter personelgruppe og udsendelsesår. 1992-2009.

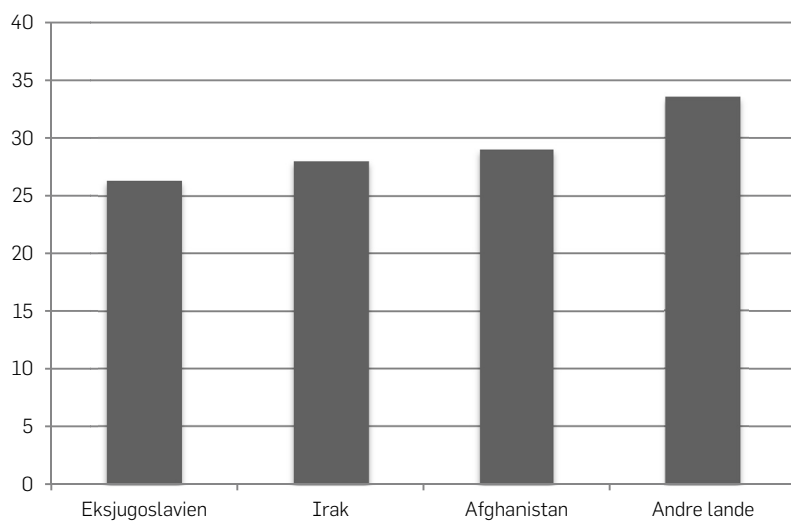
Anm.: Antal observationer: 13.969.

Figur 4.3 illustrerer udviklingen af aldersgennemsnittet for de fire personelgrupper. Da der ikke forefindes oplysninger om, hvilken personelgruppe den udsendte tilhørte i 1990'erne, er det kun muligt at inddrage forskellene for de senere år. Konstablernes aldersgennemsnit er for hele perioden lavere, end den er både for det samlede gennemsnit og de andre personelgrupper. Konstablernes laveste aldersgennemsnit er i 2004 og er på 23,1 år. Det højeste for konstablerne er i 2007 og er på 25,7 år. Officersgruppens aldersgennemsnit er markant højere for hele perioden. I gennemsnit er de 10,3 år ældre end konstabelgruppen, og den største forskel er i 2009, hvor forskellen er på 13,4 år mellem konstablernes og officerernes aldersgennemsnit. Sergentgruppens aldersgennemsnit er steget i perioden fra cirka 27 år i 1997 til 32,5 i 2009. Den samme tendens gør sig gældende for officersgruppen, hvis aldersgennemsnit ligeledes er stigende de senere år. Gruppen, der indeholder læger, præster, tolke og andet civilt personel, har et aldersgennemsnit på over 40 år for perioden 2002-2009. Det skyldes formentlig, at deres uddannelse varer længere. Forskellene mellem personelgrupperne, som vi fremhæver her, er relevante at være opmærksom på, når målinger på 'efter udsendelse' skal foretages. Litteraturen viser, at unge har en højere risiko for psykiske eftervirkninger efter udsendelse end ældre, og da konstabelgruppen er markant yngre samtidig med, at dele af gruppen ofte er på patrulje, hvor der er risiko for vejsidebomber og ildkamp, er det centralt, at vi i efterfølgende undersøgelser er særligt opmærksomme på denne gruppe.

Ser vi på gennemsnitsalderen, fordelt på de forskellige lande, finder vi den laveste blandt dem, der er blevet udsendt til Eksjugoslavien. Her er gennemsnitsalderen på 26,3 år. Blandt de udsendte til Irak er den 28 år, mens gennemsnitsalderen blandt de udsendte til Afghanistan er oppe på 29 år. Den højeste gennemsnitsalder finder vi blandt dem, der har været udsendt til andre lande, her er den oppe på 33,5 år. En forklaring kan være, at der på mindre og mere specialiserede missioner er et større behov for højt uddannet personel, som eksempelvis flere officerer, hvorfor de der udsendes typisk vil være ældre. Blandt de missioner, der foregår i lande i kategorien Andre lande, indgår personer, der har været udsendt som FN-observatører, og disse er også typisk officerer.

FIGUR 4.4

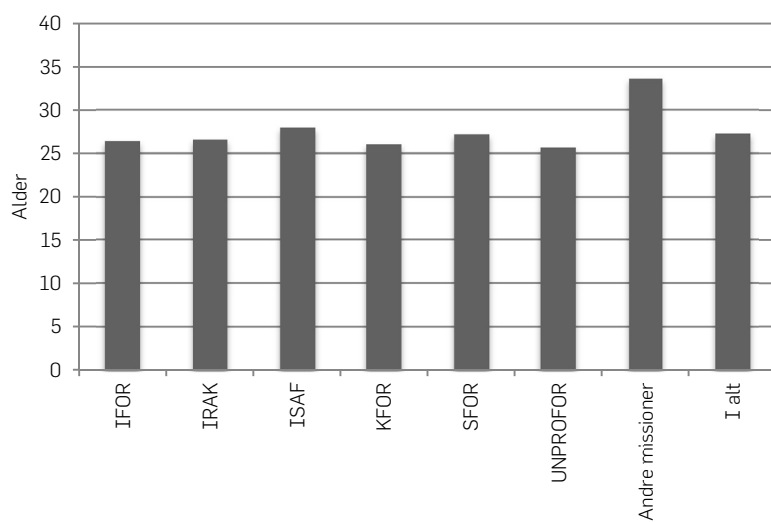
Gennemsnitsalder for udsendte opdelt efter udsendelsesland.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

FIGUR 4.5

Gennemsnitsalder for førstegangsendte opdelt efter mission.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

Gennemsnitsalderen fordelt på missioner ligner fordelingen af gennemsnitsalderen for lande. De missioner, der er foregået i Eksjugoslavien dvs. SFOR, KFOR, IFOR og UNPROFOR, er de missioner, hvor de udsendte har den laveste gennemsnitsalder. Den er på henholdsvis 27,2 år for udsendte på SFOR, 26 år for udsendte på KFOR, 26,4 år for udsendte på IFOR og helt nede på 25,7 år for udsendte på UNPROFOR. Gennemsnitsalderen for de udsendte på missionen IRAK er på 26,5 år, mens den for udsendte på ISAF er på 27,9 år. Til sammenligning er den totale gennemsnitsalder på 27,3 år, og det gennemsnit er de udsendte på andre missioner med til at trække i vejret. Gennemsnitsalderen er her oppe på 33,6 år. Ligesom med dem, der udsendes til andre lande, tyder det her på, at det er en særlig type af udsendte, typisk officerer, der udsendes på andre missioner.

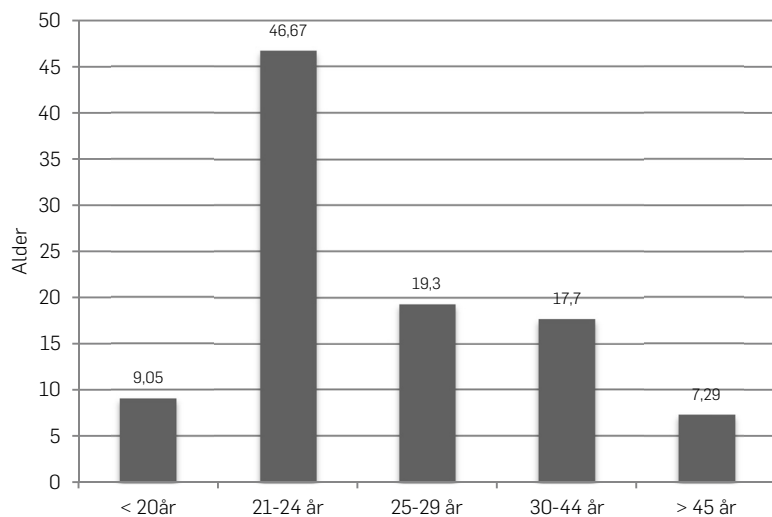
UDVIKLING AF ALDERSGRUPPER

Afsnittet omkring gennemsnitsalder for førstegangsendte viste, at den samlede gennemsnitsalder er på 27,3 år. Afsnittet viste også, at forskellen mellem det laveste aldersgennemsnit i 1995 og det højeste i 2007 er på 3,7 år. I dette afsnit finder vi det interessant at undersøge udviklingen inden for aldersgrupper. Figur 4.6 viser, at 47 pct. af alle udsendte er mellem 21 og 24 år, og 44,3 pct. er ældre end 25 år. De resterende 9 pct. er yngre end 20 år.

I Figur 4.7 undersøger vi udviklingen af fordelingen af aldersgrupper i undersøgelsesperioden 1992-2009, og her viser det sig, at aldersgruppen 21-24 år er den største gennem hele perioden. Den svinger fra at udgøre 51,6 i 2003 til at udgøre 38,3 pct. i 2007, men der er ikke nogen tendens, der peger på, at de yngste aldersgrupper bliver relativt større eller mindre i løbet af analyseperioden. De enkelte udsendelsesår skal derimod ses i lyset af de missioner, forsvaret deltager i det pågældende år. 2004 og 2006 er to år, hvor andelen under 24 år er hhv. 65 pct. og 60 pct., hvilket adskiller sig fra de andre år, hvor andelen primært er under 55 pct.

FIGUR 4.6

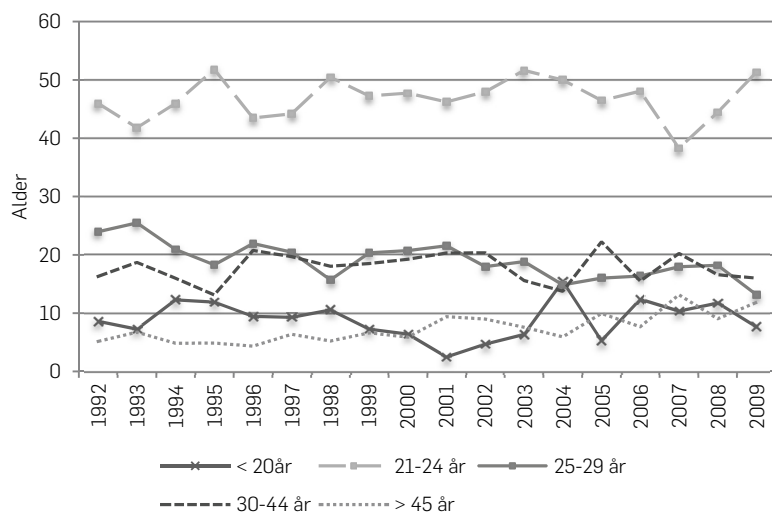
Aldersgrupperfordeling for førstegangsendte. Procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

FIGUR 4.7

Aldersgrupperfordeling for førstegangsendte. 1992-2009. Procent.

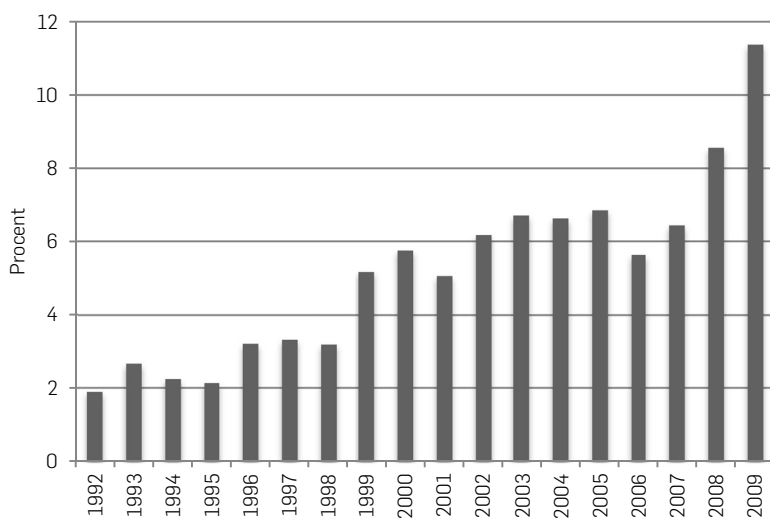
Anm.: Antal observationer: 26.028.

KØNSFORDELINGEN

I dette afsnit beskriver vi udviklingen af kønsfordelingen. Som vi beskrev i indledningen, bliver kvinder ansat og udsendt gennem forsvaret hyppigere psykisk belastede end tilfældet er for mænd. Lige såvel som der er variationer i gennemsnitsalderen blandt de udsendte, er der variationer i, hvor stor en del af de udsendte, der er kvinder. Procentandelen af kvinder varierer over tid, missioner og lande. Der er ligeledes forskelle mellem mænd og kvinder blandt de udsendte, når det angår personelgruppe under udsendelsen. Siden 2004 har ca. 10 pct. af de værnepligtige været kvinder. Kvinderne er alle frivillige, da kvinder ikke har værnepligt i Danmark.

FIGUR 4.8

Andel af kvinder blandt førstegangsendte opdelt efter udsendelsesår. 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

Andelen af kvinder er støt stigende i perioden fra 1992 til 2009. Der er færrest kvinder i 1992, hvor 1,9 pct. af de udsendte er kvinder. I 2009 er der flest kvinder blandt de udsendte. Kvinderne udgør her 11,4 pct. Til sammenligning er der over hele årrækken gennemsnitligt 5 pct. kvinder blandt de udsendte. En del af forklaringen kan skyldes ændringer over tid

i den type opgaver, der skulle løses under missioner, således at de hold, der blev udsendt i 1992, var sammensat anderledes end de hold, der blev sendt af sted i 2009. Eksempelvis kan stigningen i 2009 skyldes, at Danmark som tidligere nævnt bemandede det britiske felthospital i Camp Bastion med omkring 100 personer (læger, sygeplejersker, sygepassere og andet sundhedsfagligt personel). Der er nemlig signifikante forskelle mellem mænd og kvinder, hvad angår den personelgruppe, de tilhører under udsendelse, hvilket man kan se af Tabel 4.1. Kvinderne viser sig også at have en højere gennemsnitsalder ved første udsendelse. Hvor gennemsnitsalderen for alle udsendte er på 27,3 år, er den blandt kvinderne helt oppe på 30,8 år. Dette skyldes sandsynligvis, at der er flere af de udsendte kvinder, der har et højere uddannelsesniveau, hvilket kan være med til at trække gennemsnitsalderen op.

En anden forklaring på stigningen i antallet af kvinder blandt udsendte kan også være forsvarets ændring, hvad angår rekrutteringen af kvinder. I 2004 blev Forsvarets Dag oprettet, og i den forbindelse anføres det, at alle mænd indkaldes til Forsvarets Dag, og alle kvinder inviteres til at deltage. Den finansielle krise i 2007 og 2008 skal også inddrages i tolkningen af udviklingen. For eksempel kan stigningen i den generelle interesse for forsvaret skyldes dels en stigning i arbejdsløshed blandt unge, dels at flere kvinder bliver opmærksomme på, at forsvaret kan tilbyde arbejde. For eksempel har sygeplejerskerne i sundhedsvæsenet været udsat for nedskæringer, siden den finansielle krise tog til i Danmark.

Når vi undersøger kvinders udsendelsesmønster viser der sig ikke at være forskel mellem andelen, der udsendes én gang, og andelen, der udsendes flere gange. De udgør begge 5 pct.

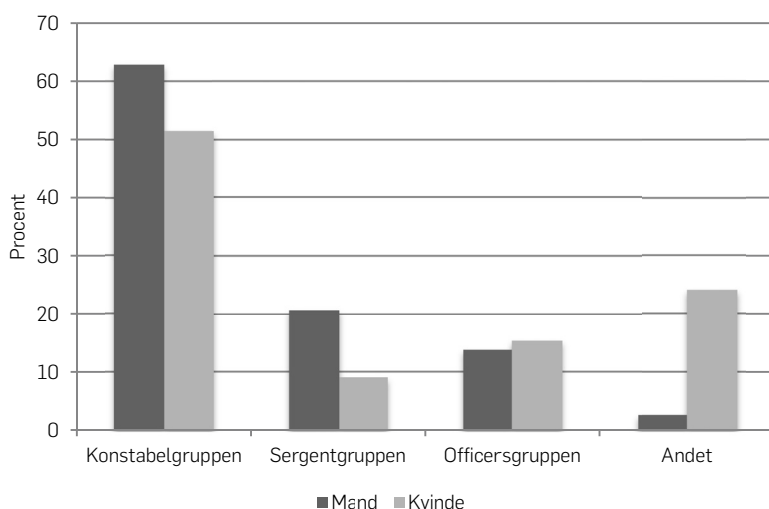
Figur 4.9 viser, at der blandt både mænd og kvinder er flest udsendte, der er konstabler – det gælder for henholdsvis 62,9 pct. af mændene og 51,5 pct. af kvinderne. Blandt kvinderne er den næststørste gruppe dem, der er kategoriseret som Andet, hvilket kan skyldes, at der i denne gruppe indgår sygeplejersker. Her er der 24 pct. kvinder, mens det er her, vi finder den mindste gruppe mænd, 2,6 pct.

Den næststørste gruppe mænd finder vi blandt sergenterne, hvor der til gengæld er den laveste andel af kvinder: 20,7 pct. af mændene og 9,1 pct. af kvinderne, jf. Figur 4.9. Den lave andel af kvinder blandt sergenterne kan skyldes, at graden som sergent kan opnås på 5 måneder, hvis man har anciennitet inden for forsvaret, og dette er ikke en mulighed for nær så mange kvinder, da de i begyndelsen af 1990'erne har væ-

ret i mindretal blandt de udsendte. De 5 måneder skal ses i relation til, at sergentuddannelsen ellers vil tage 2 år at gennemføre.

FIGUR 4.9

Førstegangsendte mænd og kvinder fordelt på personelgruppe. 1997-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 13.969. Procentandele af mænd og kvinder summer hver for sig til 100.

Kvinderne er også overrepræsenterede blandt officererne sammenlignet med mændene. Blandt kvinderne er der 15,4 pct., der er officerer, mens der blandt mændene er 13,8 pct.

Det faktum, at kvinder er overrepræsenterede blandt officererne i forhold til mænd, skal ses i relation til den faktiske kønsfordeling. Tabel 4.1 viser, at selv om kvinderne er overrepræsenterede, så er der stadig langt flere mandlige officerer, end der er kvindelige. Det er 93,1 pct. af alle officerer, der er mænd. Det samme gælder for gruppen af andre udsendte. Her er kvinderne i særdeleshed overrepræsenterede, og det er her, at vi finder den største andel af kvinder. Men samlet set er der 61,7 pct. af de udsendte i denne kategori, der er mænd. Den gruppe af udsendte, der har den mindste andel af kvinder, er sergentgruppen, her er hele 97,2 pct. mænd.

TABEL 4.1

Førstegangsendte mænd og kvinder, fordelt på personelgruppe. Antal og procent.

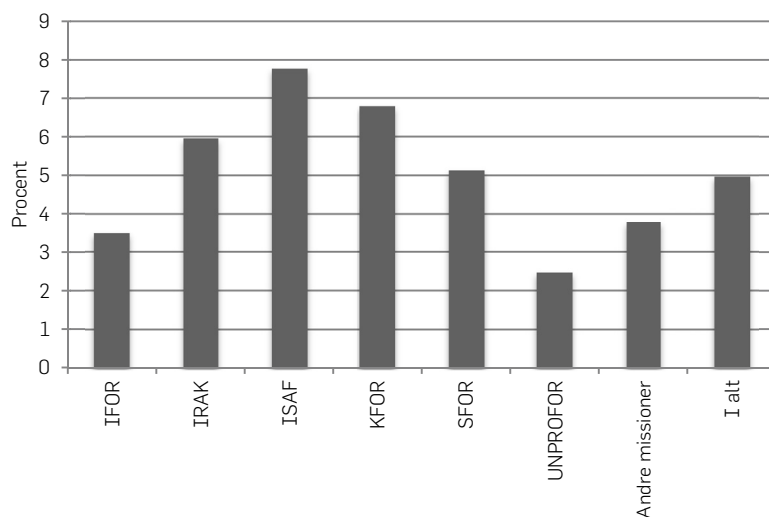
	Mænd		Kvinder		I alt	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Konstabelgruppen	8.234	94,8	449	5,2	8.683	100
Sergentgruppen	2.713	97,2	79	2,8	2.792	100
Officersgruppen	1.808	93,1	134	6,9	1.942	100
Andet	342	62,0	210	38,0	552	100
I alt	13.097	62,0	872	6,2	13.969	100

Anm.: Antal observationer: 13.969.

Figur 4.10 viser, at der også er forskelle på andelen af kvinder, der har været udsendt på de forskellige missioner. Den højeste procentdel af kvinder finder vi på ISAF, mens den laveste er på UNPROFOR, her er der henholdsvis 7,8 og 2,5 pct. kvinder blandt de udsendte. UNPROFOR er en af de tidligste missioner, vi afrapporterer i denne rapport. Til sammenligning er der gennemsnitligt 5 pct. kvinder blandt alle de førstegangsendte.

FIGUR 4.10

Andel af kvinder blandt udsendte, fordelt på mission. Procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

Som afsnittet her belyser, er der dels sket forandringer i kønssammensætningen af gruppen af udsendte over tid, dels er der også signifikante forskelle, der knytter an til grad under udsendelse. Disse forskelle kan således skyldes dels udviklingen over tid (der blev udsendt danskere på UNPROFOR fra 1992-1996 og på ISAF fra 2002 og frem til i dag), dels sammensætningen af de hold, der udsendes. Figur 4.9 viser, at kvinderne er overrepræsenterede i personelgruppen Andet, og det viser sig også, at denne personelgruppe er størst blandt de udsendte på ISAF. Kategorien Andet udgør 8 pct. af de udsendte på missionen ISAF og 4,7 pct. af de udsendte på missionen IRAK. Det kan igen skyldes de typer af opgaver, som de udsendte danskere varetager, eksempelvis har vi tidligere set, at der er en stigning i antallet af kvinder i 2009, der sandsynligvis afspejler udsendelsen af sundhedsfagligt personel i form af 100 læger, sygeplejersker og sygepassere, der bemander felthospitalet i Camp Bastion.

Det mønster, der er for køn fordelt på udsendelse, er det samme, som vi ser, når vi undersøger fordelingen på land. Den største procentdel af kvinder finder vi blandt de udsendte til Afghanistan, her er 7,4 pct. af de udsendte kvinder. Der er færrest kvinder, der har været udsendt til Eksjugoslavien og til andre lande.

ETNISK BAGGRUND

I dette afsnit undersøger vi fordelingen af etnisk baggrund blandt de førstegangsendte med henblik på at se, hvordan den udvikler sig i perioden fra 1992 til 2009. I Danmark har der siden 1990'erne været flere indvandrere, og politisk set har der været et skift mellem åbne og lukkede grænser. Integration har i den forbindelse været og er et øget fokus i samfundet, og derfor er det interessant at undersøge, hvorvidt forsvarets opmærksomhed er rettet mod fordelingen af etnicitet, og hvorvidt denne er repræsentativ.

En undersøgelse af eventuelle barrierer i den skriftlige sessionsprøve for "nydanskere" aftjening af værnepligt foretaget af Institut for Militærpsykologi viser, at der i 1999 og 2000 var 6,2 pct. indvandrere og efterkommere blandt de sessionsbehandlede værnepligtige. Deres definition af "nydanskere" omfatter dog kun personer, der kommer fra andre lande end lande i det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, Schweiz og Nordamerika, hvorimod der i definitionen i indeværende rap-

port indgår alle andre nationaliteter end danskere, jf. definitionen i Boks 4.2. Undersøgelsen viser desuden, at mens der er 61,1 pct. af de danske sessionssøgende, der bliver erklæret egnede, er der kun 45,3 pct. af indvandrere eller efterkommere, der bliver erklæret egnede – størstedelen på baggrund af den skriftlige prøve eller på baggrund af den skriftlige prøve og fysik, henholdsvis 19,3 og 8,8 pct. (se, Forsvarsakademiet, 2005). Dog konkluderer rapporten, at problemerne ikke er så gennemgribende som først antaget, og det giver derfor ikke anledning til at anbefale, at prøven laves om. Disse forhold taget i betragtning er det alligevel en betragtelig procentdel af de udsendte, der er indvandrere eller efterkommere.

BOKS 4.2

Definition af danskere, indvandrere og efterkommere.

Indvandrere

I gruppen af indvandrere indgår personer, der er født i udlandet af forældre, der begge (eller den ene, hvis der ikke findes oplysninger om den anden) er udenlandske statsborgere eller født i udlandet. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er født i udlandet, opfattes personen også som indvandrer.

Efterkommere

I gruppen af efterkommere indgår personer, der er født i Danmark af forældre, hvoraf ingen er danske statsborgere født i Danmark. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er udenlandsk statsborger, opfattes personen også som efterkommer.

Danskere (øvrige)

I gruppen af danskere indgår personer, hvor mindst én af forældrene er dansk statsborger og født i Danmark, uanset personens eget fødeland og statsborgerskab. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, tilhører personen gruppen af danskere, hvis personen er dansk statsborger født i Danmark.

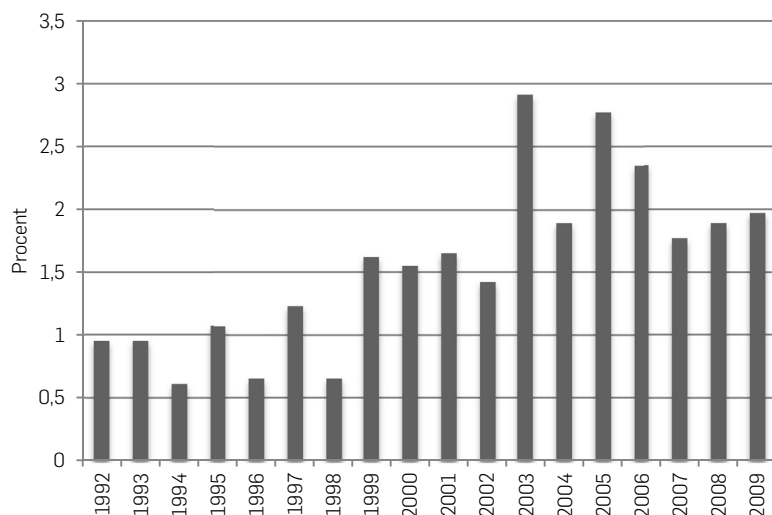
Kilde: Kilde Statistikbanken, Danmarks Statistik.

Størstedelen af de udsendte er danskere, men der er også en andel af de udsendte, som er indvandrere og efterkommere. Procentdelen af indvan-

drere og efterkommere skal ses i lyset af, at det kun er danske statsborgere, der indkaldes til session, hvorfor alle indvandrere og efterkommere der ikke er danske statsborgere har meldt sig frivilligt til session. Procentdelen af indvandrere og efterkommere varierer over tid, men der er også forskelle på de forskellige missioner. Desuden finder vi, at der er signifikante forskelle på, hvilke personelgrupper henholdsvis danskere, indvandrere og efterkommere tilhører under udsendelse.

FIGUR 4.11

Indvandrere og efterkommere blandt udsendte, opdelt efter udsendelsesår. 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

Figur 4.11 viser, at der er signifikante forskelle på, hvor stor en procentdel af de udsendte der er indvandrere eller efterkommere. Frem til og med 1998 er der under 1,5 pct. indvandrere og efterkommere blandt de udsendte, mens der fra 1999 og frem, med undtagelse af 2002, er over 1,5 pct. Flest indvandrere og efterkommere blev udsendt i 2003 og 2005, henholdsvis 2,9 og 2,8 pct.

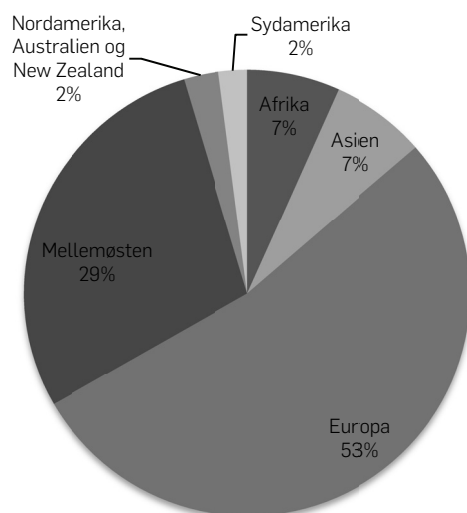
Samlet set er der 391 indvandrere og efterkommere blandt de udsendte, svarende til 1,6 pct. De stammer fra forskellige lande i hele verden, dog er der samlet set flest fra Europa. Af dem er der en relativt stor andel, der kommer fra de andre nordiske lande (Sverige, Norge,

Island og Finland), i alt 60 personer, mens der i alt er 50 personer, der stammer fra landene i Eksjugoslavien (Jugoslavien, Bosnien-Herzegovina, Kroatien, Makedonien). Dog er der samlet set flest, 32 personer, der stammer fra Tyskland. Der er 13 personer fra Afghanistan og 10 personer fra Irak. De resterende stammer fra bl.a. Polen, Tyrkiet, Libanon og Iran.

Lige over halvdelen, 53 pct., af de indvandrere og efterkommere, der udsendes, stammer fra andre lande i Europa. Den næststørste del stammer fra forskellige lande i Mellemøsten, 29 pct.

FIGUR 4.12

Oprindelseslande for indvandrere og efterkommere blandt udsendte. Procent.

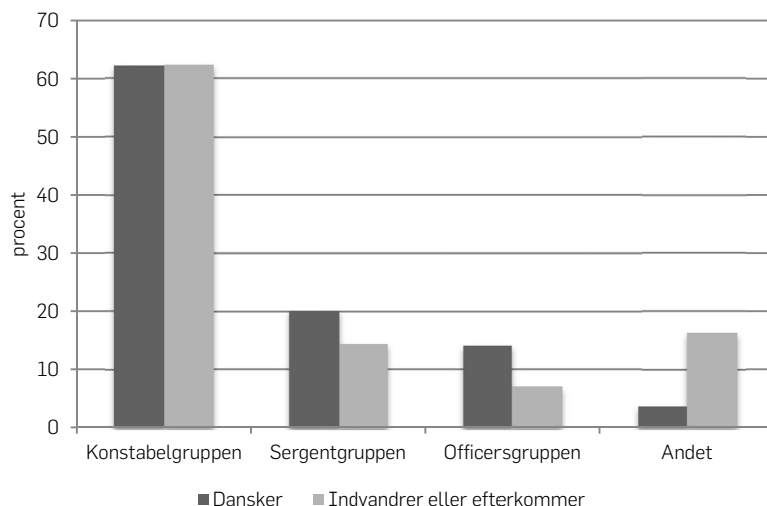

Anm.: Antal observationer: 388. For tre personer er der ingen oplysninger om oprindelsesland.

Samlet set er der som sagt 1,6 pct. indvandrere og efterkommere, og det tal var i 2009 2,0 pct. Det skal sammenlignes med, at der ifølge statistikbanken ved Danmarks Statistik ved udgangen af 2009 var 15,3 pct. indvandrere og efterkommere blandt de 18-25-årige mænd. Indvandrere og efterkommere er således underrepræsenterede blandt de udsendte.

FIGUR 4.13

Etnisk baggrund for de udsendte, fordelt på personelgrupper. Procent.

Anm.: Antal observationer: 13.969. Grupperne "Dansker" og "Indvandrer eller efterkommer" summer hver for sig til 100 pct.

Figur 4.13 viser, at der er lige store procentdele af danskere og indvandrere eller efterkommere, der er konstabler. 62,2 pct. af danskerne er konstabler, mens det gælder for 62,3 pct. af indvandrerne eller efterkommerne. Forskellene er til gengæld markante, hvad angår de højere militære grader. Både hvad angår sergentgruppen og især officersgruppen, er der større andele danskere end indvandrere eller efterkommere. Blandt danskerne er der 20,1 pct. i sergentgruppen mod 14,3 pct. indvandrere eller efterkommere. For officersgruppen gælder det 14 og 7,1 pct. For at blive optaget på officersskolen kræves det at være dansk statsborger.

I kategorien Andet er denne tendens omvendt. Af indvandrere og efterkommere er der 16,3 pct., der tilhører denne gruppe, mens det samme kun gælder for 3,7 pct. af danskerne. Dette skyldes, at tolkene er en del af denne gruppe. Tolkene hjælper de væbnede styrker med at kommunikere dels med lokalbefolkningen, dels med civile og militære ledere i missionsområderne. De er civile og følger de væbnede styrker, og de er således uniformerede, men bærer ikke våben (se www.forsvaretsuddannelser.dk, 2011). Tolkene skal kunne tale sproget i

det pågældende område flydende, hvilket gør det mere oplagt for indvandrere og efterkommere.

Tabel 4.2 viser, at der i kategorien Andet samlet set er 7,4 pct. indvandrere eller efterkommere. I officersgruppen finder vi den mindste procentdel indvandrere eller efterkommere. I denne gruppe er der under 1 pct. indvandrere eller efterkommere.

TABEL 4.2

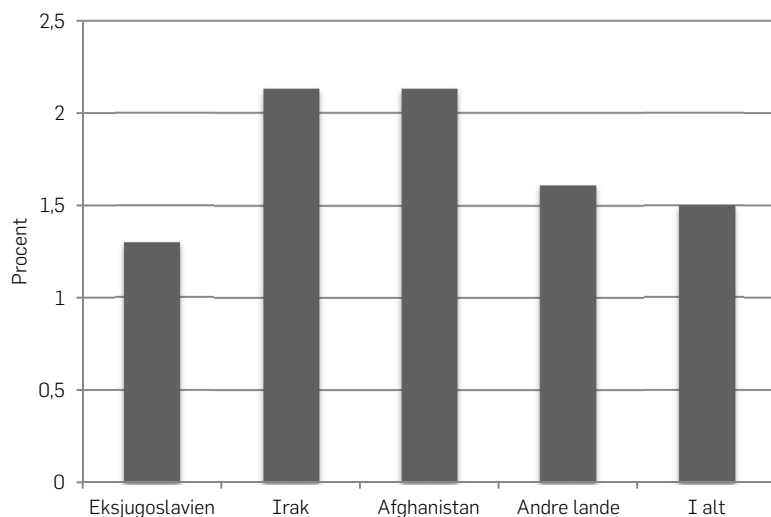
Danskere og indvandrere eller efterkommere blandt udsendte, fordelt på personelgrupper. Antal og procent. Periode 1997-2009.

	Danskere		Indvandrere eller efterkommere		I alt	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Konstabelgruppen	8.526	98,2	157	1,8	8.683	100
Sergentgruppen	2.756	98,7	36	1,3	2.792	100
Officersgruppen	1.924	99,1	18	0,9	19.42	100
Andet	511	92,6	41	7,4	552	100
I alt	13.717	98,2	252	1,8	13.969	100

Anm.: Antal observationer: 13.969.

FIGUR 4.14

Indvandrere eller efterkommere blandt udsendte, opdelt efter udsendelsesland. Procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

Figur 4.14 viser indvandrere og efterkommere fordelt på lande. Af dem, der har været udsendt til Eksjugoslavien, er der den mindste andel af indvandrere og efterkommere, 1,3 pct., mens der er størst andele af indvandrere og efterkommere blandt dem, der har været i Irak og Afghanistan, begge med 2,1 pct. Forklaringen er sandsynligvis, at det er blevet mere udbredt at gøre brug af tolke og andre typer af udsendte end de militære grader. Som det ses af Tabel 4.3 er kategorien Andet i hvert fald signifikant større blandt de udsendte til Irak og Afghanistan, end den er blandt de udsendte til Eksjugoslavien.

TABEL 4.3

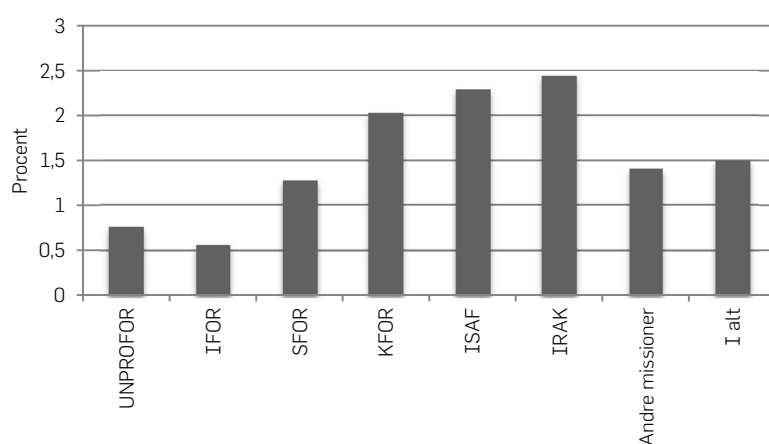
Udsendte til enkeltlande fordelt på personelgrupper. Procent. Periode 1997-2009.

	Konstabelgruppen	Sergentgruppen	Officersgruppen	Andet	I alt
Eksjugoslavien	65,5	20,5	11,7	2,4	100
Irak	59,1	20,7	16,0	4,1	100
Afghanistan	60,4	19,7	12,8	7,2	100
Andre lande	47,5	14,9	30,9	6,7	100
I alt	62,2	20,0	13,9	4,0	100

Anm.: Antal observationer: 13.969.

FIGUR 4.15

Andel af indvandrere og efterkommere blandt udsendte opdelt efter mission. Procent.

Ser vi på, hvor mange indvandrere og efterkommere der har været udsendt på de forskellige missioner, tegner der sig, ligesom vi så tidligere, et billede af, at der er en støt stigende andel af indvandrere og efterkommere. På de tidlige missioner som UNPROFOR og IFOR er der under 1 pct. indvandrere og efterkommere, henholdsvis 0,8 og 0,6 pct., mens der på de senere missioner som ISAF og IRAK er henholdsvis 2,3 og 2,4 pct. (se Figur 4.15).

1,4 pct. af de førstegangsendte er indvandrere og efterkommere, og 1,6 pct. er indvandrere og efterkommere blandt dem, der udsendes mere end én gang. Forskellen er ikke signifikant.

FAMILIETYPE

BOKS 4.3

Definition af civilstatus og antal børn.

Civilstatus

"Civilstatus" beskriver den udsendes civilstatus et år inden udsendelse. I kategorierne "gift" og "fraskilt" indgår personer, der lever eller har levet i registreret partnerskab.

Antal børn

"Antal børn" beskriver, hvor mange børn under 18 år der er i den familie, den udsendte tilhører.

Anm.: Registret har ikke oplysninger om civilstatus og antal børn for 2009.

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik.

De følgende tabeller og figurer beskriver førstegangsendtes familietype et år inden udsendelse. Vi undersøger, om de førstegangsendte er gift et år inden udsendelse, og også, om de har børn inden udsendelse og i så fald, hvor mange børn de har. Der er tidligere undersøgelser, der peger på, at savnet fra familien derhjemme kan påvirke, hvordan den udsendte udfører sit arbejde under udsendelsen. Hvis opbakningen er manglende og savnet er stort hjemmefra, kan det have en negativ effekt på arbejdet. Det er derfor interessant at undersøge, hvilke familiemæssige relationer den udsendte har, inden valget om at lade sig udsende foretages (se *Hjemvendte soldater: En interviewundersøgelse*, Kofod m.fl., 2010:37).

Registret fra 2009 indeholder mangelfulde oplysninger, hvilket medfører, at det billede de følgende tabeller angiver, ikke er præcist for de personer, der udsendes første gang i 2009. Det har en særlig konsekvens for missioner i Afghanistan. Det gælder for både civilstatus og antal børn.

BOKS 4.4

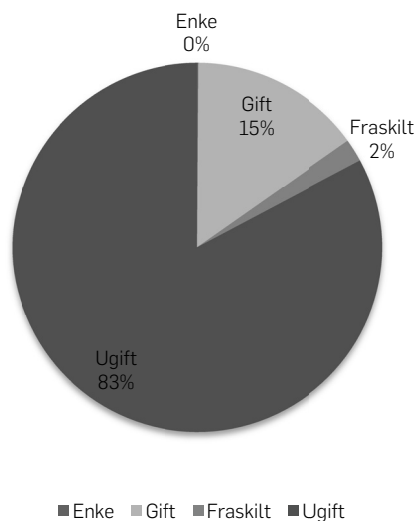
Alder for mænd i Danmark, når de gifter sig og får deres første barn.

Civilstatus
Gennemsnitsalderen, hvor mænd gifter sig, er i Danmark steget fra 34 år i 1992 til 38 år i 2009.
Førstefødte barn
Gennemsnitsalderen for fædre til nyfødte er steget fra 31,7 år i 1992 til 33,0 år i 2006.

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik.

FIGUR 4.16

Førstegangsendtes civilstatus. Fordeling i procent.

Anm.: Antal observationer: 25.752 (mangelfulde oplysninger fra 2009).

Boks 4.4 beskriver relevante nøgletal for, hvordan udviklingen blandt mænd i Danmark har været i undersøgelsesperioden. Mænd får generelt børn tidligere, end de gifter sig. Både alderen for første barn og for at blive gift er steget blandt mænd i den danske befolkning fra 1992 og frem til i dag.

83 pct. af de udsendte er ugift, og 15 pct. er gift et år, inden de udsendes på en international mission. Udviklingen for ugifte er stabil i perioden fra 1992 og frem til 2001, herefter falder andelen af ugifte 4 procentpoint fra 83 pct. til 79 pct., mens den stiger til 87 pct. i 2004. Stigningen i 2004 skyldes sandsynligvis, at andelen af udsendte, som er yngre end 20 år, stiger og gennemsnitsalderen forbliver lav (26 år).

Ser vi udelukkende på de 83 pct. ugifte et år, inden de udsendes første gang, viser det sig, at de år, hvor procentdelen af ugifte er høj, er de år, hvor gennemsnitsalderen er lav, og de år hvor procentdelen af ugifte er lav, er gennemsnitsalderen højere.

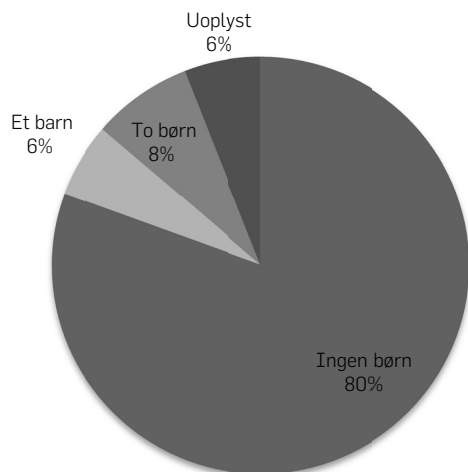
I Danmark er gennemsnitsalderen for at blive far første gang lavere end for at blive gift første gang. Så selv om ovenstående indikerer, at de udsendte er unge og ugift, betyder det ikke, at de ikke er begyndt at stifte familie. Nu undersøger vi, om de førstegangsudsendte har børn et år, inden de udsendes på en international mission.

14 pct. har mindst ét barn et år, inden de tager af sted. 80 pct. har ingen børn, som Figur 4.17 afspejler. Den høje gennemsnitsalder for danske fædre til nyfødte taget i betragtning er det ikke overraskende, at de fleste, der udsendes, ikke har børn, da gennemsnitsalderen for alle udsendte er 27,3 år. Det viser sig også, at der blandt de yngre gruppe af udsendte fra 18 til 24 år er to pct., der har et eller to børn et år inden udsendelse. Denne andel er lavere end blandt mænd i Danmark, hvor der er 3,9 pct. i samme aldersgruppe, der har et eller to børn.

Opsummerende ser vi, at der er en relativt lille forskel mellem ugifte og dem, der ikke har børn. Det er således, at der er lidt flere, der har børn ved første udsendelse, end der er gift ved første udsendelse. Denne forskel stemmer overens med befolkningens udvikling, der viser, at mænd i dag er yngre, når de bliver fædre, end når de bliver gift.

FIGUR 4.17

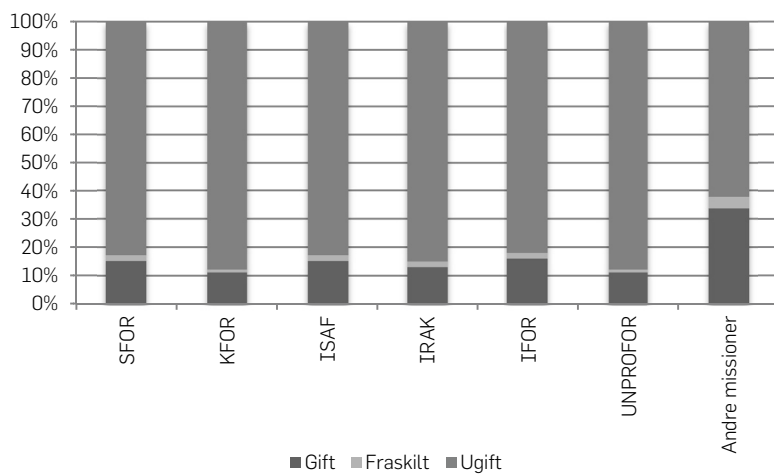
Førstegangsendtes antal børn. Fordeling i procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

FIGUR 4.18

Førstegangsendtes civilstatus opdelt efter mission.

Anm.: Antal observationer: 25.725.

Figur 4.18 illustrerer, at der blandt de førstegangsendte er 87 pct. ugift på missionerne KFOR og UNPROFOR. På SFOR, IFOR og ISAF er det 82 pct., der er ugift. 85 pct. af dem, der tager til Irak på første mission, er ugift. ISAF er en af de missioner, hvor andelen af gifte er høj, men samtidig også en mission der afvikles i en nyere periode. Det tyder således på, at forskelle i procentdel af ugifte afhænger af, hvilken mission de udsendes på, frem for den tidlige periode og en generel udvikling i befolkningen. Gennemsnitsalderen for SFOR, KFOR, IRAK og ISAF er stabil og på omkring 26 år. At andelen af gifte er højere for SFOR og ISAF, kan således ikke forklares af en generel udvikling i befolkningen, men for ISAF er årsagen nærmere den optrapning, der finder sted i 2006, hvor forsvaret er nødsaget til at sende fast personel af sted til Afghanistan for at imødekomme regeringens beslutning.

Procentdelen af ugifte fordelt på land, bekræfter tendensen om, at procentdelen af ugifte er lavere for Afghanistan end for Eksjugoslavien og Irak. Efter 2004 er gennemsnitsalderen over 26 år, hvilket kan forklare, at andelen af ugifte forekommer lavere blandt dem, der udsendes til Afghanistan, eftersom Afghanistan er en stor aftager i denne periode.

Undersøger vi fordelingen af børn i forhold til land, er der 87 pct. af udsendte i Eksjugoslavien, der ikke har børn inden første udsendelse. Andelen falder 3 procentpoint blandt dem, der udsendes til Irak. 81 pct. af de førstegangsendte til Afghanistan har ikke børn.

De udsendes familietype et år inden udsendelse har mindre udsving i perioden. Vi finder her, at fire ud af fem udsendte er ugifte et år inden udsendelse. Der er en mindre forskel mellem at være gift og have børn ved førsteudsendelse. Der er en lidt højere andel, der har børn. Årsagen til, at de fleste er ugift og ikke har børn, skal ses i lyset af blandt andet den lave gennemsnitsalder for førstegangsendte.

OPVÆKST

BOKS 4.5

Definition af anbringelse og familietype.

Anbringelse

"Anbringelse" beskriver, om den udsendte har været anbragt uden for hjemmet inden det 18. leveår.

Familietype under opvækst

"Familietype" beskriver den udsendtes familiestatus som 17-årig. En familie består af en eller flere personer, der bor på samme adresse, og som er knyttet til hinanden ved bestemte relationer. Der er tre hovedgrupper af familietyper: enlige, parfamilier og ikke-hjemmeboende børn. Kun de to første grupper kan have hjemmeboende børn under 18 år.

Anm.: Der forekommer mangelfulde oplysninger for de udsendte, som er 17 år inden 1980. Registerdata undersøgelsesperioden starter i 1980, derfor er oplysninger for de udsendte, som er 17 år inden 1980 manglende

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik.

Det er ikke noget nyt fænomen, at opvækstvilkår og familiemæssig støtte har en betydning for, hvilke valg og hvilke muligheder der er for den enkelte. I denne rapport inddrager vi et mål, der indikerer, om den udsendte under opvækst har et fravær af familiemæssig opbakning, samt hvilken familietype den udsendte tilhørte som 17-årig. Ovenstående afsnit peger på, at mange af de unge, der udsendes på internationale missioner, ikke er begyndt at stifte egen familie. I den sammenhæng er det også relevant at undersøge, om deres egen opvækst og familiebaggrund er kendetegnet ved at være stabil, eller om der er forhold, der peger på, at gruppen af førstegangsendte adskiller sig på en måde, hvor der hyppigere er udsendte, der kommer fra opbrudte familier.

Opvækstforhold indfanger centrale skel i opvækstvilkår. Vi inddrager dels, hvilke familieforhold de udsendte er vokset op under, dels hvorvidt familien har modtaget en forebyggende foranstaltning i form af, om den udsendte har været anbragt uden for hjemmet eller ej. Forældres skilsmisser, eller at den udsendte er flyttet hjemmefra i en tidlig alder, kan indikere mangel på stabilitet under opvækst. At flytte væk fra sine forældre i en alder af 17 år eller yngre kan forekomme i hjem, hvor det af økonomiske eller sociale årsager ikke er muligt fortsat at have et hjem-

meboende barn. Det kan også være, at barnet er i en situation, hvor der er midler til, at det kan lade sig gøre fx ved at være i arbejde frem for at gå i skole. Begge årsager kan være udtryk for mangel på familiens opbakning, der på længere sigt kan have en betydning for de valg, den unge skal foretage. Modpolen er at være vokset op med begge sine forældre. At familier får deres barn anbragt hos en plejefamilie eller på en institution indikerer ikke kun manglende stabilitet, men fortæller også om et mere subjektivt element end socioøkonomisk baggrund, idet der er forskelle på, hvordan familier møder systemet, og hvordan familierne tilegner sig hjælp, når de møder udfordringer. Familier med mangel på socioøkonomiske ressourcer er ofte udsatte inden for flere sfærer, og det kan påvirke det overskud, familien har til at søge den rette støtte på det rette tidspunkt.

Ifølge undersøgelsen ”DIB-soldat eller ej?”, foretaget af Psykologisk Afdeling under Forsvarets Center for Lederskab, peges der på, at soldater, der efter aftjent værnepligt tegnede kontrakt og blev udsendt under det daværende Den Dansk Internationale Brigade⁷ (DIB), adskiller sig fra øvrige værnepligtige vedrørende flere forhold. De angiver oftere at have haft vanskeligheder i deres opvækstfamilie, især alkoholmisbrug, skilsmisse og til dels psykisk sygdom og selvmord (Bache, 1998). De resultater foranlediger os til at undersøge, hvorvidt der er forskelle på førstegangsendte og befolkningen i forhold til, om der generelt er flere anbringelser uden for hjemmet, inden de udsendte er fyldt 18 år, samt at undersøge, om der er flere, der er vokset op i en familie, hvor forældrene er skilt, eller den udsendte er flyttet hjemmefra tidligt. Flere af de forhold, undersøgelsen ”DIB-soldat eller ej?” peger på, er det ikke muligt for os at undersøge i denne rapport.

I dette afsnit undersøger vi først, hvilken familietype den udsendte tilhørte under opvæksten, og dernæst undersøger vi, hvor stor en del af de udsendte der har været anbragt på et tidspunkt i kortere eller længere perioder inden det 18. leveår.

7. En enhed, der stilles til rådighed for NATO som en del af de danske reaktionsstyrker. Brigaden kan efter anmodning løse fredsstøttende opgaver for FN og Organisation for Security and Cooperation in Europe (OSCE).

TABEL 4.4

Førstegangsendte og mænd i Danmark fordelt efter familietype som 17-årig. Procent.

	17-årige førstegangsendte	17-årige mænd i Danmark
Flyttet hjemmefra	5	6
Bor med én voksen	24	17
Bor med to voksne	71	76
I alt	100	100

Familietype beskriver den udsendtes familie som 17-årig. I afsnittet her skelner vi mellem, om den udsendte som 17-årig bor med én voksen, to voksne eller er flyttet hjemmefra. De to voksne er ikke nødvendigvis biologiske forældre. Tabel 4.4 illustrerer, at 71 pct. af de udsendte vokser op med begge deres forældre og 24 pct. med én forælder. 5 pct. er flyttet hjemmefra som 17-årige. Sammenligner vi denne fordeling med fordelingen blandt unge mænd i Danmark, ser vi i Tabel 4.4, at der er forskelle mellem 17-årige mænd i Danmark og 17-årige, som senere udsendes af forsvaret. Blandt befolkningens mænd i Danmark er procentdelen, der flytter hjemmefra i en tidligere alder, en smule højere, end den er blandt de udsendte. Der er færre, der bor med én voksen (17 pct.), end der er blandt udsendte (24 pct.). Yderligere er der færre af de udsendte, der bor med to voksne (71 pct.), end der er blandt danske mænd (76 pct.). Ved at sammenligne den samlede gruppe af førstegangsendte med danske mænd er der således forskelle at se.

Der er ingen specifikke tendenser at se, når vi ser på fordelingen af familietype som 17-årige på mission og udsendelsesland, dvs. at det er det samme mønster, der gør sig gældende over tid.

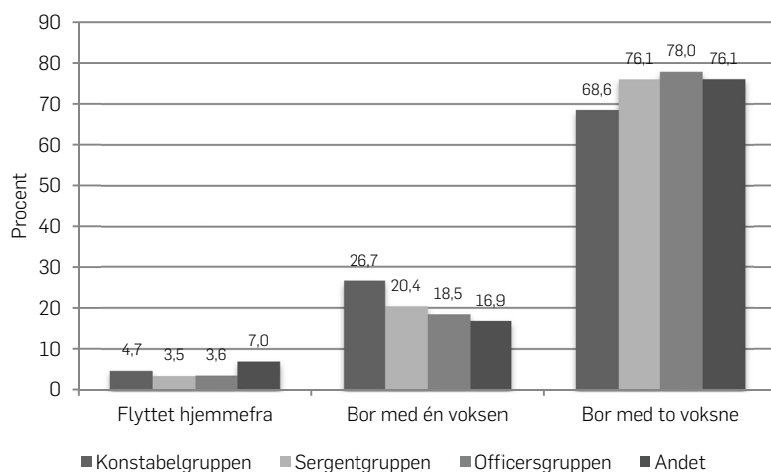
De tidligere afsnit har vist, hvordan forskelle på sociodemografiske faktorer og familiestatus bliver tydeligere, når de førstegangsendte inddeles i fire personelgrupper, og vi herved sammenligner grupperne internt mellem hinanden.

Figur 4.19 viser fordelingen af de førstegangsendtes familieforhold som 17-årige fordelt på personelgrupper. 4,7 pct. af konstablerne flytter hjemmefra som 17-årige, hvorimod det er hhv. 3,5 og 3,6 pct. for sergentgruppen og officersgruppen. 26,7 pct. af konstablerne vokser op med én voksen, hvorimod det er 20,4 pct. for sergentgruppen og 18,5 pct. for officersgruppen. Der er 9,3 procentpoints forskel mellem procentdelen af konstabler og procentdelen af danske mænd, der vokser op med én voksen, dvs. at flere udsendte konstabler end ikke-udsendte dan-

ske mænd vokser op med én voksen. 68,6 pct. af konstablerne vokser op i hjem sammen med to voksne, hvilket er mindre end for sergentgruppen (76,1) og officersgruppen (78,0). For både sergentgruppen og officersgruppen er procentdelen, der vokser op med to voksne, højere end for danske mænd, mens procentdelen er lavere for konstabler. Blandt konstabler, der udsendes mere end én gang på internationale missioner, er procentdelen, der flytter hjemmefra som 17-årige højere, end den er blandt dem, der udsendes kun én gang.

FIGUR 4.19

Førstegangsendte fordelt efter familietype som 17-årig opdelt efter personelgruppe. Periode 1997-2009. Procent.

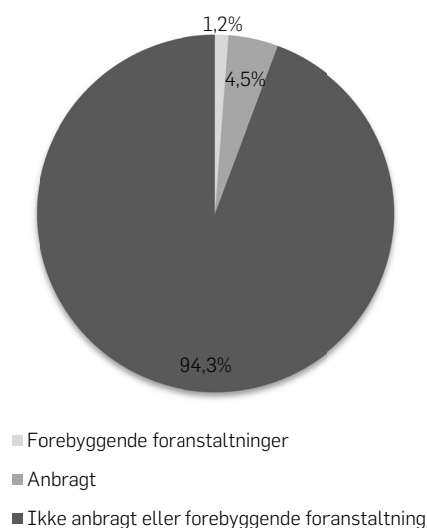
Anm.: Antal observationer: 12.493.

Rekrutteringen til konstabel adskiller sig fra den til officer og sergent. Adgangskravene adskiller sig ved, at der for at blive sergent og officer kræves en adgangsgivende eksamen, hvorimod 9. klasse kræves gennemført for at blive konstabel. Adgangen til videregående uddannelse kan med en vis sandsynlighed forklares ud fra forskelle i opvækstforhold, og derfor er det ikke et overraskende mønster, at der også er forskelle at finde i opvækst personelgrupperne imellem, fordi der netop er forskelle i adgangskrav. Dette fokus er yderst relevant, når konsekvensanalysen tager afsæt, idet personelgrupperne også er knyttet til forskellige funktioner, der udføres under den militære operation.

I Danmark er der generelt omkring 6 pct. af unge mænd i en årgang, der anbringes uden for hjemmet, se Christoffersen (1999), s. 29. Figur 4.20 viser, at 4,5 pct. af de udsendte har været anbragt uden for hjemmet i kortere eller længere perioder, inden de er fyldt 18 år. Derudover er der 1,2 pct. af de udsendte, som har modtaget forebyggende foranstaltninger i form af personlig rådgiver, fast kontaktperson eller økonomisk støtte til ophold på efterskole eller kostskole. 4,7 pct. af kvinderne har været anbragt, og 5,0 pct. af mændene har været anbragt. Forskellen mellem andelen af kvinder, der har været anbragt og andelen af mænd, der har været anbragt, er ikke signifikant. Andelen af anbragte førstegangsudsendte adskiller sig fra befolkningen ved, at udsendte, der har været anbragt, er mindre repræsenteret end i befolkningen.

FIGUR 4.20

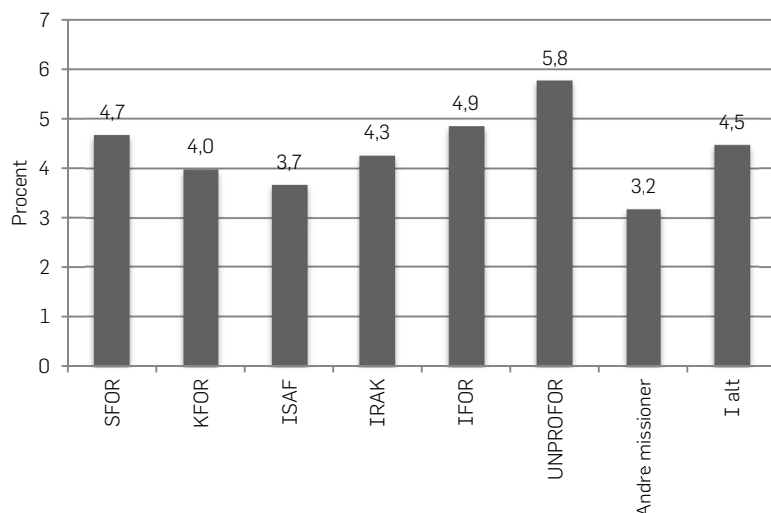
Udsendte, der har været anbragt eller har modtaget forebyggende foranstaltninger, og udsendte, der ikke har været anbragt eller har modtaget forebyggende foranstaltninger. Procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

FIGUR 4.21

Andel af førstegangsendte, der har været anbragt, opdelt efter mission. Procent.

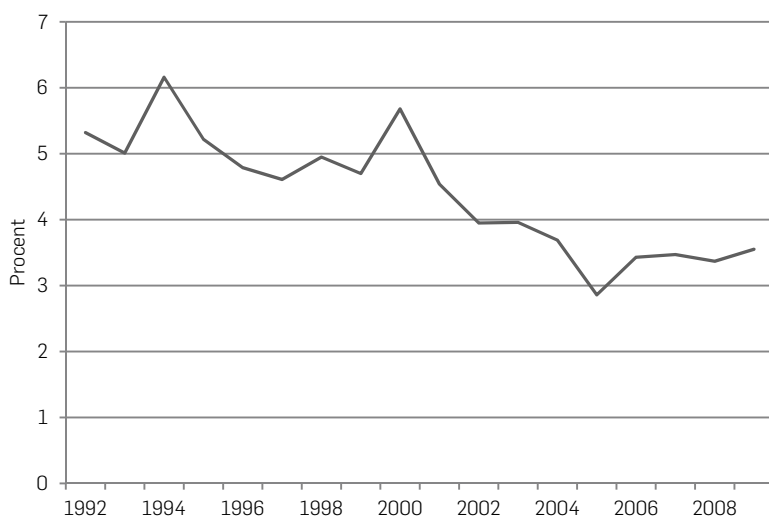

Anm.: Antal observationer: 26.028

Figur 4.21 illustrerer, hvordan førstegangsendte, der under deres opvækst har været anbragt, fordeler sig på de største internationale missioner. UNPROFOR har en overrepræsentation af anbragte (5,8 pct.) i forhold til de andre missioner. Af ISAF-missionen i Afghanistan er der 3,7 pct., der har været anbragt. Det peger på, at andelen af anbragte er faldende over tid. Figur 4.22 viser netop denne tidstendens. Gennem 1990'erne, hvor en stor del af missioner foregik i Eksjugoslavien, er andele af anbragte fra 4,5 pct. og op til godt 6 pct. Efter 2002, hvor forsvarets missioner også indebærer missioner i Irak og Afghanistan, falder andelen af anbragte til under 4 pct., og i 2005 finder vi den laveste andel på 2,85 pct. Denne udvikling kan til dels forklares ud fra tidstrend og ændringen i de missioner, forsvarer udsender personel til. Interessen for at aftjene værnepligt stiger, hvilket kan have en betydning for, at interessen i ønsket om at blive udsendt også stiger. Forsvarer kan i den forbindelse få mulighed for at selektere blandt et bredere udsnit af befolkningen, og det tyder på, at dem forsvarer fravælger, hvad angår svære opvækstvilkår, ændrer sig over tid.

FIGUR 4.22

Andel af førstegangsendte, der har været anbragt, opdelt efter udsendesår. 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

Blandt soldater, der har været udsendt én gang, er der 4 pct., som har været anbragt, og blandt soldater, der har været udsendt mere end én gang, er der 4,9 pct., som har været anbragt, inden de fylder 18 år. Forskellen mellem andelen af anbragte, der er førstegangsendte, og andelen af anbragte, der udsendes flere gange, er ikke signifikant. Det vil sige, at blandt personer, der udsendes mere end én gang, er der ikke signifikant flere tilfælde, hvor den udsendte har været anbragt under opvæksten.

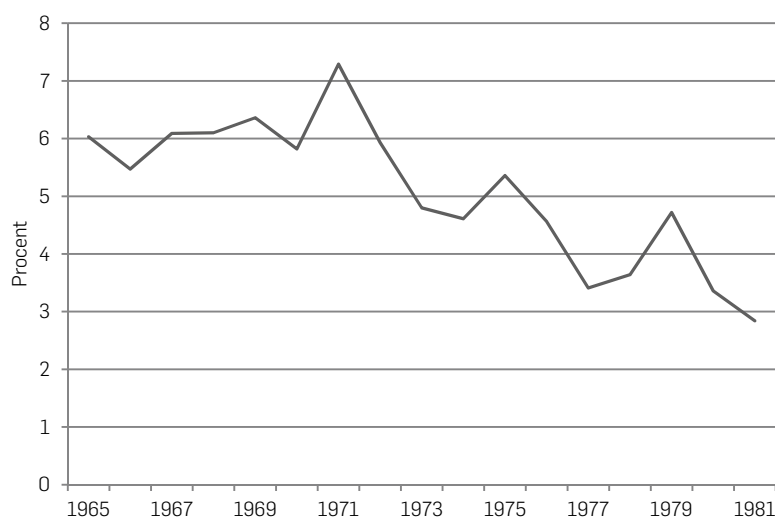
Årgangene fra 1969 frem til 1985 er mest præsenteret blandt de førstegangsendte. Figur 4.23 illustrerer procentdelen, der er anbragt under opvækst, for de enkelte årgange. De årgange, der indeholder mere end 750 observationer, er medtaget. Kurven i figuren er faldende, hvilket betyder, at des ældre årgange, des færre af de udsendte har været anbragt under opvæksten.

Christoffersen (1999) viser, at der fra 1966 til 1973 er en stigning fra 5,95 til 6,55 pct., der anbringes, inden de fylder 18 år. Stigningen kan skyldes en reel stigning, men også en tendens i samfundet, hvor opmærksomheden på udsatte familier skærpes. I samme periode ser vi, at andelen af anbragte blandt de udsendte er stabil og på omkring 6 pct. Der er

ikke signifikant forskel mellem andelen af danske mænd fra årgang 1973, der anbringes, og andelen af de udsendte, der anbringes.

FIGUR 4.23

Andel af udsendte, der har været anbragt under opvæksten, opdelt efter årgang (1965-1981).

Anm.: Antal observationer: 26.028. Ikke-anbragte er personer, der ikke optræder i registret, det vil sige, der skelnes ikke mellem ikke-anbragte og personer, der mangelfulde oplysninger om.

Tabel 4.5 viser, at 5,0 pct. af konstabelgruppen er anbragt i deres opvækst, mens kun 1,0 pct. af officererne er anbragt. Forskellen, som vi ser her, viser samme tendens, som vi belyste i ovenstående afsnit omkring familietype under opvækst. Konstablerne vokser hyppigere op i familier, der adskiller sig fra den generelle norm. At børn og unge anbringes uden for hjemmet i deres barndom, er et udtryk for en ustabil opvækst, hvor familien af forskellige årsager ikke har ressourcer og mulighed for at give deres barn den samme opvækst, som andre børn har mulighed for. At vi ser, at andelen, der har været anbragt, er markant større for konstabler end for officerer, er derfor et udtryk for, at konstabler i visse tilfælde er vokset op i et relativt mere ustabilt hjem, end officererne er.

Det tyder på, at der er forskel på, hvem forsvaret fravælger, og hvem der udsendes som konstabel, sergent og officer. Det skal dog ses i

lyset af, at der også er forskelle på de muligheder og de valg, der er for den enkelte.

TABEL 4.5

Andel af førstegangsendte, der har været anbragt, opdelt efter personelgruppe. Periode 1997-2009. Procent.

	Anbragt	Ikke anbragt	I alt	Samlet antal
Konstabelgruppen	5,0	95,0	100,0	8.683
Sergentgruppen	1,8	98,2	100,0	2.792
Officersgruppen	1,0	99,0	100,0	1.942
Andet	2,2	97,9	100,0	552
I alt	3,7	96,3	100,0	13.969

Anm.: Antal observationer 13.969.

OPSAMLING

Formålet med kapitel 4 er at kortlægge de førstegangsendtes profil mht. til sociodemografiske karakteristika, familietype og opvækstforhold samt undersøge, hvordan førstegangsendtes profil har ændret sig i analyseperioden fra 1992-2009. At beskrive de udsendtes profil er relevant for den senere analyse, hvor vi måler konsekvenserne af militær udsendelse, så vi kan tage højde for de forskelle, der er mellem missioner og personelgrupper, samt hvordan de adskiller sig fra den generelle befolkning.

Vi sammenligner førstegangsendte med hele befolkningen, hvor det er muligt, og undersøger de førstegangsendte mht. deres sociodemografiske profil. I det følgende opsummeres de væsentligste pointer fra kapitlet:

- De førstegangsendtes aldersgennemsnit svinger mellem 25 år og 30 år i tidsperioden 1992-2009. Den samme tendens viser sig i relation til de store missioner. Her varierer aldersgennemsnittet dog mellem 25 og 34 år, hvor det er kategorien Andet, der har den højeste gennemsnitsalder. Konstabelgruppen er den yngste personelgruppe, og officersgruppen er den ældste af de tre største personelgrupper. Aldersgennemsnittet er med til at forklare de udsendtes civilstatus. De førstegangsendte er relativt unge, og det viser sig, at fire ud af

fem er ugifte. Det samme mønster gør sig gældende i forhold til antal af børn. 86 pct. tager af sted første gang uden at have børn.

- Andelen af kvinder er stigende gennem den pågældende periode, og der er signifikante forskelle på, under hvilke grader mænd og kvinder udsendes. Kvinderne bliver hyppigere udsendt som sygeplejersker, og mænd bliver hyppigere udsendt som traditionelt militærpersonel. Kvinderne har et højere aldersgennemsnit ved første udsendelse, end tilfældet er blandt mænd.
- Hvad angår andelen af indvandrere og efterkommere, er den stigende i perioden 1992-2009, og der er forskelle mellem, hvilke grader henholdsvis danskere, indvandrere og efterkommere har inden udsendelse. Indvandrere og efterkommere er hyppigere repræsenteret blandt konstabler end blandt sergent- og officersgruppen.
- Generelt er gruppen af udsendte underrepræsenteret i forhold til det at flytte hjemmefra som 17-årig i forhold til mænd i Danmark. Generelt er der flere, der vokser op med én, og der er generelt færre, der vokser op med to voksne, begge dele i forhold til mænd i Danmark. Blandt de fire personelgrupper er der forskelle i forhold til opvækst. Blandt konstabler, der udsendes mere end én gang på internationale missioner, er der en større procentdel, der flytter hjemmefra tidligt, og som vokser op med én voksen. Forskellen er i forhold til konstabler, der udsendes én gang.
- Konstablerne vokser hyppigere op i opbrudte hjem, og dette gælder især i forhold til officererne.
- Andelen af udsendte, der er anbragt under opvæksten, er mindre end normen i den danske befolkning. Andelen af anbragte har ændret sig historisk på den måde, at udsendelser til Eksjugoslavien i 1990'erne havde en større andel udsendte, der havde været anbragt, end dem, der blev udsendt efter 2002 til Irak og Afghanistan. Vi finder en forskel i andelen af konstabler, der har været anbragt, i forhold til andelen af personer fra officersgruppen, der har været anbragt. Der findes flere, der har været anbragt, blandt konstablerne end blandt officererne. Der er ikke signifikant forskel mellem soldater, der har været anbragt og udsendes en enkelt gang, og soldater, der har været anbragt, og som har været udsendt mere end én gang.

FØRSTEGANGSUDSENDETTES UDDANNELSE OG INTELLI- GENSTEST

I dette kapitel undersøger vi, hvordan soldater, der sendes ud på deres første internationale militære mission, adskiller sig fra resten af den danske befolkning med hensyn til uddannelsesniveau og intelligenstest. Disse forskelle er vigtige at tage højde for, når vi senere undersøger konsekvenserne af internationale udsendelser.

I tidligere kapitler er det blevet vist, at det ikke er et tilfældigt udsnit af den danske befolkning, som bliver sendt ud på forsvarets internationale missioner. I kapitel 3 forklarer vi, at det både er forsvaret, der foretager et valg vedrørende, hvem de ønsker at ansætte, og danske mænd og kvinder, der foretager egne valg om, hvorvidt de vil i forsvaret og eventuelt udsendes som soldat. Udvælgelsesprocesserne betyder, at det er et specifikt udsnit af den danske befolkning, som er repræsenteret i forsvaret, og som bliver udsendt på militære operationer i særdeleshed. Vi forventer derfor også, at de udsendte skiller sig ud med hensyn til uddannelsesniveau og intelligenstest, når vi tager udgangspunkt i forsvarets missioner mellem 1992 og 2009.

UDDANNELSESNIVEAU

Danmark har generelt et højt uddannelsesniveau sammenlignet med andre lande. Uddannelsesniveaut er steget i befolkningen over de sidste 20 år. Figur 5.1 viser, at uddannelsesniveaut blandt mænd i Danmark er steget, da 16 pct. af alle mænd i Danmark i 1992 havde en videregående uddannelse, hvor 23 pct. havde en videregående uddannelse i 2009.

Flere undersøgelser viser en sammenhæng mellem personers uddannelsesbaggrund og sandsynligheden for at være i militæret. Amerikanske resultater fra Bachman m.fl. (2000) viser, at frekvensen for tilmeldelse til militærtjeneste er lavere blandt personer med universitetsuddannede forældre, blandt personer med gode karakterer i gymnasiet og blandt personer med udsigter til en universitetsuddannelse. Sammenhængen mellem uddannelsesbaggrund og militærtjeneste kan skyldes flere ting. Nogle personer vælger mellem uddannelse og militærtjeneste ud fra en afvejning af omkostninger og gevinster i forbindelse med valget. Sagt på en anden måde så sammenligner personen omkostningerne og gevinsterne ved det civile arbejdsmarked og uddannelse med et arbejde inden for forsvaret. Disse sammenligninger forekommer både på kort sigt og langt sigt, hvor nogle personer er mere tilbøjelige til at se på umiddelbare fordele, og andre ser på fremtidige muligheder. Det betyder, at en person fx vil fravælge forsvaret:

- Hvis personen har lave omkostninger og gode evner i forbindelse med en uddannelse og samtidig har høje omkostninger i forbindelse med et fysisk krævende job i forsvaret.
- Hvis personen har en større gevinst ved at tage en lang uddannelse og få job i det civile end ved at tage job i forsvaret.

En person vil derimod fx vælge forsvaret:

- Hvis personens omkostninger ved en uddannelse i militæret eller efter militæret (eventuelt betalt af forsvaret) er lavere end ved at tage en uddannelse uden for militæret⁸.

8. Her menes, at militærtjenesten er en uddannelse i sig selv. Der er dog også mulighed for at tage en civiluddannelse på forsvarets regning, men så skal personen være fastansat på en K35-kontrakt.

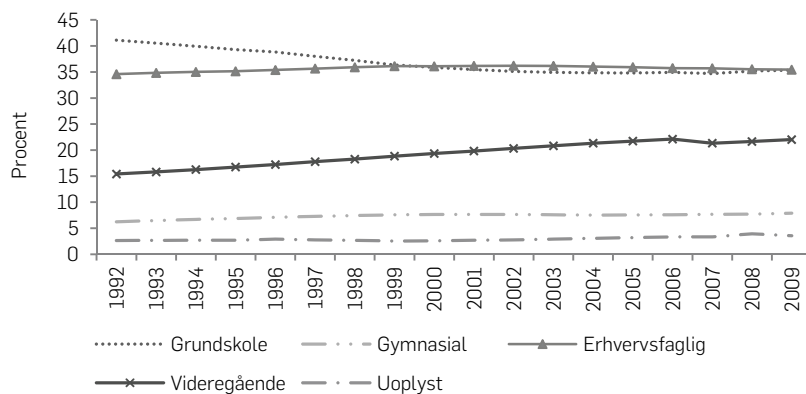
- Hvis personens gevinst ved at prøve et spændende og risikofyldt job i militæret er større end angsten (omkostningen) ved det risikofyldte job i militæret.

Det er ikke sikkert, at alle personer beslutter sig for at gå ind i forsvaret ud fra rationelle overvejelser om gevinster og omkostninger. Valget om at gå ind i forsvaret kan også skyldes familietraditioner, en idealistisk tro på at kunne ændre verden, en impulsiv lyst til kæmpe for noget, der giver mening, eller noget helt andet. Derudover kan de valg, den enkelte foretager, også have en betydning for de muligheder, den enkelte præsenteres for. For eksempel er der sammenhænge i det uddannelsesniveau, ens forældre har, og længden af uddannelse, den enkelte gennemfører. Som kapitel 3 beskrev, er der forskelle i adgangskrav til HRU og officerskolen, og de forskelle, vi ser blandt aspiranterne, kan således også forklares ud fra forældrenes uddannelsesniveau. Det forhold kan vi dog ikke belyse i denne undersøgelse.

På baggrund af beskrivende statistik sammenligner vi uddannelsesudviklingen blandt forsvarets udsendte med uddannelsesudviklingen i befolkningen. Derudover undersøger vi, om uddannelsessammensætningen er forskellig i forhold til missioner, udsendelsesår m.m.

FIGUR 5.1

Uddannelsesfordelingen for alle mænd i Danmark, 15-69 år. 1992-2009. Procent.

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik.

BOKS 5.1

Definition af uddannelse.

Højeste fuldførte uddannelse

De udsendtes "uddannelse" defineres som højeste fuldførte uddannelse året før udsendelsen. Uddannelsen er opgjort i oktober året før udsendelsesåret.

217 (mindre end en pct. af førstegangsendte) har ikke oplyst nogen uddannelse, og dem må vi behandle som "uoplyst" igennem hele analysen.

I gennemsnit udgør kvinder fem pct. af de førstegangsendte. Kvindernes uddannelsesniveau påvirker derfor ikke markant det gennemsnitlige uddannelsesniveau blandt førstegangsendte.

Kilde: Danmarks Statistik.

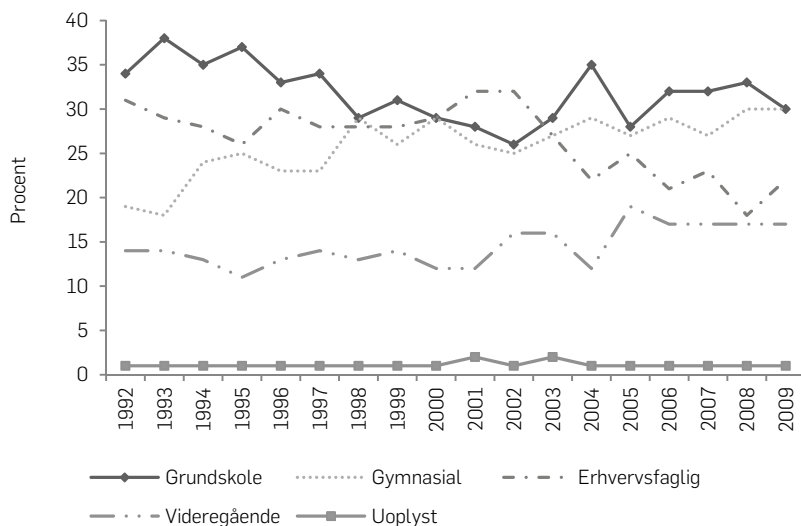
Vi anvender den uddannelsesdefinition, som er beskrevet i Boks 5.1 til at beskrive de udsendte på internationale missioner. Figur 5.2 viser, at blandt de udsendte, der tager på deres første internationale mission, er der større udsving i uddannelsessammensætningen fra 1992-2009, end der er blandt mænd i Danmark i samme periode.⁹ Andelen af udsendte med en videregående uddannelse er steget fra 1992-2009 ligesom i resten af befolkningen. Til gengæld er andelen af udsendte med en erhvervsfaglig uddannelse faldet i samme periode, hvor andelen har været konstant blandt mænd i befolkningen. I 2009 er andelen af udsendte med en erhvervsfaglig og videregående uddannelse mindre end 45 pct., hvor andelen blandt mænd i Danmark er næsten 60 pct. Uddannelsesfordelingen blandt de udsendte sammenlignet med resten af den mandlige befolkning bekræfter, at der eksisterer en selektion i forbindelse med militærtjeneste, da uddannelsesfordelingen er forskellig.

Ligesom blandt mænd i Danmark er udviklingen i uddannelsesniveauet signifikant forskellig i gennem perioden 1992-2009. Det gennemsnitlige uddannelsesniveau blandt de udsendte på deres første mission er markant højere i 2001, 2002 og 2003 end i de andre år.

9. Bemærk, at populationen af alle mænd i Danmark er fra 15-69 år, hvor populationen af udsendte er mænd og kvinder over 18 år.

FIGUR 5.2

Førstegangsendtes uddannelse. 1992-2009. Procent.

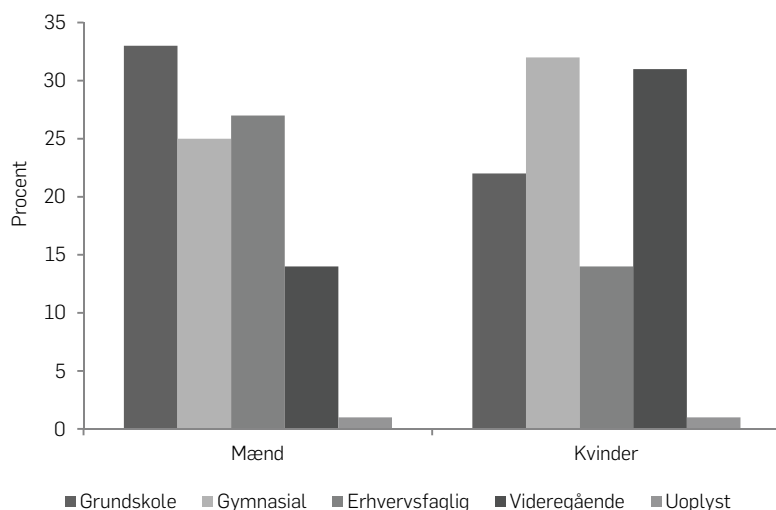

Anm.: Antal observationer 26.028.

Når det gælder kønsfordelingen, har der i den danske befolkning i perioden 1992-2009 været markant flere mænd end kvinder, der har haft en lang videregående uddannelse (Statistikbanken). Det modsatte er tilfældet blandt kvinder og mænd, som sendes ud på internationale missioner (se Figur 5.3). Hvor mere end 30 pct. af kvinderne har en videregående uddannelse, har færre end 15 pct. af de udsendte mænd en videregående uddannelse. Det skyldes blandt andet, at en stor andel af kvinderne, der sendes ud på internationale missioner, er sygeplejersker, og at kvinderne generelt er ældre, dvs. de i højere grad også har nået at uddanne sig til fx officer. Det er dog kun 5 pct. af de udsendte, der er kvinder, og derfor forklarer de udsendte kvinders uddannelsesniveau kun en meget lille del af de udsendtes samlede uddannelsesniveau.

FIGUR 5.3

Uddannelsesfordeling blandt førstegangsendte. 1992-2009. Procent.

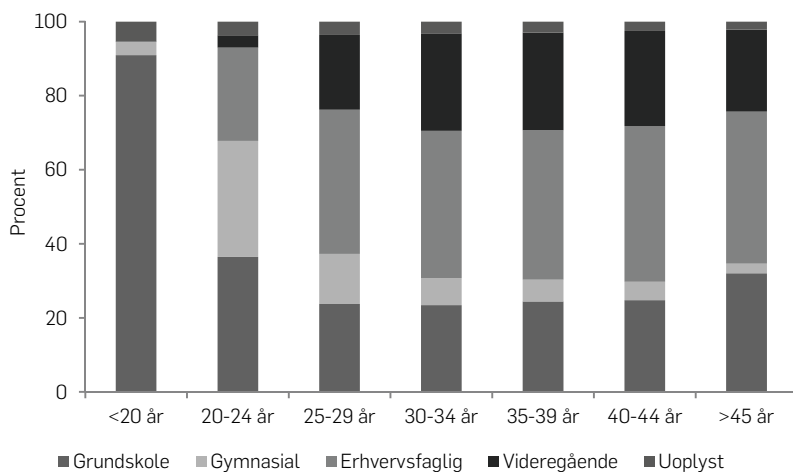

Anm.: Antal observationer 26.028.

Uddannelsesniveau og alder er som sagt nært forbundet, blandt andet fordi det tager tid at tage en uddannelse. Dette kan være med til at forklare, at uddannelsessammensætningen blandt de udsendte er forskellig fra den i den danske befolkning. I kapitel 4 så vi netop, at udsendte i gennemsnit er 27 år gamle, hvilket betyder, at de udsendte i gennemsnit er yngre end mænd i den danske befolkning, og dette hænger godt sammen med, at det gennemsnitlige uddannelsesniveau er kortere blandt de udsendte. Sammenligner vi uddannelsesniveaet for aldersgrupper blandt mænd i Danmark (Figur 5.4) og udsendte soldater (Figur 5.5), så er der ikke umiddelbart store forskelle. Dog er andelen med en videregående uddannelse blandt de yngre udsendte (25-29 år) mindre sammenlignet med jævnaldrende mænd i befolkningen. Det modsatte er tilfældet, når man sammenligner de ældre udsendte og de jævnaldrende mænd i Danmark. Figur 5.5 viser netop, at det også for de udsendte gælder, at der er en positiv sammenhæng mellem alder og uddannelsesniveau. Hvor de udsendte under 25 år næsten ingen videregående uddannelse har, så har mere end 45 pct. af dem over 45 år en videregående uddannelse.

FIGUR 5.4

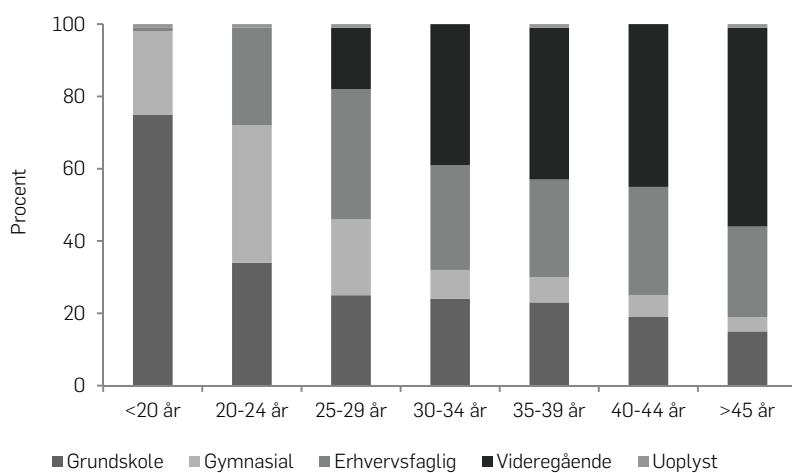
Uddannelsesfordeling blandt mænd i Danmark 15-69 år opdelt efter aldersgruppe. 1992-2009. Procent.

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik.

FIGUR 5.5

Uddannelsesfordeling blandt førstegangsendte opdelt efter aldersgruppe. 1992-2009. Procent.

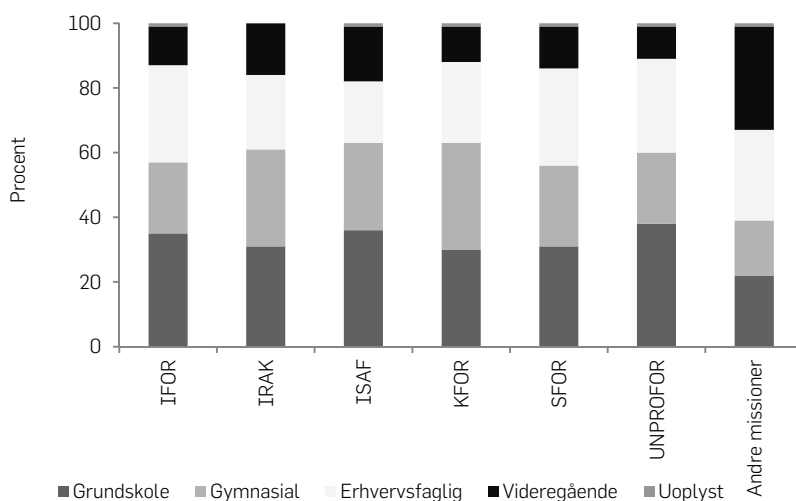

Anm.: Antal observationer: 26.028.

Da aldersfordelingen blandt førstegangsendte ikke ligner aldersfordelingen i den danske befolkning, ser vi at uddannelsesniveautet blandt personer, der sendes ud på deres første internationale mission, adskiller sig fra resten af befolkningen. Samtidig kan der også være forskel inden for forsvarets aktiviteter og uddannelsesfordelingen blandt de udsendte. Figur 5.6 viser, at der er signifikante, men ikke store forskelle på uddannelsesfordelingen blandt de store missioner. Rent faktisk er der ingen signifikante uddannelsesforskelle mellem IFOR og UNPROFOR, hvilket kan skyldes, at disse missioner ligger tidsmæssigt tæt på hinanden, og at de begge er i Eksjugoslavien og fordelingen på personelgrupper derfor ikke adskiller sig markant. Derimod er uddannelsesfordelingen for kategorien Andre missioner forskellig fra de store missioner. For kategorien Andre missioner er andelen med en videregående uddannelse mere end 30 pct. og altså meget højere end blandt de store missioner. Det kan skyldes, at forsvaret på Andre missioner i højere grad sender officerer eller personer med en specialiseret viden af sted.

FIGUR 5.6

Uddannelsesfordeling blandt førstegangsendte opdelt efter mission. 1992-2009. Procent.

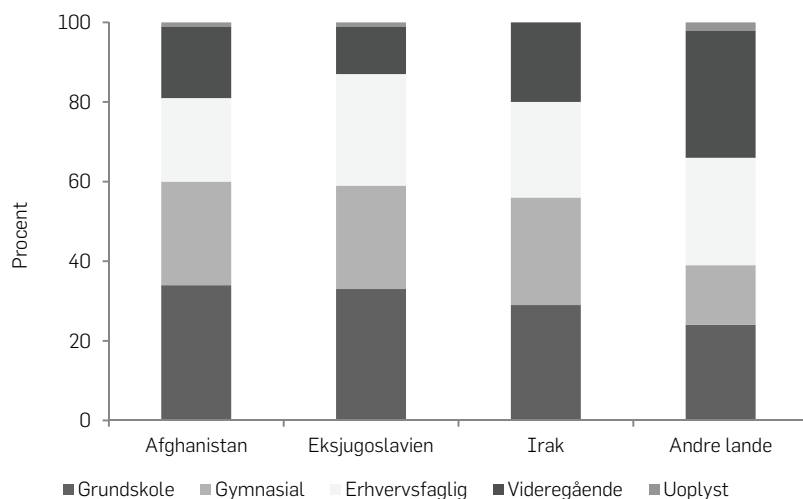

Anm.: Antal observationer: 26.028.

Da missioner i høj grad er relateret til bestemte lande, ser vi det samme uddannelsesbillede blandt de lande, forsvaret har internationale udsendelser til, som blandt de forskellige missioner (se Figur 5.7). Der er altså signifikante forskelle på uddannelsesfordelingen blandt de udsendte til forskellige lande, men forskellene er små.

FIGUR 5.7

Uddannelsesfordeling blandt førstegangsendte per land, 1992-2009. Procent.

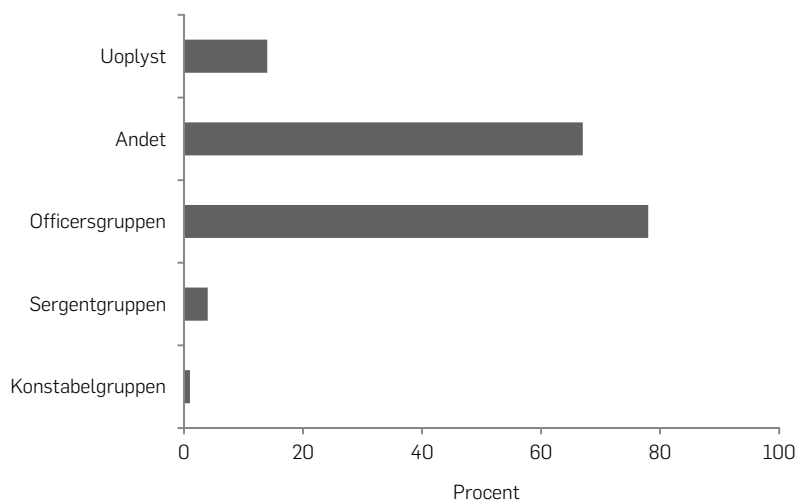

Anm.: Antal observationer 26.028.

Ud over at forsvaret er en arbejdsplads, er det en uddannelsesinstitution, hvor de værnepligtige får en uddannelse og nogle gange får mulighed for at uddanne sig yderligere, hvis de efter aftjent værnepligt vælger at fortsætte en militærkarriere. Figur 5.8 viser derfor også, at officersgruppen har en signifikant højere andel af personer med en videregående uddannelse sammenlignet med alle andre personelgrupper.

FIGUR 5.8

Førstegangsendte med en videregående uddannelse opdelt efter personelgruppe, 1992-2009. Procent.

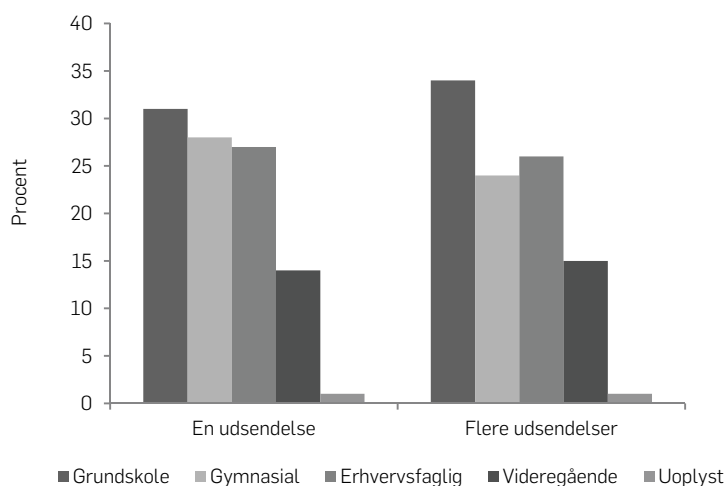

Anm.: Antal observationer: 26.028, hvor 3799 har en videregående uddannelse. Bemærk, at de uoplyste hovedsageligt er udsendte før 1997.

Som tidligere nævnt kan en person se på gevinsterne og omkostningerne ved et job i forsvaret, inden personen vælger at tage et job. Vi ser da også, at de udsendte, som tager på flere udsendelser og dermed vælger en længere karriere inden for forsvaret, har en anden uddannelsesbaggrund end de udsendte, der tager på maksimalt én international mission (se Figur 5.9). Udsendte med flere udsendelser har en signifikant lavere andel med en gymnasial eller erhvervsfaglig baggrund, hvilket kan skyldes, at gevinsten for de udsendte, der har en gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse, er større på det civile arbejdsmarked end i forhold til at forblive i forsvaret.

FIGUR 5.9

Udsendtes uddannelse før første internationale mission opdelt efter samlet antal af udsendelser, 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

INTELLIGENSTEST

Som vist i kapitel 3 bruger man i Danmark et lodtrækningssystem, når man rekrutterer mænd til forsvaret. Det er dog ikke tilfældigt, hvem der rent faktisk ender med at komme i forsvaret og dermed sendes ud på internationale missioner, blandt andet fordi forsvaret selekterer soldater ud fra både fysiske test, psykiske test og intelligenstest samt personlige evalueringer. Vi ved også, at det ikke er et tilfældigt udsnit af den danske befolkning, som bliver sendt ud på forsvarets internationale missioner. Vi ser da også ud fra rekrutteringsdata, at ikke alle bliver meldt egnede til militæret. Der kan være tre hovedårsager til, at man ikke er vurderet egnede, enten ved, at man fysisk eller psykisk ikke er egnede, eller ved, at man har en lav score i intelligenstesten (Børge Prien-prøven, BPP).

BOKS 5.2

Intelligenstest fra session.

Børge Prien-prøven

Intelligenstesten kaldet Børge Prien-prøven (BPP) ved sessionen består af 78 opgaver fordelt på fire delopgaver:

- 1) Bogstavmatricer
- 2) Ordrelationer
- 3) Talrækker
- 4) Figurer

Opgaverne skal alle løses på tid, sammenlagt inden for en time. BPP er en traditionel intelligensprøve, som har været brugt siden 1956. BPP-resultatet er et udtryk for en "opsamling" af de fire evner fra de fire delopgaver. Det er typisk antallet af rigtige svar, der har været brugt til at vurdere egnethed. Grænsen for antal opgaver, man skal løse for at blive erklæret egnet, har ændret sig. Før 1996 skulle man løse 21 opgaver, fra 1. januar 1997 er grænsen 27 rigtige opgaver.

Kilde: Kousgaard, 2003.

Sammenhængen mellem en persons intelligens og udsendelse på international mission hænger ligesom en persons uddannelsesniveau sammen med gevinsten og omkostningen ved at blive udsendt sammenlignet med omkostningerne og gevinsterne ved at arbejde på det civile arbejdsmarked. Samtidig har forsvaret interesse i at vælge de personer, som de mener, har det rigtige intelligensniveau, der er relevant for en persons senere udsendelse på en international mission.

Generelt findes der mange intelligenstest, og det er svært at vælge én intelligenstest ud af mange – det kommer meget an på, hvilken form for intelligens man ønsker at teste. Vi vil i dette afsnit netop se på intelligenstesten fra sessionen, som er beskrevet i Boks 5.2.

Da rekrutteringsdata dækker de personer, der har været på session i perioden 1994-2010, og udsendelsesdata dækker dem, der har været udsendt fra 1992-2009, har nogle af de udsendte været på session tidligere, end rekrutteringsdata dækker. Der er 12.486 af de førstegangsendte, som også er blandt de 318.221 personer i Forsvarets rekrutteringsdata, men vi har kun BPP-resultat for 12.295 af dem. Vi mangler BPP-resultat for 191 officerer.

Yderligere begrænser vi sessionsresultaterne til årgangene fra 1976 til 1987, når vi vil undersøge resultaterne af intelligensprøven for dem, der bliver udsendt, og dem, der ikke bliver udsendt inden for deres

årgange. Det vil sige, at vi primært ser på sessionsresultater fra 1996 til 2005. Denne afgrænsning skyldes, at vi kun skal have personer med, som realistisk kan nå at blive udsendt inden for vores analyseperiodes afslutning, og hvor årgangen er tilstrækkeligt repræsenteret.

Vi ser også ud fra rekrutteringsdata, at der blandt de 12.295 udsendte er 9.341 (76 pct.), der har meldt sig frivilligt til værnepligt, hvorimod 24 pct. ikke var frivillige¹⁰. Altså er der nogle af dem, der blev tvunget til værnepligt, der alligevel er fortsat inden for militæret efter endt værnepligt og er endt med at blive udsendt. Blandt de 12.295 udsendte er 97 pct. erklæret egnede og 3 pct. delvist egnede på deres session.

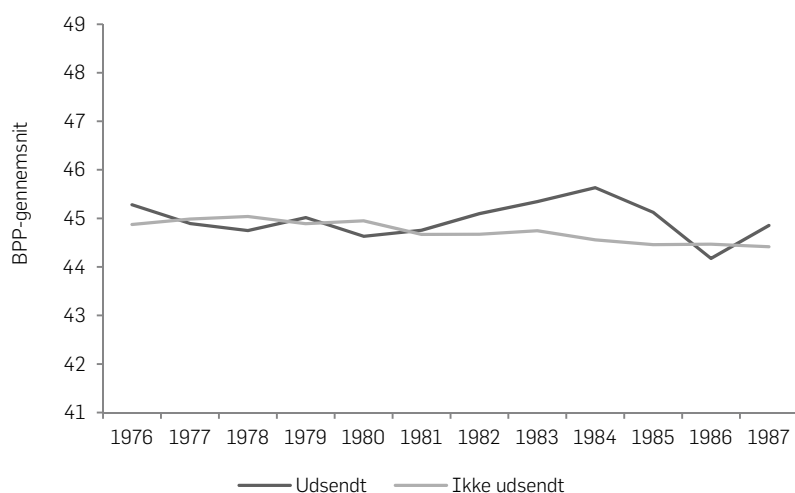
Blandt dem, der blev bedømt egnede til session, er det ikke alle, der aftjener værnepligt eller melder sig til internationale missioner. Sammenligner vi BPP-resultater for mænd, der er bedømt egnede, inden for årgangene, så er der ikke store forskelle i de gennemsnitlige BPP-resultater for førstegangsendte og de andre (se Figur 5.10). Dog er BPP-gennemsnittet signifikant højere for de udsendte sammenlignet med de ikke-udsendte, som var bedømt egnede blandt årgangene 1983, 1984 og 1985. Forskellen i den gennemsnitlige intelligens test kan skyldes udefrakommende påvirkninger i form af forventninger om højere ledighed (ledigheden stiger lidt fra 2002-2004 jf. Figur 6.8) og dermed dårligere civile jobmuligheder. Det kan også skyldes, at forsvaret simpelthen vælger personer med så højt et intelligensniveau som muligt, fordi opgaverne på de internationale missioner er blevet mere krævende.

Der er 6.714 kvinder i rekrutteringsdata, og ud af dem finder vi, at 639 (9,5 pct.) har været udsendt i vores analyseperiode. Andelen af kvinder, som går på session, er som tidligere nævnt begrænset, da kvinder er fritaget fra værnepligten. Specielt i 2004 startede forsvaret en intensiv kampagne for at rekruttere kvinder, og det medførte da også en øget andel af kvinder, der gik på session.

10. Vi kan ikke ud fra rekrutteringsdata skelne mellem personer, der melder sig reelt frivilligt, og personer, der melder sig teknisk frivilligt. Med teknisk frivilligt mener vi personer, der har trukket et meget lavt nummer ved sessionen og derfor melder sig frivilligt, så de har indflydelse på, hvilken del af forsvaret de skal arbejde for i stedet for at blive tildelt en plads af forsvaret.

FIGUR 5.10

Gennemsnitlige BPP-resultater for udsendte og ikke-udsendte egnede mænd, årgangene 1976-1987.

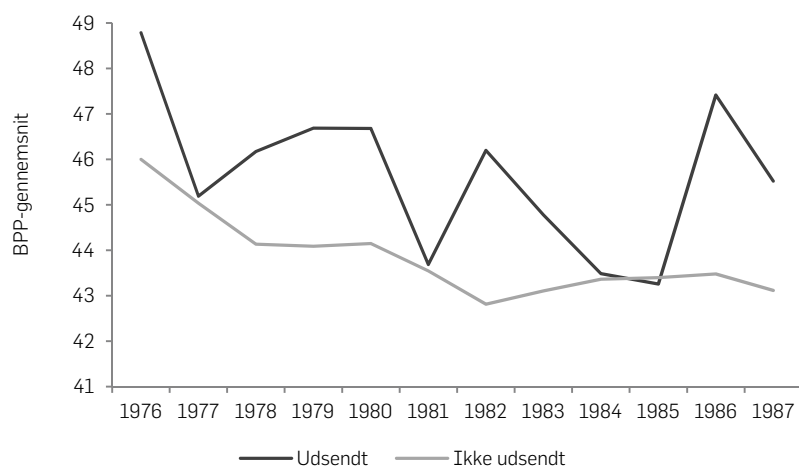
Anm.: Antal observationer: 193.209. Definitionen for BPP ses i Boks 5.2.

For kvindernes vedkommende er der også signifikante forskelle blandt de egnede, som sendes ud, og dem som ikke sendes ud. Figur 5.11 viser mere markante udsving i BPP-resultaterne blandt de udsendte og ikke-udsendte kvinder end for mænd. Det skyldes i høj grad, at der er meget færre observationer for kvinder.

Både for de egnede kvinder og mænd er det interessant, at blandt de yngre årgange, som ikke bliver udsendt, daler den gennemsnitlige BPP-score. Det kunne eventuelt skyldes, at der er blevet større interesse for at blive udsendt, og at dem med en høj BPP-score derfor søger om at blive udsendt. Forsvaret mener også, at motivationen til at klare sig godt i intelligenstesten har ændret sig over årene. Hvor nogle tidligere prøvede bevidst at klare sig dårligt i BPP for ikke at komme i forsvaret, er det nu så attraktivt at komme i forsvaret, at rigtig mange gør sig ekstra umage i intelligenstesten, da de ønsker at komme ind i forsvaret, og konkurrencen er større end tidligere. Vi ser dog ikke en generel stigning i BPP-scoren over tid.

FIGUR 5.11

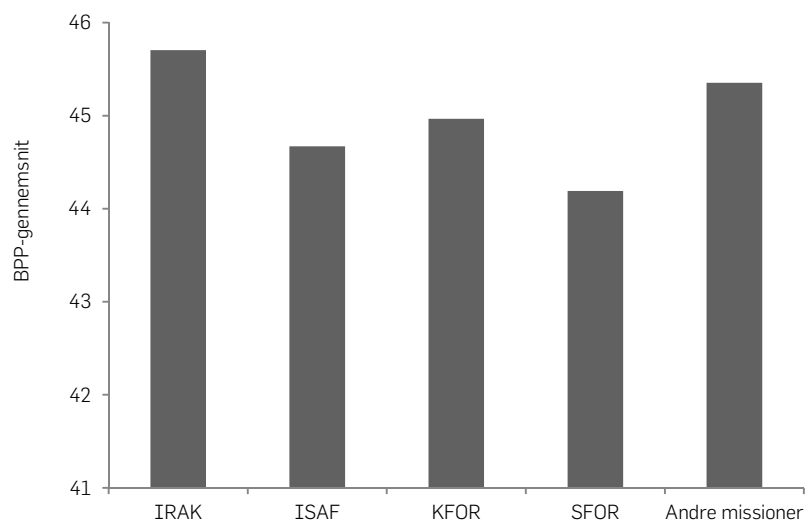
Gennemsnitlige BPP-resultater for udsendte og ikke-udsendte egnede kvinder, årgangene 1976-1987.

Anm.: Antal observationer: 3.493. Definitionen for BPP ses i Boks 5.2.

FIGUR 5.12

Gennemsnitlige BPP-resultater for særskilte missioner.

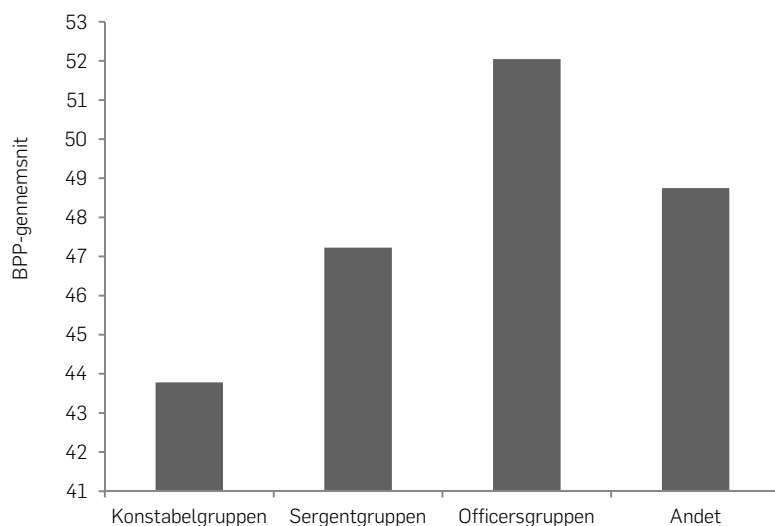
Anm.: Antal observationer: 12.011. IFOR og UNPROFOR er ikke relevante for årgangene 1976-1987. Definitionen af BPP ses i Boks 5.2.

Af Figur 5.12 ser vi, at personer, der deltager på missioner som IRAK og KFOR, gennemsnitligt har en signifikant højere BPP-score end personer, der deltager i andre missioner. Missioner som IFOR og UNPROFOR er udeladt, da disse missioner hovedsageligt ligger for tidligt til, at personerne fra rekrutteringsdata kan nå at deltage i missionerne.

BPP-gennemsnittet i Figur 5.13 er som forventet højere blandt personelgrupperne, der har fået en høj grad inden for forsvaret efterfølgende (fx officerer).

FIGUR 5.13

Gennemsnitlige BPP-resultater for særskilte personelgrupper.

Anm.: Antal observationer: 10.240. Definitionen af BPP ses i Boks 5.2.

OPSAMLING

I dette kapitel ser vi, at de fleste udsendte på deres første internationale mission er unge og derfor ikke har et højt uddannelsesniveau. Vi viser, at uddannelsesniveaut for aldersgrupper blandt mænd i Danmark og udsendte soldater ikke er markant forskelligt. Dog er andelen med en videregående uddannelse blandt de yngre udsendte mindre sammenlignet med jævnaldrende mænd i befolkningen, hvor det modsatte er tilfældet blandt de ældre. I korte træk finder vi yderligere:

- Uddannelsesniveaet blandt de udsendte er højere blandt de ældre, kvinderne og officererne end blandt de øvrige grupper.
- Samtidig er uddannelsesniveaet højere blandt dem, der kun sendes ud én gang, end blandt dem, der udsendes flere gange.
- Specielt kategorien Andre missioner har sammenlignet med de store missioner et gennemsnitligt højere uddannelsesniveau. Men generelt er der blandt de store missioner og de tilhørende lande ikke store forskelle i uddannelsesniveaet blandt de personer, der sendes ud på deres første internationale mission.

Intelligenstesten viser, at de udsendte for årgangene 1983-1985 har en højere BPP-score end de ikke-udsendte. Samtidig varierer BPP-scoren både blandt de udsendte mht. missioner og personelgrupper, hvor officersgruppen gennemsnitligt har højest BPP-score.

FØRSTEGANGSUDSENDTES INDKOMST OG SOCIOØKONOMISK STATUS

I dette kapitel undersøger vi, hvordan de udsendte adskiller sig i forhold til resten af befolkningen med hensyn til indkomst og socioøkonomisk status før deres første udsendelse. Udviklingen i indkomsten i Figur 6.1 viser, at indkomsten er steget blandt mænd i Danmark over 35 år, hvor indkomsten blandt yngre mænd ikke er steget signifikant. Indkomsten kan være et resultat af en persons bevidste jobvalg, men indkomsten kan også være en motivationsfaktor til at foretage et nyt jobvalg, eventuelt som soldat i forsvaret.

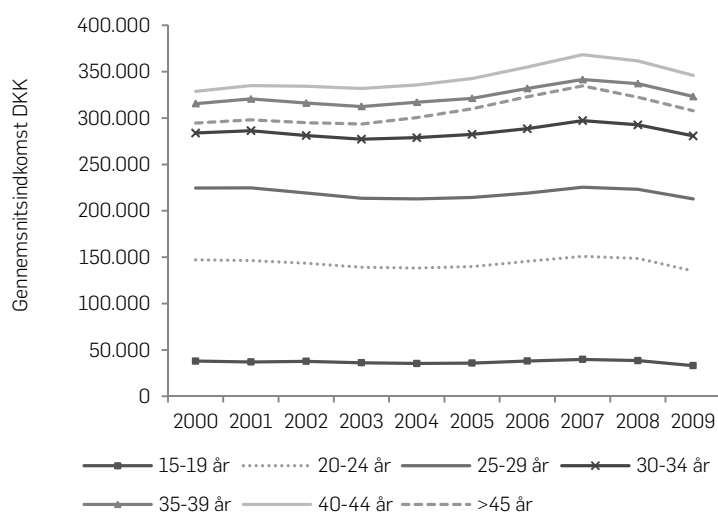
INDKOMST

Udenlandske undersøgelser viser, at der er sammenhæng mellem socioøkonomisk baggrund som indkomst og forældreressourcer og militær deltagelse (Bachmann m.fl., 2000). Ligesom for uddannelse så kan sammenhængen mellem internationale udsendelser og tidligere indkomst forklares ud fra personers afvejning mellem omkostninger og gevinster i forbindelse med militærtjeneste og udsendelser. Det betyder, at en person fx vil vælge forsvaret:

- Hvis personens gevinst i form af en højere lønindtægt i forsvaret end forudgående indtægt får jobbet i forsvaret til at være attraktiv.
- Hvis personens muligheder for at få en uddannelse i militæret eller efter militæret betalt af forsvaret betyder fremtidig højere indkomst, og gevinsten ved et job i forsvaret er stor.

FIGUR 6.1

Indkomstfordeling blandt mænd i Danmark 15-69 år. 2000-2009. 2000-priser.

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik.

Vi ser på de udsendtes indkomst året før, de bliver udsendt, hvor de udsendes indkomst er defineret som i Boks 6.1. Figur 6.2 viser, at indkomstfordelingen blandt de førstegangsendte har været kraftigt stigende over årene. Lige som for resten af den mandlige befolkning i Danmark er indkomsten steget over årene, og jo ældre man er ved første udsendelse, jo kraftigere indkomststigning har der været over årene. Denne indkomststigning og aldersafhængighed vil vi komme nærmere ind på efterfølgende.

Sammenligner vi Figur 6.1 og Figur 6.2, så er gennemsnitsindkomsten umiddelbart alderssvarende, når man tager udgangspunkt i 2000, men over årene ser de udsendte ud til at tjene markant mere end deres jævnaldrende året før, de sendes ud. Det kan skyldes, at de udsendte faktisk allerede er ansat i forsvaret året før og derfor har en relativt høj løn i forhold til fx de aldersvarende, der studerer. Samtidig viser det, at

førstegangsudsendte ikke umiddelbart er økonomisk dårligere stillet end deres jævnaldrende. Dog ser vi på et nutidsbillede, hvor vi ikke sammenligner livsindkomsten for førstegangsudsendte og den jævnaldrende befolkningsgruppe.

BOKS 6.1

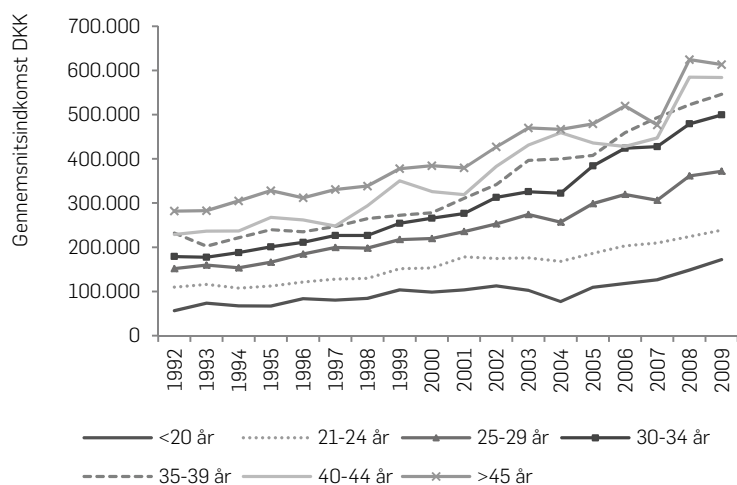
Definition af indkomst.

Samlet indkomst

"Indkomst" er den udsendes samlede indkomst defineret af Danmarks Statistik, bestående af personindkomsten i alt, lejeværdi af egen bolig, erhvervsindkomst, overførselsindkomster (inkl. Statens Uddannelsesstøtte (SU)), formueindkomster og anden personlig indkomst inkl. honorar. Det vil sige, at analysen bruger det, man kan kalde en bruttoindkomst, da den indeholder al tænkelig indkomst. I alle beregninger er der taget højde for prisudviklingen over tid, og vi har indekseret ud fra forbrugerpriserne i 2000. Der er 150 udsendte, der ikke har oplyst en indkomst eller ikke har en brugbar indkomst, og dem ekskluderer vi fra vores analyse af indkomsten.

FIGUR 6.2

Indkomst for førstegangsudsendte. 1992-2009. 2000-priser.

Anm.: Antal observationer: 25.878.

Samtidig med, at de udsendte ser ud til at have en relativ god indkomst året inden, de tager af sted, så viser Tabel 6.1, at mere end halvdelen af de udsendte, der første gang tager på internationale missioner, havde mindre end 200.000 kr. i samlet indkomst året før, de tager på mission. Det skyldes, at de unge er overrepræsenterede blandt de udsendte i forhold til befolkningen generelt (jf. kapitel 4).

TABEL 6.1

Førstegangsendtes indkomst opdelt efter køn. 1992-2009. 2000-priser. Procent.

	Mænd	Kvinder	I alt
1-200.000 kr.	58	40	57
200.001-400.000 kr.	33	44	34
400.001-600.000 kr.	7	13	7
> 600.000 kr.	2	3	2

Anm.: Antal observationer: 25.878.

Generelt er danske soldaters løn overenskomstreguleret og fastlægges som et resultat af forhandlinger med de forhandlingsberettigede personelorganisationer. Under udsendelse til internationale missioner modtager danske soldater ud over deres normale løn et skattepligtigt FN-tillæg som godtgørelse for merarbejde og ulemper. Desuden modtager de udsendte et skattefrit udetillæg som godtgørelse for merudgiften i forbindelse med udsendelsen. Til sidst er det muligt at få specielle udsendelses-tillæg inden for forskellige personelgrupper eller i forbindelse med honorering for hyppig udsendelse, kort varsel-udsendelse eller specialkompetencer. Det vil sige, at lønnen kan variere meget blandt de udsendte. Vi tager nu udgangspunkt i et generelt eksempel, hvor en konstabel udsendes til Afghanistan i 2010. Denne udsendte konstabel vil som minimum tjene 37.982 kr. om måneden, dvs. ca. 455.000 kr. om året (se Tabel 6.2). Konstablens minimumsløn er altså markant større, end hvad 90 pct. af de udsendte tjente året før, de blev udsendt. Dette bekræfter, at der allerede på kort sigt kan være en økonomisk gevinst ved at blive udsendt, hvis man er ung og har en kort uddannelse.

TABEL 6.2

Løneksempel for en udsendt konstabel i Afghanistan 2010.

	Skattepligtig	Bruttobeløb i kr.
Hjemmeløn	Ja	18.000
FN-tillæg	Ja	6.030
Missionstillæg	Ja	2.698
Udetillæg	Nej	11.254
I alt		37.982

Kilde: <http://www.forsvaret.dk>.

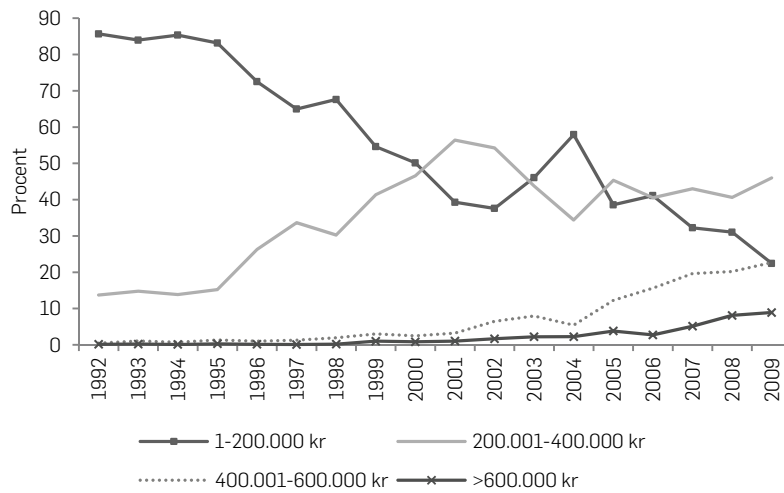
Indkomsten året før, man sendes ud, er signifikant højere for kvinder end for mænd, hvilket både kan skyldes, at kvinderne i gennemsnit har en højere uddannelse, er ældre, og som vi vil se i næste afsnit, at de har en bedre tilknytning til arbejdsmarkedet.

Udsendte på deres første mission ser ud til at komme fra bedre økonomisk baggrund over årene, da andelen af personer, der har haft en indekseret indkomst over 200.000 kr., er steget markant over årene (se Figur 6.3). Det kan, som nævnt i tidligere kapitler, skyldes, at missionerne er blevet mere krævende, og at uddannelsesniveaet blandt nogle af de udsendte dermed er steget, og lønindkomsten dermed også forventes at stige. Det kan også skyldes, at indkomsten generelt i forsvaret er steget i takt med, at risikoen for at komme til skade på de mere farlige missioner er steget. Samtidig kan indkomsten været steget i takt med, at flere civile med længere uddannelse og højere løn, såsom læger og sygeplejersker, er blevet udsendt blandt andet i forbindelse med felthospitalet i Camp Bastion i 2009.

Den årlige samlede indtægt stiger typisk med alderen. Det skyldes, at erhvervsfaringen og effektiviteten forventes at øge en persons indkomst over tid. Dette faktum bekræfter Figur 6.4, hvor de ældre blandt de udsendte (dvs. ældre end 45 år) har en markant højere indkomst, inden de bliver udsendt, end de yngre udsendte.

FIGUR 6.3

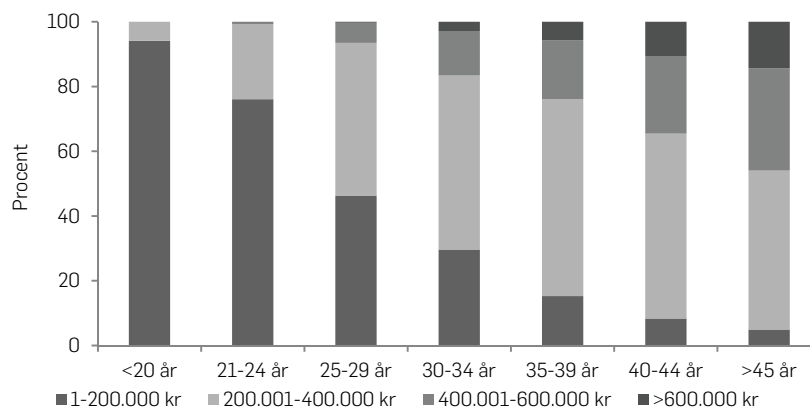
Førstegangsendte fordelt på indkomstgrupper. 2000-priser, 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 25.878.

FIGUR 6.4

Indkomstfordeling før første udsendelse opdelt efter aldersgruppe. 2000-priser, 1992-2009. Procent.

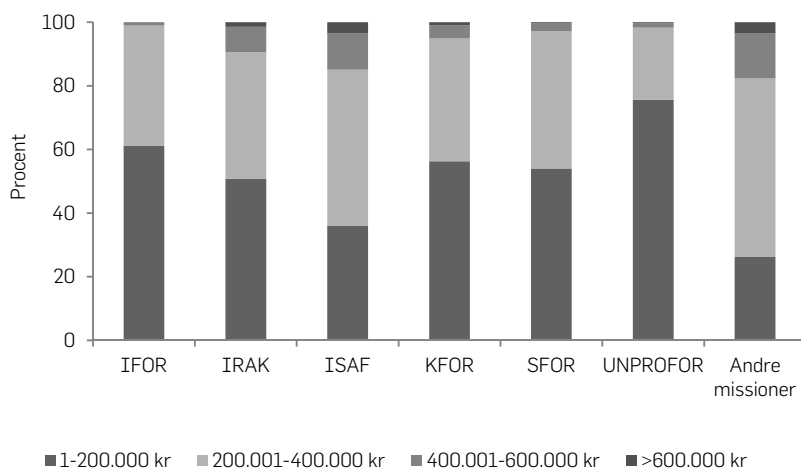

Anm.: Antal observationer: 25.878.

Interessant er det, at indkomsten før en udsendelse ser ud til at hænge sammen med forsvarets missioner, udsendelsesland og personelgrupper. Der er altså signifikante indkomstforskelle mellem missioner. Specielt udsendte på deres første ISAF-mission og i kategorien Andre missioner har en markant højere andel af personer med en forudgående indkomst på mere end 200.000 kr. (se Figur 6.5). Dette kan blandt andet skyldes, at forsvaret i 2006-2007 var nødt til at udsende flere af de fastansatte, da man fra politisk side bestemte at øge indsatsen på ISAF-missioner med kort varsel. Dermed er det også de udsendte, der første gang tager til Afghanistan, der sammenlignet med andre lande har den højeste gennemsnitsindkomst, hvor mere end 65 pct. havde en indkomst på over 200.000 kr. (se Figur 6.5 og Figur 6.6).

FIGUR 6.5

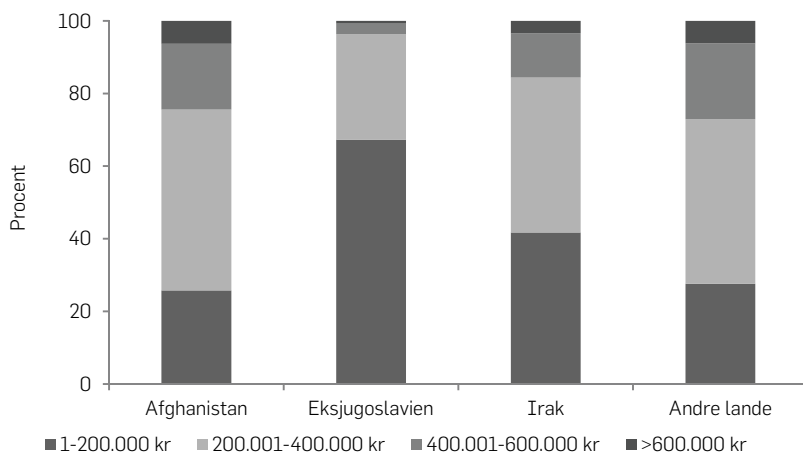
Førstegangsendtes indkomstfordeling opdelt efter mission. 2000-priser. 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 25.878.

FIGUR 6.6

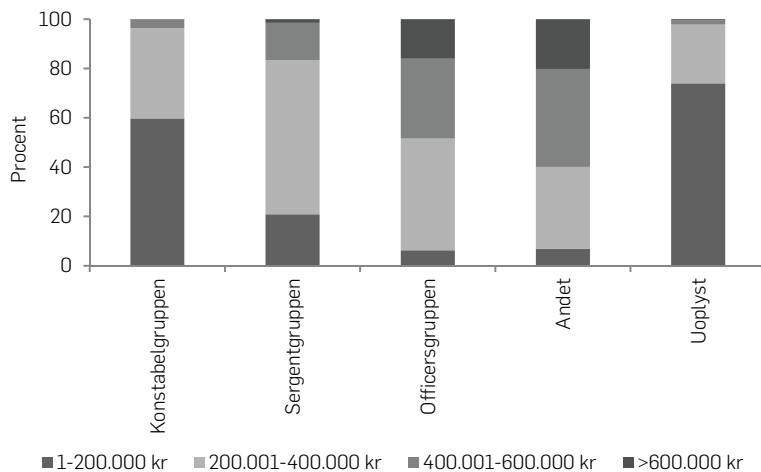
Førstegangsendtes indkomstfordeling opdelt efter land. 2000-priser. 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 25.878.

FIGUR 6.7

Førstegangsendtes indkomstfordeling opdelt efter personelgruppe. 2000-priser. 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 25.878. Bemærk, at de uoplyste hovedsageligt er udsendte før 1997.

Som tidligere nævnt hænger en persons uddannelsesniveau ofte sammen med den indkomst, personen får i en beskæftigelsessituation. I Figur 6.7 ser vi også, at forsvarets personelgrupper med de længste uddannelsesforløb har højere totalindkomst året før, de tager på en international udsendelse.

SOCIOØKONOMISK STATUS

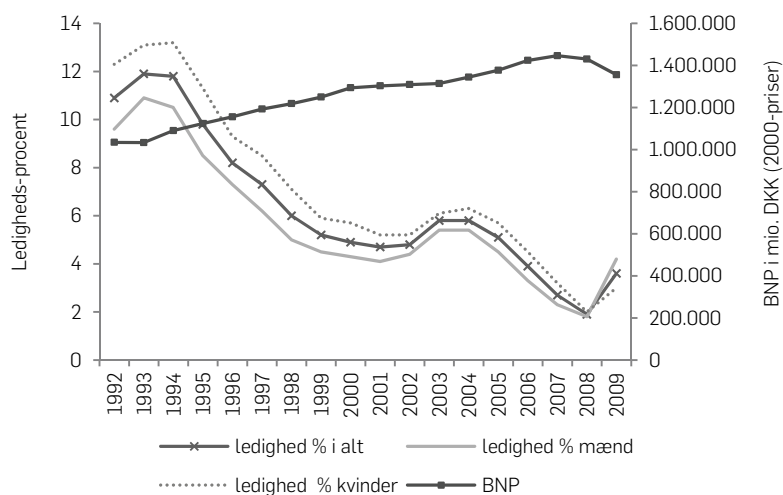
Den socioøkonomiske status er endnu en brik i kortlægningen af personer, der sendes ud på deres første internationale mission. En persons socioøkonomiske status er i høj grad relateret både til personens uddannelse og indkomst. Den socioøkonomiske status kan både være et resultat af en persons uddannelsesniveau og årsag til en persons indkomstniveau. Socioøkonomisk status er et nutidsbillede af en persons tilknytning til arbejdsmarkedet, dvs. den kan ændre sig fra år til år og viser ikke nødvendigvis en længerevarende tilstand for den enkelte person.

Som før omtalt i forbindelse med uddannelse og indkomst har en persons økonomiske og personlige forhold stor betydning for, om militæret og en international udsendelse er attraktiv. Hvor en persons uddannelsesniveau ofte hænger sammen med langsigtet planlægning og præferencer i forhold til fremtiden, så kan personens socioøkonomiske status året før, personen udsendes, i højere grad hænge sammen med den nationaløkonomiske situation såsom høj- og lavkonjunktur.

Analyseperioden for denne rapport fra 1992-2009 har været karakteriseret ved en højkonjunktur med stigende bruttonationalprodukt (BNP) og faldende ledighed, dog med en stigning i ledigheden i perioderne 1992-1994, 2002-2004 og 2008-2009 (se Figur 6.8). Hvis man som lønmodtager rammes af ledighed, så kan forholdet mellem omkostninger og gevinster i forhold til at arbejde inden for forsvaret og eventuelt blive sendt på internationale missioner ændre sig. Vi vil derfor kigge på, om gruppen af udsendte ændrer sig over tid med hensyn til socioøkonomisk status året før første udsendelse.

FIGUR 6.8

Ledighedsprocent og BNP i Danmark. 1992-2009.

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik.

BOKS 6.1

Definition af socioøkonomisk status.

Socioøkonomisk status

Danmarks Statistik danner den socioøkonomiske klassifikation ud fra oplysninger om den væsentligste indkomstkilde for personen. Ud fra indkomstkilden fastlægges det, om personen er selvstændig erhvervsdrivende, medarbejdende ægtefælle, lønmodtager, arbejdsløs eller uden for arbejdsstyrken, herunder pensionist, kontanthjælpsmodtager eller uddannelsessøgende.

Dataindsamlingen til definitionen har dog ændret sig over tid, og vi har derfor i samråd med Danmarks Statistik fundet frem til den bedste definition til at sammenligne de udsendtes socioøkonomiske status over årene. Socioøkonomisk status består derfor af 3 forskellige variable fra indkomstregistret fra Danmarks Statistik, når vi sammenligner de udsendte over årene,

Kilde: Danmarks Statistik.

Definitionen af socioøkonomisk status er ikke entydig, slet ikke hvis man sammenligner med udlandet. I Danmark beskrives den socioøkonomiske status ofte ud fra en registerbaseret definition som beskrevet i Boks 6.1. Vi vil i denne rapport også tage udgangspunkt i den registerbaserede

definition af socioøkonomisk status. Det er denne definition, vi vil anvende, når vi beskriver de udsendtes forudgående socioøkonomiske status.

Tabel 6.3 viser, at der i den danske befolkning (18-59 år) fra 1997-2009 er lidt under 65 pct., der arbejder enten som selvstændige eller lønmodtagere, mens over 30 pct. er uden for arbejdsstyrken.

TABEL 6.3

Socioøkonomisk status for den danske befolkning, 18-59 år, 1997-2009. Procent.

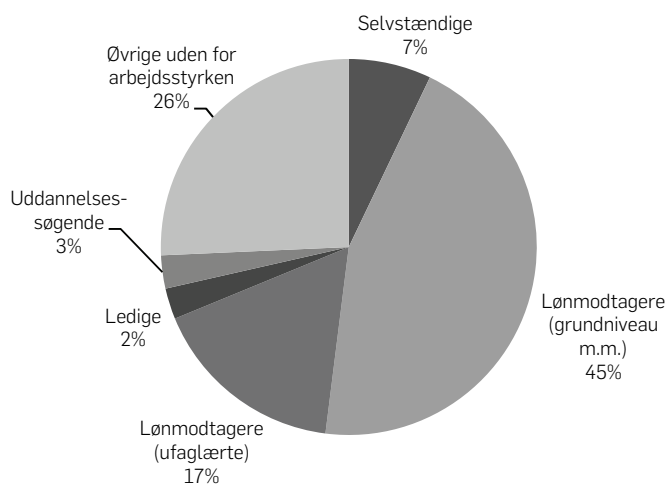
Socioøkonomisk status	Pct.
Selvstændige	5
Lønmodtagere (grundniveau m.m.)	44
Lønmodtagere (ufaglærte)	14
Ledige	3
Uddannelsessøgende	3
Øvrige uden for arbejdsstyrken	31
I alt	100

Anm.: Statistikbankens tal er bedst sammenlignelige med analysens population fra 1997-2009.

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik.

FIGUR 6.9

Socioøkonomisk status for mænd i Danmark, 18-59 år, 1997-2009. Procent.

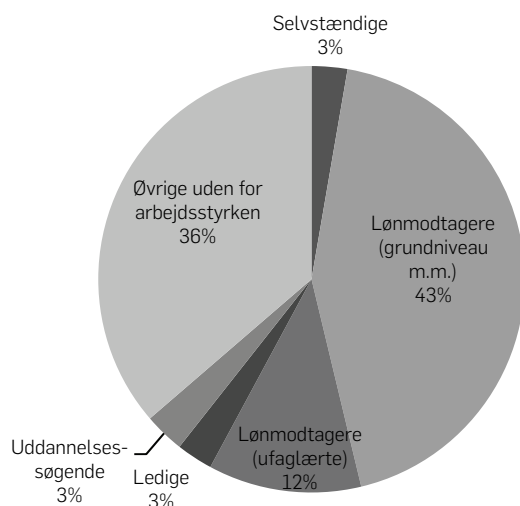

Anm.: Statistikbankens tal er bedst sammenlignelige med analysens population fra 1997-2009.

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik.

FIGUR 6.10

Socioøkonomisk status for kvinder i Danmark, 18-59 år. 1997-2009. Procent.

Anm.: Statistikbankens tal er bedst sammenlignelige med analysens population fra 1997-2009.

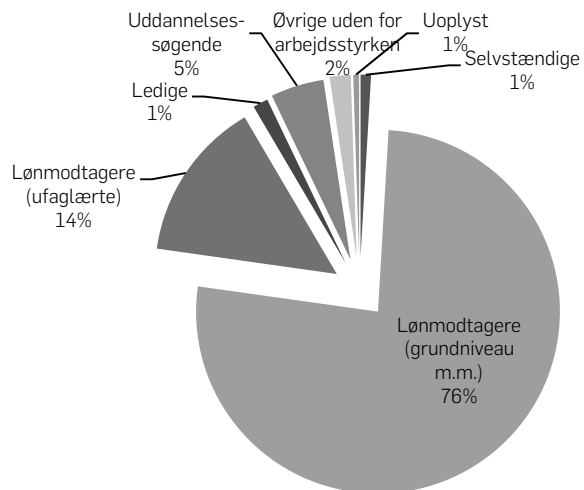
Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik.

Figur 6.9 og Figur 6.10 viser, at der blandt mænd i Danmark næsten er 70 pct., der arbejder, hvor kun 60 pct. blandt kvinderne arbejder.

De personer, der sendes ud på internationale missioner første gang i perioden 1992-2009, har en helt anderledes socioøkonomisk baggrund end befolkningen generelt. Figur 6.11 og Figur 6.12 viser, at både kvinder og mænd, der udsendes på deres første internationale mission, i gennemsnit har bedre tilknytning til arbejdsmarkedet, inden de tager af sted, end resten af befolkningen. Igen ser vi, at de udsendte er en selekteret del af den danske befolkning. Årsagen til, at de udsendte har en god tilknytning til arbejdsmarkedet, inden de udsendes, kan være, at de udsendte blandt andet har været igennem et uddannelsesforløb eller tjeneste i forsvaret, inden de sendes ud første gang på en international mission. Henholdsvis 90 og 93 pct. af de udsendte mænd og kvinder er lønmodtagere året inden, de tager på mission. Hvor der blandt kvinderne er en signifikant større andel, der har haft et job, som kræver faglige kvalifikationer. Det skyldes i høj grad, at de udsendte kvinder er sygeplejersker eller i anden civil tjeneste og derfor både har en uddannelse og et efterspurgt job.

FIGUR 6.11

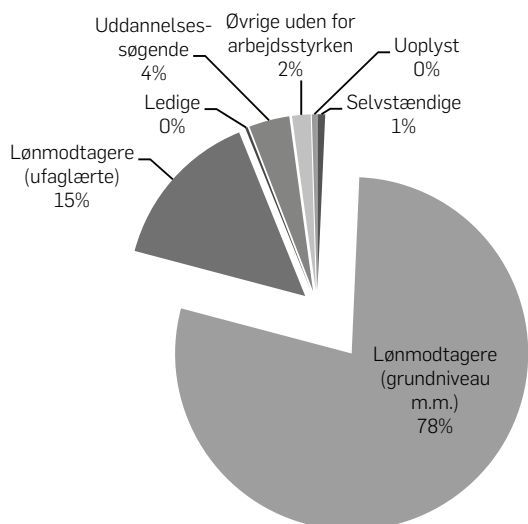
Socioøkonomisk status for mænd året før første udsendelse. 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 24.735.

FIGUR 6.12

Socioøkonomisk status for kvinder året før første udsendelse. 1992-2009. Procent.

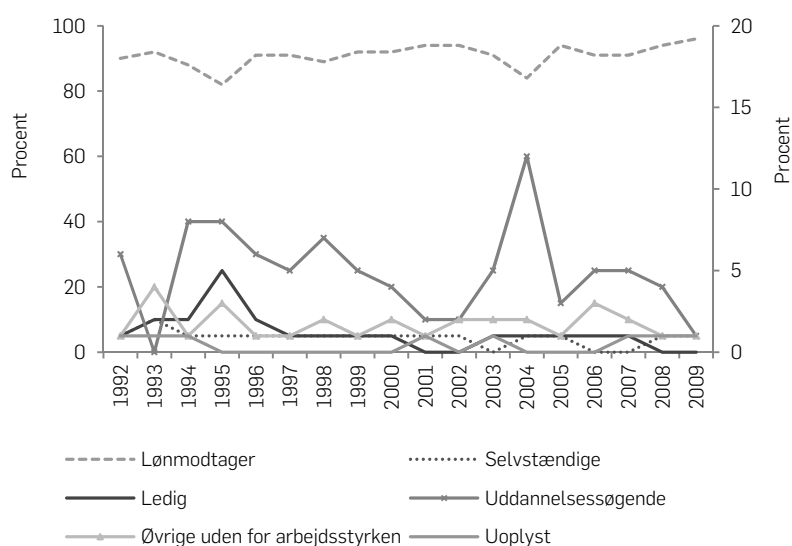

Anm.: Antal observationer: 1.293.

I perioden 1992-2009 er der meget lidt variation i de udsendtes socio-økonomiske status inden for hovedgrupperne, hvor de fleste er lønmodtagere året inden, de tager på deres første internationale mission (se Figur 6.13). Dog varierer andelen af udsendte, som har været uddannelsessøgende året før, specielt i perioden 2003 og 2004, hvor ledigheden steg. Der er som før omtalt mange årsager til, at en person vælger forsvaret og en international mission, men det kunne i 2003 og 2004 tyde på, at der er nogle uddannelsessøgende, der har valgt forsvaret i forhold til et mere usikkert jobmarked.

FIGUR 6.13

Socioøkonomisk status året før første udsendelse. 1992-2009. Procent.

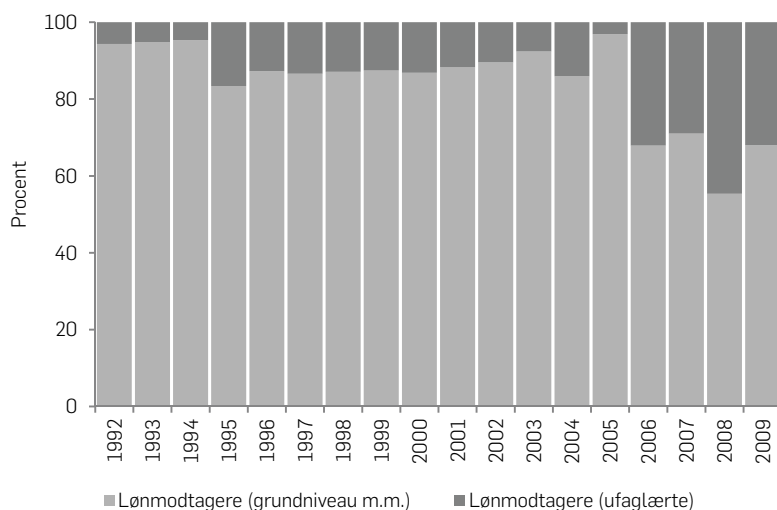
Anm.: "Lønmodtager" refererer til venstre akse. Alle øvrige refererer til højre akse. Antal observationer: 26.028.

Vi ser en signifikant variation over tid, når man ser på andelen af de udsendte, der var beskæftiget som ufaglærte, inden de tog på deres første mission. Ud fra Figur 6.14 ses, at andelen af personer, der havde et ufaglært lønmodtagerjob året inden deres første mission, går fra 5 pct. af alle udsendte lønmodtagere i 1992 til over 30 pct. efter 2006. Det kan skyldes et sammenfald af flere ting. En tidstrend kan forklare stigningen, dvs. at

de ufaglærte eventuelt synes, det er mere attraktivt at blive udsendt. Det kan dog også være en forsinket effekt af, at ledigheden faktisk steg i 2003 og 2004 og derfor har medvirket til, at nogle personer har valgt at søge ind i forsvaret i stedet for at finde et job som ufaglært på et usikkert arbejdsmarked.

FIGUR 6.14

Udsendte, som var lønmodtagere året før, de tog på deres første internationale mission, fordelt efter lønmodtagergrupper. 1992-2009. Procent.

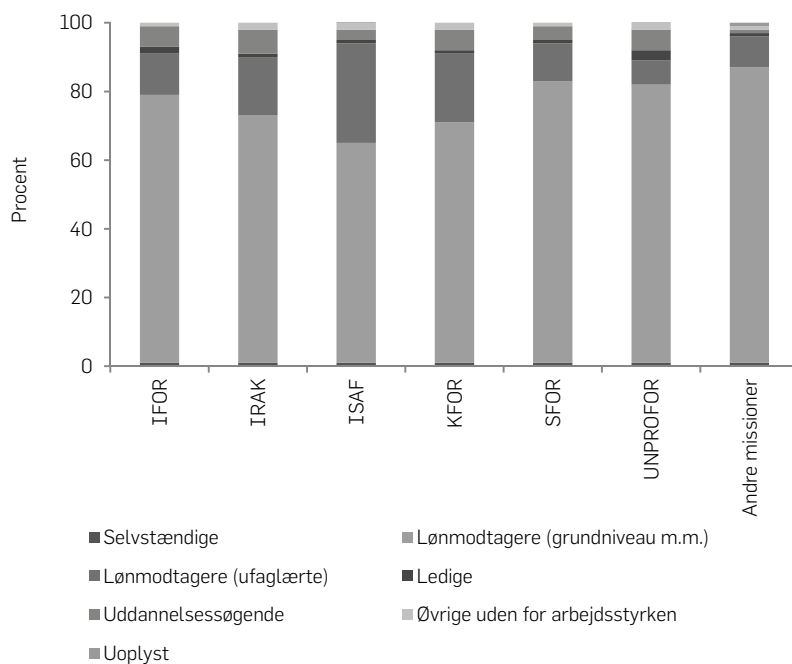
Anm.: Antal observationer: 23.615.

Udviklingen blandt de udsendte, som har været lønmodtagere året før deres første udsendelse, ses også blandt missioner og lande, da de forskellige lande og missioner er tidsbestemt. Det er derfor ikke overraskende, at det er missioner som ISAF og IRAK, som startede i hhv. 2002 og 2003, hvor de udsendte i højere grad har haft en tidligere beskæftigelse som ufaglærte lønmodtagere (se Figur 6.15). Det er her vigtigt at huske på, at det, at man har haft en beskæftigelse, der ikke umiddelbart kræver en uddannelse, ikke er ensbetydende med, at de udsendte på disse missioner har lavere uddannelsesniveau eller indkomstniveau end på de andre missioner, jf. ovenstående afsnit om uddannelsesniveau og indkomster.

Ud fra Figur 6.15 ser vi netop, at de udsendte, der tager på deres første mission til Afghanistan og Irak, i mindre grad har været lønmodtagere, som kræver specifikke uddannelseskvalifikationer. Samtidig er der også signifikant flere, der var uddannelsessøgende året før, de blev udsendt på missioner til disse lande. Den socioøkonomiske fordeling blandt de udsendte er altså signifikant forskellig, når landene sammenlignes. Her er det vigtigt at holde sig for øje, at den socioøkonomiske status er en midlertidig status og ikke livslang status.

FIGUR 6.15

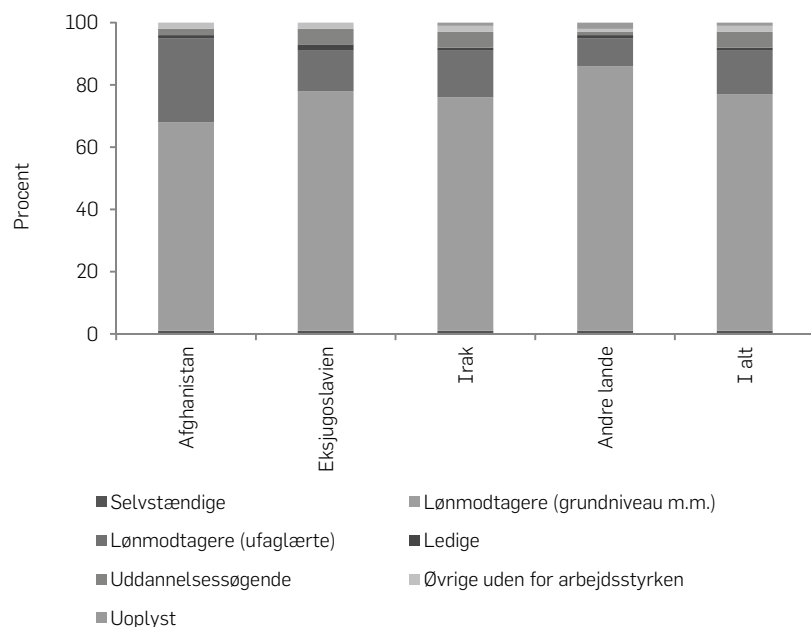
Førstegangsendte, fordelt efter socioøkonomisk status, opdelt efter mission. 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

FIGUR 6.16

Førstegangsendte fordelt efter socioøkonomisk status, opdelt efter land. 1992-2009. Procent.

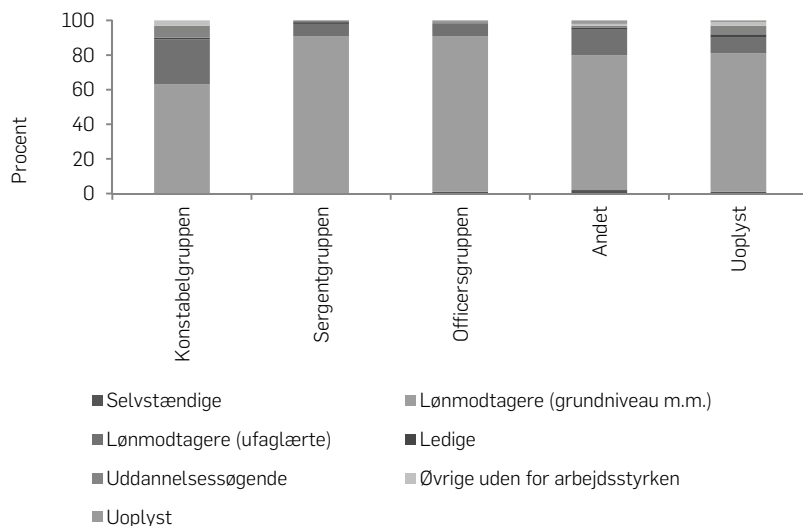
Anm.: Antal observationer: 26.028.

Som før omtalt hænger uddannelse, indkomst og socioøkonomisk status mange gange sammen, og det er derfor heller ikke overraskende, at det er blandt konstabelgruppen, som indeholder de laveste grader inden for forsvaret, at andelen af udsendte, der har haft beskæftigelse som ufaglærte lønmodtagere eller har været uddannelsessøgende, er signifikant størst sammenlignet med de andre personelgrupper.

Ikke overraskende hænger de udsendtes alder sammen med den socioøkonomiske status, som de udsendte havde, før de tog på en international mission (se Figur 6.18). Derfor er det de yngste udsendte mellem 18 og 20 år, der har en signifikant større andel af personer, der har haft beskæftigelse som ufaglærte eller været uddannelsessøgende sammenlignet med andre aldersgrupper.

FIGUR 6.17

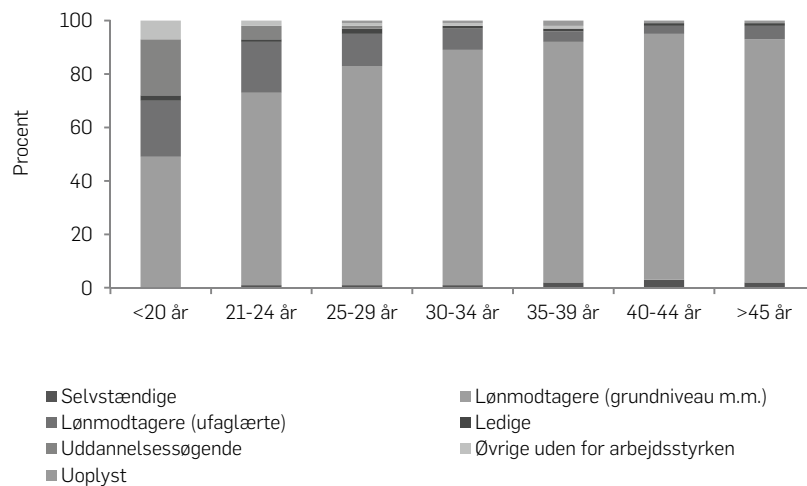
Førstegangsendte fordelt efter socioøkonomisk status, opdelt efter personelgruppe, 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028. Bemærk, at de uoplyste hovedsageligt er udsendte før 1997.

FIGUR 6.18

Førstegangsendte fordelt efter socioøkonomisk status, opdelt efter aldersgruppe. 1992-2009. Procent.

Anm.: Antal observationer: 26.028.

OPSAMLING

I dette afsnit ser vi, at de fleste udsendte året før deres første internationale mission har haft en relativt høj alderssvarende indkomst og generelt har været lønmodtagere. I korte træk finder vi yderligere:

- Indkomstniveauet blandt førstegangsendte er højere blandt de ældre, kvinderne og officererne end blandt de øvrige grupper.
- Specielt de udsendte på ISAF-missioner til Afghanistan og dem, der er i kategorien Andre missioner, har et forudgående indkomstniveau, der er højere, end det, vi ser på de resterende store missioner.
- Både kvinder og mænd, der udsendes på deres første internationale mission, har i gennemsnit en bedre tilknytning til arbejdsmarkedet, inden de tager af sted, end resten af befolkningen.
- I perioden 1992-2009 stiger procentandelen af førstegangsendte, der har arbejdet i ufaglærte job, hvilket kan have flere årsager, bl.a. den begyndende lavkonjunktur.
- Procentandelen af de udsendte, som tidligere har haft job som lønmodtagere, der kræver kvalifikationer, er højere blandt ældre og personelgrupper, hvor der kræves mange kvalifikationer.

De udsendte på de senere missioner som ISAF i Afghanistan og IRAK synes i højere grad at have varetaget ufaglærte job året inden, de udsendes.

KRIMINALITET BLANDT DE FØRSTEGANGSUDBENDTE

I dette kapitel undersøger vi kriminaliteten blandt de førstegangsudsendte, inden de bliver sendt ud. Der er gennem tiden opstået mange hypoteser om, hvad der kan forklare kriminalitet, fx hvorvidt det ligger i generne, personligheden, eller om det er påvirkninger fra samfundet omkring (Tranæs m.fl., 2008). Under alle omstændigheder er kriminalitet en markant socioøkonomisk markør og derfor en vigtig parameter at få belyst i forbindelse med denne kortlægning af de førstegangsudsendte. Som udgangspunkt må vi forvente, at kriminaliteten er lavere blandt de udsendte end gennemsnittet i befolkningen, idet man fra forsvarets side forsøger at sortere personer med en plettet straffeattest fra. Eksempelvis er en ren straffeattest et krav i forbindelse med optagelse på officersskolen.

Det er desuden afgørende at have en status på kriminaliteten inden den første udsendelse, såfremt vi skal undersøge, om den kriminelle adfærd har ændret sig efter udsendelsen. I andre undersøgelser er det blevet diskuteret, om træning til og udsættelse for krigshandlinger kan føre til adfærdsændringer i forhold til kriminalitet generelt herunder særligt vold. Konklusionerne er ikke entydige. En ældre undersøgelse af Archer & Gartner (1976) indikerer, at mange lande har oplevet en stigning i kriminalitet efter en krig, mens Bouffard (2003) peger i retning af en reduktion i kriminalitet efter militærtjeneste. Uanset dette, er det vig-

tigt at have detaljerede data til rådighed om soldaternes grundlæggende kendetegn for at kunne udlede noget om effekten af udsendelsen på kriminaliteten.

BOKS 7.1

Kriminalitet.

Oplysningerne om kriminalitet i befolkningen og blandt de udsendte stammer fra Danmarks Statistiks register (KRAF), som indeholder alle strafferetlige afgørelser. Registret omfatter straffelovsafgørelser, færdsløvsafgørelser og afgørelser efter særlove. Straffelovsafgørelser kan inddeles i sædeligheds-, volds- og ejendomsforbrydelser samt andre.

Registret KRAF indeholder afgørelser til og med 31. december i året.

Vi sammenligner befolkningen og de udsendte med hensyn til deres kriminalitet inden for henholdsvis ejendomsforbrydelser og voldsforbrydelser, hvilket er centrale gerningstyper også i forhold til andre undersøgelser (Clausen & Kyvsgaard, 2003). Vi undersøger antallet af skyldige personer og har dermed ekskluderet sager, hvor der har været en frifindelse, eller hvor påtale er opgivet pga. bevisets stilling. Dette er i overensstemmelse med Danmarks Statistiks opgørelse af skyldige personer.

Hvis en person har modtaget flere domme inden for samme gerningstype inden for samme år, tæller vedkommende kun med én gang. Hvis personen har fået en dom både for en voldsforbrydelse og en ejendomsforbrydelse vil vedkommende tælle med i begge gerningstyper. Man skal være opmærksom på, at vi har med strafferetlige afgørelser at gøre, hvorfor året for kriminaliteten henviser til det år, hvor dommen faldt, som ikke nødvendigvis er året for gerningstidspunktet.

Vi sammenholder et årgennemsnit af befolkningens kriminalitet med et årgennemsnit af de udsendes kriminalitet for ejendomsforbrydelser og voldsforbrydelser separat.

1. Voldtægt er ikke inkluderet som i Clausen & Kyvsgaard (2003), idet denne type hører under sædelighedsforbrydelser. Derved følger vi Danmarks Statistiks afgrænsninger.

Kapitlet er struktureret således, at vi lægger ud med sammenligninger mellem befolkningen og de udsendte, og efterfølgende undersøger vi kriminaliteten internt i gruppen af udsendte.

KRIMINALITETEN BLANDT DE UDSENDTE OG I BEFOLK- NINGEN

For de udsendte kan det være vanskeligt at afgøre, hvilket år vi skal slå ned på for at give det mest retvisende billede af deres kriminalitet. I året inden udsendelse samt i udsendelsesåret vil de kommende udsendte formentlig være i træning eller under uddannelse inden for forsvaret en stor del af tiden, og dermed er det sværere at have mulighed for at begå kriminalitet eller have tid til det. Vi har valgt at beskrive de udsendtes kriminalitet både i deres udsendelsesår, året før de bliver udsendt, samt 2 og 3 år før. Årsagen til, at vi inddrager kriminalitet op til 3 år før udsendelse, er, at vi vil undersøge både niveauet af kriminaliteten, samt hvorvidt den kriminelle adfærd ændrer sig, jo tættere man kommer på udsendelsesåret. Desuden er den kriminelle lavalder 15 år i analyseperioden, og derved får vi alle dommene med for de yngste udsendte, som er 18 år.

Det er velkendt fra kriminalitetsforskningen, at der er en betydelig sammenhæng mellem køn og kriminalitet. Dette gælder også for de udsendte, hvor 99,3 pct. af dem, som har begået noget kriminelt, er mænd (mænd udgør 95 pct. af de udsendte). Efterfølgende, når vi analyserer kriminaliteten både i forhold til befolkningen og blandt de udsendte internt, koncentrerer vi os om mændene.

Vi kan undersøge perioden 2000 til 2006, idet data for befolkningen kun er tilgængelige fra år 2000 samtidig med, at vi kun kan benytte oplysninger om kriminalitet for de udsendte op til 2006.

EJENDOMSFORBRYDELSER

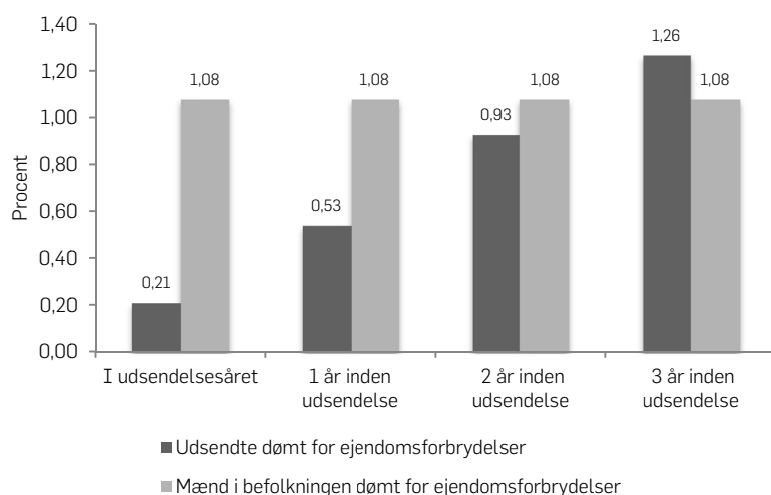
I Figur 7.1 analyserer vi ejendomsforbrydelser. Af figuren fremgår det, at 0,21 pct. af de mandlige førstegangsudsendte har fået en dom for ejendomsforbrydelse i udsendelsesåret, mens den samme andel blandt den mandlige befolkning ligger højere på 1,08 pct. De 0,21 pct. dækker over tre personer i gennemsnit per år for de 5 år, vi kigger på (årene 2000, 2002, 2004, 2005 og 2006)¹¹. Figuren antyder, at de førstegangsudsendte mænd bliver idømt færre domme, når det gælder ejendomsforbrydelser i årene inden første udsendelse. Hvis vi kigger længere tilbage (2 og 3 år før udsendelse), ligger

11. Oplysninger for årene 2001 og 2003 indgår ikke i beregningerne, idet Danmarks Statistik ikke har opgjort tallene for disse år.

de på niveau med den mandlige befolknings gennemsnit. Det er således få personer, det drejer sig om. I befolkningen er der i gennemsnit knap 16.200¹² mænd, der har fået en dom for ejendomsforbrydelser per år.

FIGUR 7.1

Andel af mænd, der har fået en dom for ejendomsforbrydelser, opdelt efter udsendelsesår og særskilt for mandlige førstegangsendte og mænd i befolkningen. Procent.

Anm.: For den mandlige befolkning er andelen af dømte for ejendomsforbrydelser beregnet som et gennemsnit af årene 2000, 2002, 2004, 2005 og 2006 i aldersgruppen 15-59 år. For de udsendte er det et gennemsnit for mænd i aldersgruppen 18-59 år i de samme år som befolkningen. Oplysninger om befolkningen for årene 2001 og 2003 indgår ikke i beregningerne, idet Danmarks Statistik ikke har opgjort tallene i disse år for befolkningen.

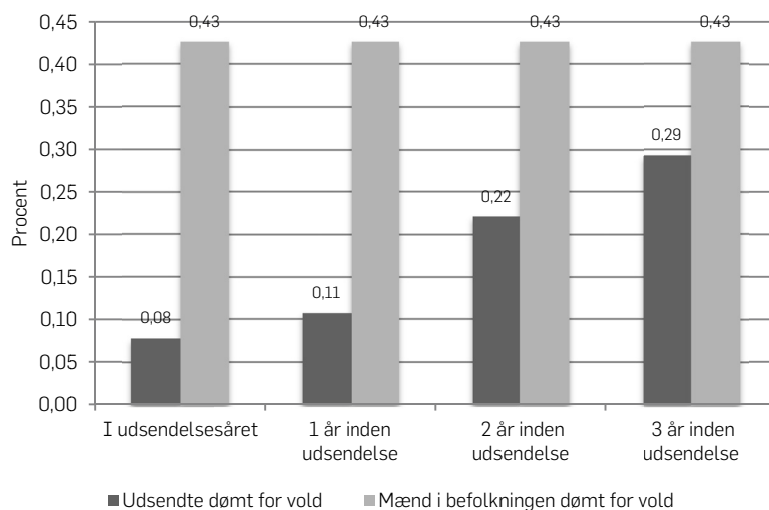
VOLDSFORBRYDELSER

Vi ser nu særskilt på voldsforbrydelser. Der har været undersøgelser omkring militærtjeneste og vold, og hvorvidt en udsendelse til krig øger den voldelige kriminalitet eller det modsatte. Denne rapport er som bekendt en beskrivelse, inden soldater tager ud, og den kan dermed give et billede af, om personer, der har en voldsdom bag sig, er repræsenteret i større eller mindre grad blandt de førstegangsendte. Dette er gjort i Figur 7.2.

12. De udsendte er også en del af befolkningen.

FIGUR 7.2

Andelen af voldsdømte mænd opdelt efter udsendelsesår og særskilt for mandlige førstegangsendte og mænd i befolkningen. Procent.

Anm.: For den mandlige befolkning er andelen af dømte for vold beregnet som et gennemsnit for årene 2000, 2002, 2004, 2005 og 2006 i aldersgruppen 15-59 år. For de udsendte er det et gennemsnit for mænd i aldersgruppen 18-59 år i de samme år som befolkningen. Der er ikke oplysninger for årene 2001 og 2003, idet Danmarks Statistik ikke har opgjort tallene i disse år for befolkningen.

Figur 7.2 viser, at der i udsendelsesåret var 0,08 pct. af de mandlige førstegangsendte, der fik en dom for vold, svarende til godt en person i gennemsnit per år for de 5 år, vi undersøger (2000, 2002, 2004, 2005 og 2006). I befolkningen var der i gennemsnit 0,43 pct. af mændene, som modtog en voldsdom i de samme år, svarende til knap 6.400 mænd. Indtrykket af Figur 7.2 er det samme som for ejendomsforbrydelser, idet der er færre udsendte, som får en voldsdom, jo tættere de er på udsendelsesåret – både færre inden for gruppen af førstegangsendte og i forhold til niveauet i befolkningen.

KRIMINALITETEN BLANDT DE UDSENDTE

Efterfølgende fokuserer vi på kriminaliteten blandt de udsendte og beskriver den internt i gruppen af førstegangsendte i hele undersøgelsen.

sesperioden. Vi definerer kriminalitet lidt anderledes end i den første del af kapitlet, hvor vi sammenlignede med befolkningen, se Boks 7.2.

BOKS 7.2

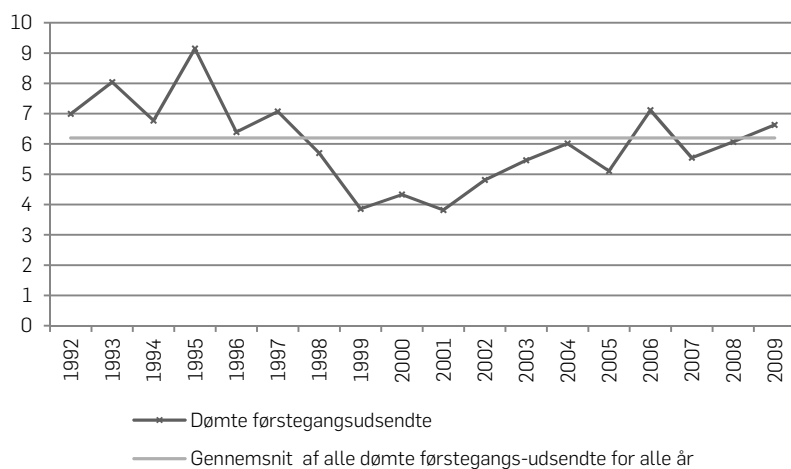
Definition af kriminalitet.

Kriminalitet blandt de udsendte

Vi akkumulerer alle domme de sidste 3 år op til første udsendelse, dvs. en udsendt bliver kategoriseret som dømt for kriminalitet, hvis vedkommende har fået minimum én dom i de 3 år op til udsendelsen. Derudover inddrager vi alle typer af kriminalitet bortset fra færdselslovovertrædelser. Det er normen inden for kriminalitetsområdet at ekskludere færdselslovovertrædelser. Vi udvider kriminalitetsbegrebet for at få et bredere og forhåbentlig mere dækkende billede af kriminaliteten blandt de udsendte.

FIGUR 7.3

Andel af dømte førstegangsendte opdelt efter udsendelsesår. 1992-2009. Procent.

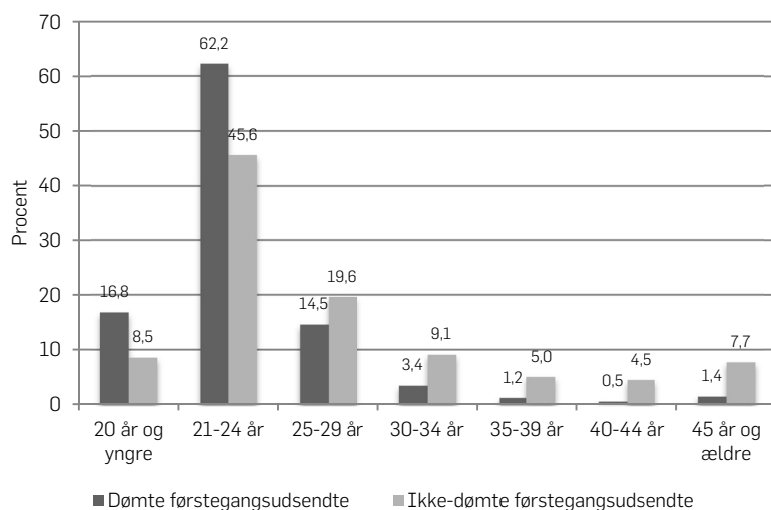
Anm.: Dømte førstegangsendte er opgjort som personer med minimum én dom inden for de sidste 3 år inden udsendelsesåret. Færdselslovovertrædelser er ikke medtaget. Antal udsendelser pr. år fremgår af Bilag 3, tabel B3.1.

Figur 7.3 viser, at kriminaliteten ligger højest i 1995, hvor 9,1 pct. af de førstegangsendte i dette år har fået en dom i perioden op til 3 år før, dvs. i 1992-1995. Modsat ligger andelen af dømte førstegangsendte

lavest i 2001, hvor 3,8 pct. har fået en dom i årene op til udsendelse. Gennemsnittet for alle førstegangsendte ligger på 6,2 pct. for alle år, og det fremgår også af Figur 7.3 (den vandrette grå linje). Det ses, at kriminaliteten ligger på et højere niveau i de tidlige udsendelsesår og lavere i midten af perioden. De seneste år har kriminaliteten svinget omkring gennemsnittet.

FIGUR 7.4

Andel af samlet antal dømte og ikke-dømte førstegangsendte fordelt efter aldersgrupper. Procent.

Anm.: Populationer udgøres af 1.622 dømte førstegangsendte og 24.406 førstegangsendte uden en dom. Dømte førstegangsendte er opgjort som personer med minimum én dom inden for de sidste 3 år inden udsendelsesåret. Færdselslovsovertrædelser er ikke medtaget. Alderen er opgjort på udsendelsestidspunktet. Procentandele af dømte og ikke-dømte summer hver for sig til 100.

Det, at andelen af udsendte med en dom ligger højere i starten af perioden, hænger bl.a. sammen med, at gennemsnitsalderen for de udsendte er lavere i disse år sammenholdt med de senere år. Desuden er det vigtigt at huske på, at førstegangsendte i denne undersøgelse ikke nødvendigvis er udsendt for første gang i perioden. Vi har ikke oplysninger om udsendelser før 1992, og derfor kan dommene være afsagt mellem udsendelser i starten af analyseperioden.

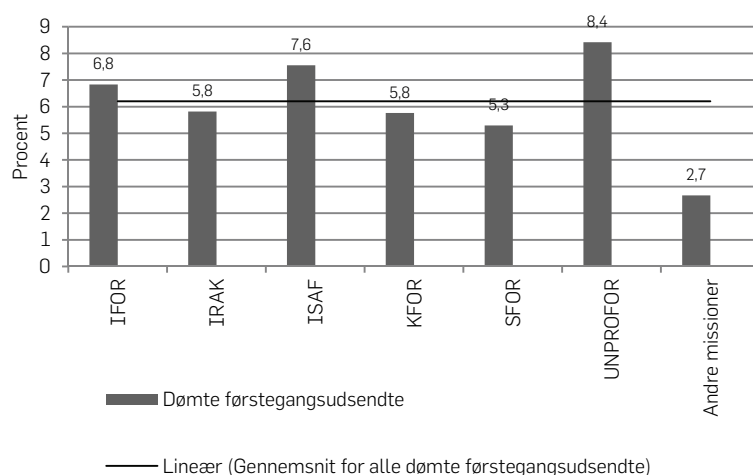
Endvidere beskriver Figur 7.3 kriminaliteten internt i gruppen af udsendte. Samlet set i forhold til hele befolkningen befinder de udsendte sig generelt på et lavere niveau.

Som vi beskrev det tidligere, er der tæt sammenhæng mellem kriminalitet og køn, faktisk er det især unge mænd, som i højere grad har kriminelle tilbøjeligheder (Falleisen m.fl., 2010). Langt hovedparten af de udsendte, som har begået noget kriminelt, er mænd (99,3 pct.). Og ligeledes viser aldersfordelingen i Figur 7.4, at der er en overrepræsentation af de kriminelle i de unge aldersgrupper. Der er 79 pct. af de udsendte med en dom, som er under 25 år, mens der er 54,1 pct. af de udsendte uden en dom, som er under 25 år.

Vi undersøger kriminaliteten blandt de førstegangsendte, fordelt på missioner, ved hjælp af Figur 7.5.

FIGUR 7.5

Andel af dømte førstegangsendte opdelt efter mission. Procent.

Anm.: Dømte førstegangsendte er opgjort som personer med minimum én dom inden for de sidste 3 år inden udsendelsesåret. Færdselslovovertrædelser er ikke medtaget. Antal udsendelser pr. mission fremgår af bilag 3, tabel B3.3.

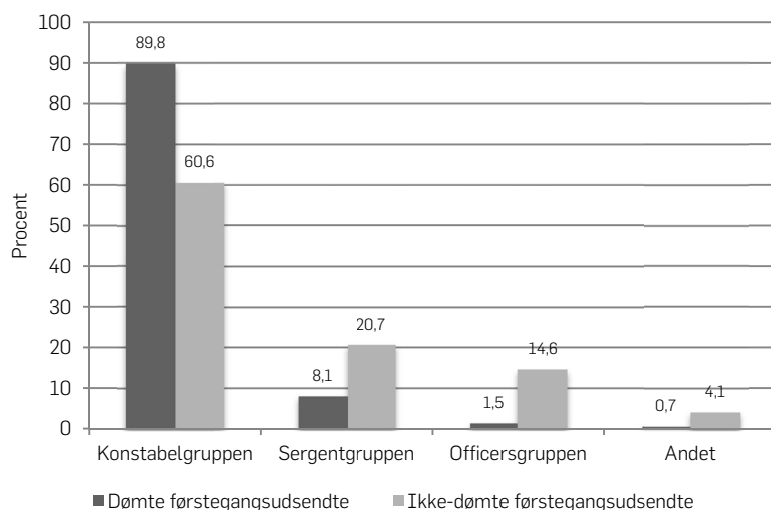
Af Figur 7.5 kan man se, at missionerne UNPROFOR, ISAF og i mindre grad IFOR ligger højere end det gennemsnitlige kriminalitetsniveau (6,2 pct.), mens SFOR og især andre missioner ligger under. IRAK og KFOR er kun en smule under gennemsnittet. 8,4 pct. af alle udsendte på UN-

PROFOR havde modtaget en dom inden udsendelse (op til 3 år før), mens dette kun var tilfældet for 2,7 pct. af de udsendte på andre missioner. Figuren er igen med til at understrege, at udsendte i kategorien Andre missioner har en markant anderledes profil, og det kan meget vel være den højere alder blandt udsendte i kategorien Andre missioner, som slår igennem på det lavere kriminalitetsniveau.

Vi analyserer kriminaliteten på personelgrupper ved hjælp af Figur 7.6.

FIGUR 7.6

Andel af samlet antal dømte og ikke-dømte førstegangsendte opdelt efter personelgrupper. Procent.

Anm.: Populationerne udgøres af 757 dømte førstegangsendte og 13.212 uden dom, hvor personelgruppen er blevet identificeret, dvs. i perioden 1997-2009. Dette betyder at UNPROFOR og IFOR ikke er med. Dømte førstegangsendte er opgjort som personer med minimum én dom inden for de sidste 3 år inden udsendelsesåret. Færdselslovsovertrædelser er ikke medtaget. Procentandele af dømte og ikke-dømte summer hver for sig til 100.

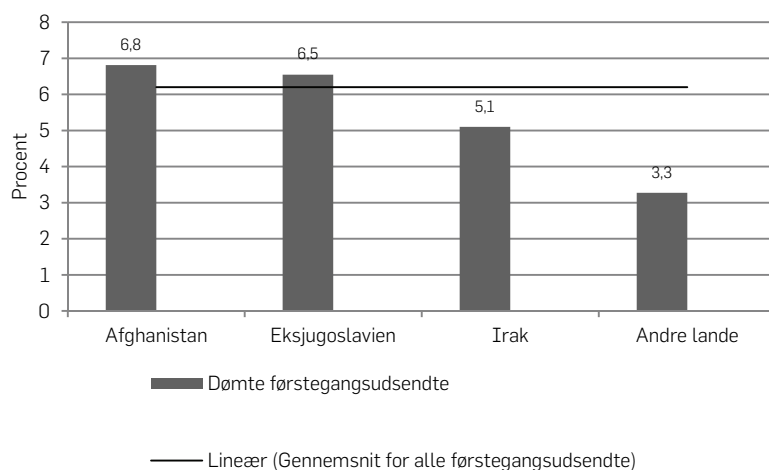
Der er 89,8 pct. af de dømte førstegangsendte, som tilhører konstabelgruppen, men 60,6 pct. af de førstegangsendte uden en dom hører til denne personelgruppe. Der er således en betydelig overrepræsentation af konstabler blandt de dømte førstegangsendte og samtidig en markant underrepræsentation af sergenter og officerer. Denne forskel i kriminalitet hænger også sammen med, at personelgrupperne har for-

skellig gennemsnitalder. Konstablerne er både de yngste og de mest kriminelle blandt de udsendte. Figuren indikerer, at der er nogle få officerer, som har fået en dom til trods for, at officersskolen kræver rene straffeattester inden optagelse.

Kriminaliteten blandt de førstegangsendte, opdelt efter udsendelseslande, kan ses af Figur 7.7.

FIGUR 7.7

Andel af dømte førstegangsendte opdelt efter udsendelseslande. Procent.

Anm.: Dømte førstegangsendte er opgjort som personer med minimum én dom inden for de sidste 3 år inden udsendelsesåret. Færdselslovsovertrædelser er ikke medtaget. Antal udsendelser pr. land fremgår af bilag 3, tabel B3.4.

Når det gælder udsendte, fordelt på lande mht. kriminalitet, ligger førstegangsendte til Irak lavt i forhold til Eksjugoslavien og Afghanistan. 5,1 pct. af alle førstegangsendte til Irak havde modtaget en dom inden for de sidste 3 år før udsendelsen. Lavest er kriminalitetsniveauet dog blandt udsendte til Andre lande, som vi også så for Andre missioner på Figur 7.5.

Der er ingen markante forskelle i forhold til kriminaliteten inden udsendelse blandt dem, der kun har én udsendelse, sammenlignet med de soldater, der sendes ud flere gange.

OPSAMLING

I dette kapitel har vi beskrevet de førstegangsendtes kriminalitet. I første omgang har vi sammenlignet de udsendte med befolkningen i perioden 2000-2006, hvad angår ejendomsforbrydelser og voldsforbrydelser. Generelt er de mandlige udsendte mindre kriminelle end den mandlige del af befolkningen, når vi ser på årene umiddelbart inden udsendelse. Hvis vi går længere tilbage, 2 til 3 år før udsendelsens start, ligner de udsendte i højere grad befolkningen, når det gælder ejendomsforbrydelser.

Kriminaliteten blandt de udsendte er karakteriseret ved følgende:

- Procentandelen af de dømte førstegangsendte ligger på et højere niveau i starten af analyseperioden, hvorefter den falder til under gennemsnittet i midten af analyseperioden. De seneste år svinger kriminaliteten omkring gennemsnittet for 1992-2009.
- Det er generelt yngre mænd, der har fået en dom.
- Det er primært konstabler, der har fået en dom.
- Der er relativt flere dømte blandt de førstegangsendte til missionerne UNPROFOR og ISAF.
- Der er ingen markante forskelle mellem førstegangsendte og flergangsendte i forhold til kriminaliteten inden udsendelse.

I forhold til diskussionen om, hvorvidt personer med en voldelig baggrund er særligt tiltrukket af udsendelser til internationale missioner, er der ikke dokumentation for at støtte denne påstand i nærværende data-materiale. Snarere tværtimod, idet der er få personer med en dom for vold, som bliver udsendt. De bliver formentlig til en vis grad sorteret fra af forsvaret selv eller ansøger slet ikke om at komme ind.

Kapitlet angiver et basisniveau for de udsendtes kriminalitet inden udsendelsen. Det vil selvfølgelig være interessant i det videre forløb at undersøge, om der sker en adfærdsændring i forhold til kriminalitet efter udsendelse, samt om en evt. ændring kan tilskrives udsendelsen.

DE REPATRIEREDE, SÅREDE OG OMKOMNE

Dette kapitel beskriver de soldater, som er blevet repatrieret, blevet såret eller er omkommet under udsendelsen. Soldater fra disse grupper er i sagens natur vigtige at få beskrevet i forhold en række grundlæggende karakteristika. På sigt er det væsentligt at få undersøgt, hvorledes soldater, som er blevet repatrieret eller såret, efterfølgende håndterer en udsendelse, der af én eller anden årsag endte anderledes end forventet. Der er grund til at være opmærksom på de repatrierede og sårede, idet man kan frygte, at de vil være særligt udsatte i forhold til perioden efter udsendelsen. Der er undersøgelser, som peger i retning af, at omfanget og styrken af oplevede kamphandlinger kan være afgørende determinanter, når det handler om soldaternes psykiske helbred (Mental Health Advisory Team, 2006).

Generelt for alle tre grupper – de repatrierede, sårede og omkomne – gælder, at det ikke kun handler om førstegangsudsendelser. For nogle af soldaterne vil der være tale om deres første udsendelse, mens andre har været udsendt flere gange.

Oplysninger om de repatrierede, sårede og omkomne soldater stammer fra forsvaret og relaterer sig til de missioner, som Hærens Operative Kommando (HOK) har haft ansvaret for i perioden 1992-2009. Missioner, hvor Søværnets Operative Kommando (SOK) eller Flyvertaktisk Kommando (FTK) har haft ansvaret, er ikke inkluderet. Oplysninger

om de sårede og omkomne indeholder skadesdatoer, holdnummer, missionsområde, regiment, personelgrupper og overordnet årsager til skaden henholdsvis dødsfaldet.

For de repatrierede har vi kun oplysninger for en del af perioden fra februar 2005 til og med 2009. Oplysninger vedrørende de repatrierede omhandler udsendelsesdato, repatrieringsdato, hold, stillingsgrad samt årsag til repatriering. Der er et overlap mellem de repatrierede og sårede, idet 12 pct. af de repatrierede også er at finde blandt de sårede i perioden 2005-2009. I denne rapport bliver de omkomne ikke beskrevet som en del af de repatrierede. De omkomne indgår kun i afsnittet omkring de omkomne. Se bilag 2 for detaljer omhandlende data vedrørende de repatrierede. Sårede og omkomne.

Nedenfor bliver data kun præsenteret efter lande og ikke missioner, som tidligere i rapporten. Dette skyldes, at der for de såredes og de omkomnes vedkommende er for få til at afrapportere på de enkelte missioner. For de repatrierede har vi kun data for en begrænset del af årene. Når der i tabeller og figurer for de repatrierede anføres Afghanistan, er det ensbetydende med ISAF, mens repatrieringer fra Kosovo stort set alle er fra KFOR-missionen. Derfor kigger vi ikke særskilt på missioner i dette kapitel.

Profilen af de repatrierede, sårede og omkomne bliver som udgangspunkt opgjort for det år, hvor soldaten blev repatrieret, såret eller omkom, men enkelte demografiske oplysninger henfører til året før. Det er ikke nødvendigvis på den første udsendelse, at soldaten er blevet repatrieret, såret eller omkommet. Profilerne nedenfor bliver derfor holdt op imod den tilsvarende karakteristik af alle udsendelser.

DE REPATRIEREDE

BOKS 8.1

Definition af repatriering.

"Repatriering" betyder hjemsendelse til Danmark før det oprindeligt planlagte sluttidspunkt. For hver enkelt repatrieret foreligger der en årsag for hjemsendelsen. For nogle angår begrundelsen fx soldatens eget helbred – fysisk eller psykisk – i andre tilfælde angår den problemer hos de pårørende. Før en repatriering kan man forsøge at løse problemerne ved en særlig orlov i Danmark, idet det er opfattelsen (hos soldatens øverstkommanderende og forsvarrets krisepsykologer), at soldaten i de fleste tilfælde har mest gavn af at færdiggøre missionen sammen med sine kolleger. Der er dog tilfælde, hvor repatriering er den bedste udvej. Ved hjemsendelse til Danmark får soldaten mulighed for at tale med en psykolog og en socialrådgiver.

Kilde: Forsvarsministeriet, 2010.

Der er i alt 399 soldater, som er blevet repatrieret fra udsendelser i perioden fra februar 2005 til og med 2009. Der er enkelte (fire personer i alt), som har oplevet to repatrieringer på forskellige missioner. Af Tabel 8.1 fremgår fordelingen af de repatrierede over årene for de forskellige lande.

TABEL 8.1

Antal repatrierede fordelt på repatrieringsår, opdelt efter udsendelsesland. 2005-2010.

	Afghanistan	Irak	Kosovo	Andre lande	I alt
2005	0	13	18	0	31
2006	12	19	9	0	40
2007	23	28	24	1	76
2008	88	0	15	6	109
2009	96	1	15	1	113
2010	19	0	1	10	30
I alt	238	61	82	18	399

Anm.: Omkomne er ikke inkluderet. Tabellen indeholder repatrierede personer fra udsendelser i perioden 2005-2009.

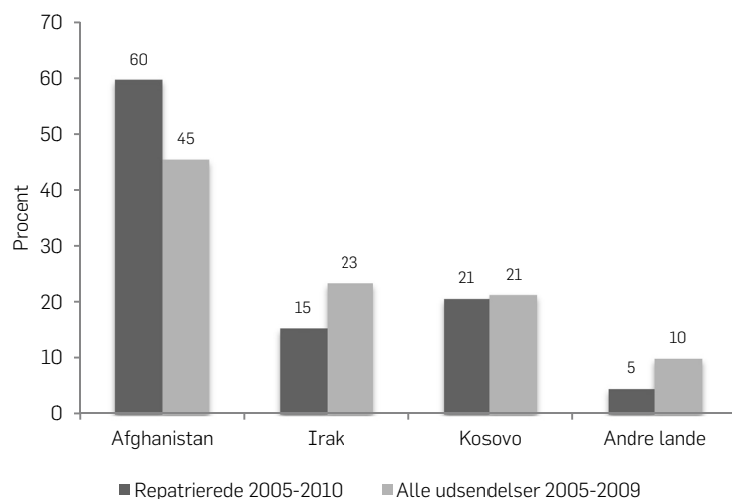
Siden 2005 er repatrieringer primært sket fra missioner i Afghanistan, Kosovo og Irak. Der er knap 5 pct. af de repatrierede, som har været udsendt på missioner til andre lande såsom Libanon, Somalia og Sudan. Det er især missionerne til Afghanistan i årene 2008/2009, som har for-

årsaget mange repatrieringer. Bemærk, at antallet af repatrierede for 2010 ikke kan tages som et retvisende antal for hele 2010. Nærværende rapport beskæftiger sig udelukkende med udsendelser til og med 2009, hvorfor de repatrierede for 2010 i Tabel 8.1 stammer fra 2009-udsendelser.

Af Figur 8.1 ses det ligeledes, at Afghanistan fylder i gruppen af de repatrierede. 60 pct. af alle repatrieringer er foretaget fra udsendelser til Afghanistan, mens 45 pct. af alle soldater er udsendt til landet i perioden 2005 til 2009.

FIGUR 8.1

Andel af samlet antal repatrierede og andel af alle udsendelser, fordelt efter udsendelseslande. Procent.

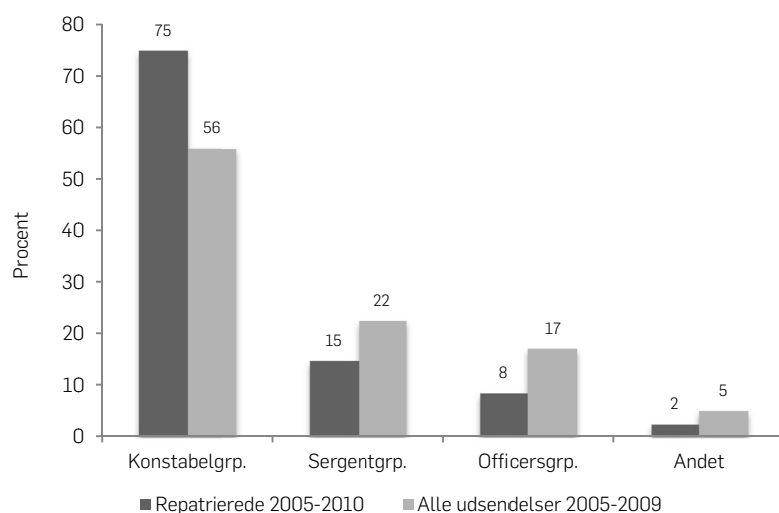
Anm.: Stikprøverne består af de repatrierede (i alt 399) og alle udsendelser fra 2005 og frem (i alt 20.292). Udsendelser før 2005 er ikke medtaget, idet vi kun har oplysninger om repatrieringer for 2005 og efterfølgende. Samtidig er repatrierede for 2010 kun medtaget for udsendelser i 2009. Procentandele af repatrierede og alle udsendelser summer hver for sig til 100.

Figur 8.2 illustrerer personelgrupperne for de repatrierede og alle udsendelser, opdelt på konstabelgruppen, sergentgruppen og officersgruppen. Samlet set tilhører 75 pct. af de repatrierede konstabelgruppen, mens 56 pct. af alle udsendelser er fra denne personelgruppe. Figur 8.2 indikerer dermed, at konstablerne er overrepræsenteret blandt de repatrierede i forhold til, hvor stor en del af alle udsendelserne denne gruppe udgør. Vi har i datamaterialet ikke oplysninger om, hvilken funktion soldaterne

udfører, og inden for de enkelte personelgrupper kan der være stor variation i arbejdsopgaverne. Konstabler kan varetage mange forskellige opgaver såsom kampsoldat, kører/chauffør, arbejde i stabsfunktionen i lejren og andet. Det er klart, at den arbejdsfunktion, konstablen varetager, har stor betydning for, hvor stor risiko der er forbundet med udsendelsen. Det er ikke muligt inden for rammerne af denne undersøgelse at analysere, om antallet af repatrierede fra de forskellige personelgrupper har ændret sig markant gennem perioden, idet vi kun har repatrierede fra 2005 og frem. Derfor kigger vi på et samlet gennemsnit for gruppen for hele perioden, hvor data er til rådighed.

FIGUR 8.2

Andel af samlet antal repatrierede og andel af alle udsendelser, fordelt efter personelgrupper. Procent.

Anm.: Stikprøverne består af de repatrierede (i alt 399) og alle udsendelser fra 2005 og frem, hvor soldatens grad er identificeret (i alt 19.739). Udsendelser før 2005 er ikke medtaget, idet vi kun har oplysninger om repatrieringer for 2005 og efterfølgende. Samtidig er repatrierede for 2010 kun medtaget for udsendelser i 2009. Procentandele af repatrierede og alle udsendelser summer hver for sig til 100.

Tabel 8.2 beskriver de repatrieredes personelgrupper for hvert land. Der er mindre forskelle i fordelingerne mellem landene, men de er ikke markante for Afghanistan, Irak og Kosovo.

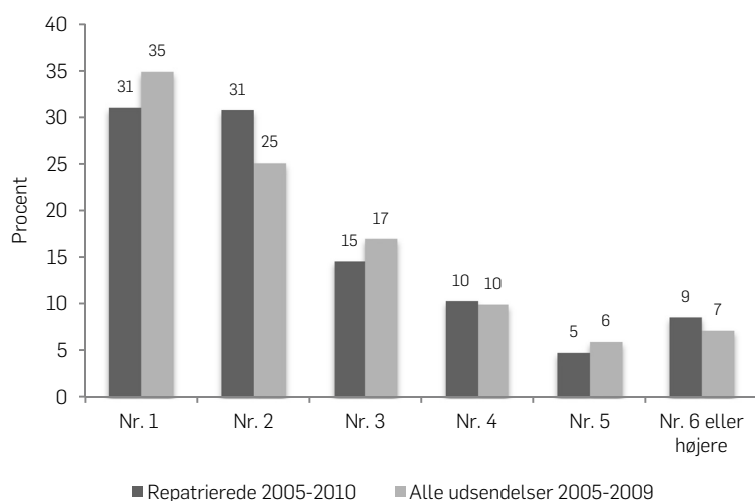
TABEL 8.2

Antal repatrierede, fordelt efter personelgrupper, opdelt efter udsendelsesland. 2005-2010. Procent.

	Afghanistan	Irak	Kosovo	Andre lande	I alt
Konstabelgruppen	78	80	71	39	75
Sergentgruppen	14	13	17	17	15
Officersgruppen	6	7	10	39	8
Andet	3	0	2	6	2
I alt – procent	100	100	100	100	100
I alt – antal	238	61	82	18	399

FIGUR 8.3

Andel af samlet antal repatrierede og andel af alle udsendelser, fordelt efter udsendelsens nummer i rækkefølgen. Procent.

Anm.: Stikprøverne består af de repatrierede (i alt 399) og alle udsendelser fra 2005 og frem (i alt 20.292). Udsendelser før 2005 er ikke medtaget, idet vi kun har oplysninger om repatrieringer for 2005 og efterfølgende. Samtidig er repatrierede for 2010 kun medtaget for udsendelser i 2009. Blandt alle udsendelser er der 7 pct., som er den sjette udsendelse eller højere, i alt har 796 soldater foretaget disse. Procentandele af repatrierede og alle udsendelser summer hver for sig til 100.

Hvorvidt det er de uerfarne førstegangsendte eller de erfarne med flere udsendelser i bagagen, som bliver repatrieret, kan ses af Figur 8.3. Den viser, at 31 pct. af de repatrierede var på deres første udsendelse, mens det for 24 procents vedkommende var på udsendelse nummer fire

eller højere, at de oplevede en repatriering. Derudover beskriver Figur 8.3, hvordan alle udsendelser fordeler sig med hensyn til den pågældende udsendelses nummer i rækkefølgen. Overordnet ligner fordelingerne hinanden: Der er ikke markant flere førstegangsudsendte blandt de repatrierede, dvs. 31 pct. i forhold til 35 pct. er ikke markant forskellige.

TABEL 8.3

Antal repatrierede fordelt efter repatrieringsårsag, opdelt efter repatrieringsår. 2005-2010. Procent.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	I alt
Kvæstet (arbejdsskade, færdselsuheld)	0	0	3	3	11	7	5
Disciplinære årsager	23	0	7	6	7	20	8
Psykiske årsager, egne	0	10	9	3	17	3	9
Samarbejds- vanskeligheder	0	3	8	6	6	7	6
Sociale årsager – egne eller familie	32	18	34	40	24	7	29
Sygdom – egen	23	50	28	32	18	40	29
Såret i kamp	10	10	9	6	17	17	11
Andet	13	10	3	4	1	0	4
I alt - procent	100	100	100	100	100	100	100
I alt – antal	31	40	76	109	113	30	399

Af Tabel 8.3 fremgår det, at særligt ”sociale årsager” (enten soldatens egne eller i familien) samt ”egen sygdom” har ligget bag repatrieringerne gennem hele perioden. Samlet set er 29 pct. af alle repatrieringer sket på grund af ”sociale årsager”, og ”egen sygdom” ligger på samme niveau. Dog er begrundelser som soldatens egne psykiske årsager og såret i tjeneste steget i 2009.

Når vi undersøger årsagerne til repatriering for de forskellige lande, er det stadig ”egen sygdom” og ”sociale årsager”, der er de hyppigst forekommende begrundelser for Kosovo, Irak og Afghanistan. Dette ses af Tabel 8.4. Dog er der enkelte forskelle, som stikker en smule ud. Repatrieringer fra Irak grundet psykiske årsager ligger på et lidt højere niveau, men populationen for Irak er lille (i alt 61 personer). Det er

kun fra Afghanistan og Irak, at der er sket repatrieringer på grund af såret i kamp.

TABEL 8.4

Antal repatrierede fordelt efter repatrieringsårsag, opdelt efter udsendelsesland. 2005-2010. Procent.

	Afghanistan	Irak	Kosovo	Andre lande	I alt
Kvæstet (arbejdsskade, færdselsuheld)	7	0	2	6	5
Disciplinære årsager	5	0	17	28	8
Psykiske årsager, egne	9	16	2	6	9
Samarbejdsvanskeligheder	5	0	10	11	6
Sociale årsager – egne eller familie	30	30	26	28	29
Sygdom – egen	25	30	40	22	29
Såret i kamp	15	16	0	0	11
Andet	3	8	2	0	4
I alt – procent	100	100	100	100	100
I alt – antal	238	61	82	18	399

Derudover er der repatrieringer fra Kosovo på grund af enten disciplinære årsager eller samarbejdsvanskeligheder, som kunne tyde på, at arbejdsklimaet på missionen har forårsaget en del hjemsendelser før tid. Dette har også gjort sig gældende for en stor del af repatrieringerne fra andre lande, dog udgøres populationen her kun af 18 personer. Det er velkendt fra andre undersøgelser, bl.a. en dansk (Christensen, 2001) og en amerikansk (Mental Health Advisory Team, 2006), at arbejdsklimaet, herunder de ledelsesmæssige forhold, kan have stor betydning for soldaters mentale helbred og velbefindende.

Når det gælder årsager til repatriering, fordelt på personelgrupper, er det igen de samme begrundelser, som er de hyppigst forekommende på tværs af grupperne – sociale årsager og egen sygdom, se Tabel 8.5.

Aldersfordelingen for de repatrierede og alle udsendelser ses af Figur 8.4. De repatrierede er fordelt med en overvægt blandt de 21-24-årige, idet 35 pct. falder i denne kategori. Den gennemsnitlige alder er 28,8 år for de repatrierede. Ved sammenligning med alle udsendelser er den overordnede tendens, at de repatrierede er en smule yngre – idet 67 pct. er under 30 år, mens dette er tilfældet i 57 pct. af alle udsendelser i perioden 2005-2009. Den gennemsnitlige alder for alle udsendelser fra 2005 og frem er da også 30,8 år og således 2 år højere end for de repatrierede.

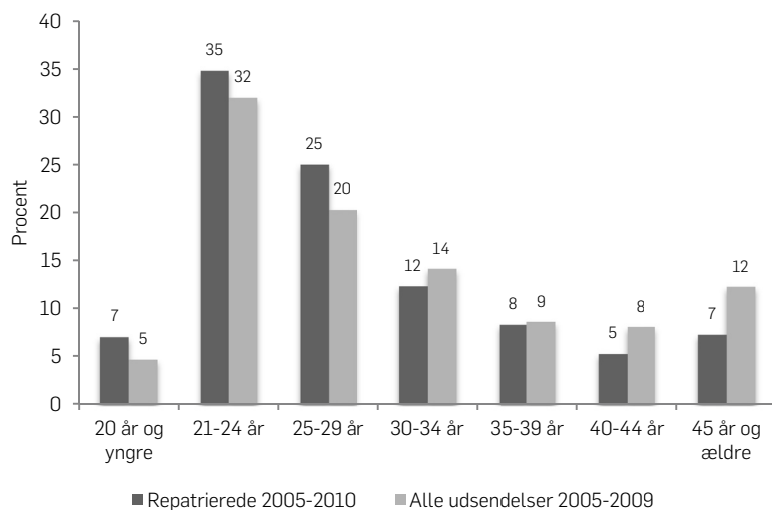
TABEL 8.5

Antal repatrierede fordelt efter repatrieringsårsag og personelgruppe. 2005-2010. Procent.

	Konsta- belgrup- pen	Sergent- gruppen	Officers- gruppen	Andet	I alt
Kvæstet (arbejdsskade, færdselsuheld)	4	9	6	0	5
Disciplinære årsager	8	9	6	11	8
Psykiske årsager, egne	9	5	6	11	9
Samarbejdsvanske- ligheder	4	10	6	22	6
Sociale årsager – egne eller familie	28	26	45	22	29
Sygdom – egen	29	31	27	22	29
Såret i kamp	13	9	3	11	11
Andet	5	2	0	0	4
I alt - procent	100	100	100	100	100
I alt - antal	299	58	33	9	399

FIGUR 8.4

Andel af samlet antal repatrierede og andel af alle udsendelser, opdelt efter aldersgrupper. Procent.

Anm.: Stikprøverne består af de repatrierede (i alt 399) og alle udsendelser fra 2005 og frem (i alt 20.292). Udsendelser før 2005 er ikke medtaget, idet vi kun har oplysninger om repatrieringer for 2005 og efterfølgende. Samtidig er repatrierede for 2010 kun medtaget for udsendelser i 2009. Procentandele af repatrierede og alle udsendelser summer hver for sig til 100.

Hovedparten af de repatrierede er mænd, idet kun ca. 6 pct. er kvinder, hvilket er på niveau med kønsfordelingen for gruppen af førstegangsudsendte i 2005 til 2009.

Deres civilstand ligner ligeledes de øvrige udsendtes, idet knap 80 pct. er ugift, og godt 14 pct. er gift. De resterende er skilt eller enker/enkemænd. I alt er der ca. 15 pct., der har børn, men niveauet svinger noget, og populationerne er små for de enkelte år. Samtidig har dette register mangelfulde oplysninger for 2009, hvorfor dette år ikke er medtaget.

Sammensætningen af de repatrieredes etniske baggrund ligner den samlede gruppe af udsendte, godt 2 pct. er indvandrere eller efterkommere, og de resterende har en dansk etnisk baggrund. Det er vanskeligt at se nogle udviklingstendenser hen over perioden, idet der er tale om meget få soldater, som ikke er etnisk danske.

DE SÅREDE

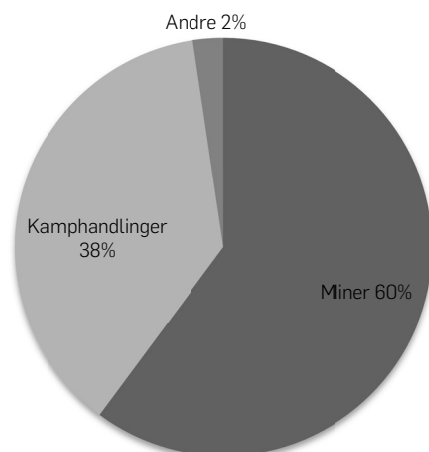
Oplysningerne om de sårede stammer ligeledes fra forsvaret, som har leveret information om tilskadekomne i Eksjugoslavien, Afghanistan og Irak for hele undersøgelsesperioden 1992-2009. Da vi har oplysninger om de sårede for hele undersøgelsesperioden, afrapporteres der nedenfor for Eksjugoslavien, som kan være flere forskellige missioner, i stedet blot for Kosovo, som tilfældet var for de repatrierede. De sårede inkluderer både de soldater, der er blevet repatrieret pga. skader, og de soldater, som ikke er blevet repatrieret pga. skader. De sårede har enten været hjemme på sygeorlov i en periode eller er blevet i missionsområdet og har modtaget behandling der. I nogle situationer, hvis det vurderes bedst for soldaten, kan den sårede forblive i missionsområdet i et skånejob.

Generelt er der kommet flere sårede hen over undersøgelsesperioden på grund af højere risici forbundet med missionerne. Samtidig er behandlingsindsatsen blevet forbedret, således at overlevelsessandsynligheden er steget over tid, Høier-Madsen m.fl. (2010).

Det er dog ikke udelukkende kamphandlinger eller miner, som indgår i statistikken over de sårede i denne rapport, andre årsager såsom sygdom, trafikuheld og arbejdsulykker kan også indgå. Figur 8.5 afslører dog, at miner og kamphandlinger er de altoverskyggende årsager til skader, idet 60 pct. af alle sårede i perioden er kommet til skade på grund af miner, mens kamphandlinger er skyld i 38 pct.

FIGUR 8.5

Årsager til skader. Andel i procent.

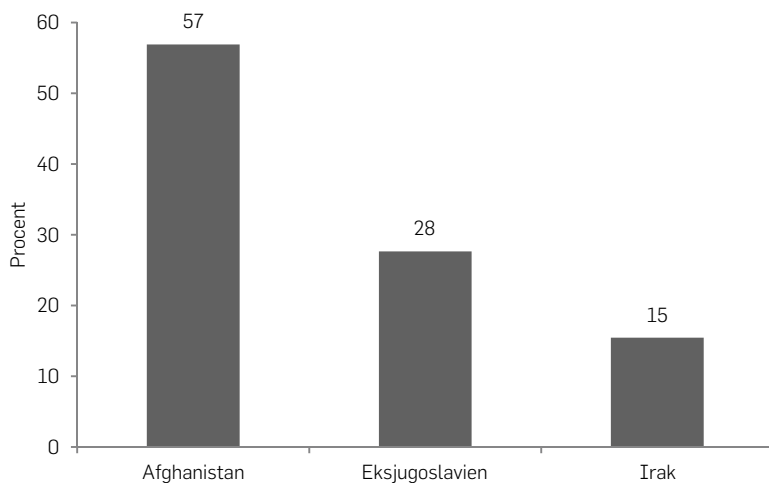
Anm.: Stikprøven består af de sårede (i alt 123). Kamphandlinger inkluderer kamp, artilleri, ildoverfald, ildkamp, beskydning m.m.

Figur 8.6 viser, hvorledes de 123 sårede i analyseperioden 1992-2009 fordeler sig på de tre lande – og igen er missionen i Afghanistan markant i statistikken. Mere end halvdelen af alle sårede (70 ud af 123) er kommet til skade i Afghanistan. Det er især året 2009, at der er mange sårede i Afghanistan. Det var også det år, hvor flest blev repatrieret fra Afghanistan. For Eksjugoslavien er det 1995, som er det år, hvor flest blev såret (16 ud af 123). I 1993 var der ligeledes en del skader i Eksjugoslavien. 19 ud af alle sårede har været udsendt til Irak, og af disse var der flest skader i 2006/2007. Der er ifølge Hærens Operative Kommando ikke blevet registreret nogen sårede i perioden 1997-2003.

Fordelingen af de sårede og alle udsendelser på personelgrupper fremgår af Figur 8.7. Figuren viser, at 77 pct. af alle sårede tilhørte konstabelgruppen, mens 58 pct. af alle udsendelser har været besat af personer fra denne gruppe. Der er altså en overrepræsentation af konstabler blandt de sårede i forhold til alle udsendelser – ligesom vi så det for de repatrierede. Det er vanskeligt at undersøge udviklingstendenserne henover perioden, fordi antallet af sårede per år er lavt.

FIGUR 8.6

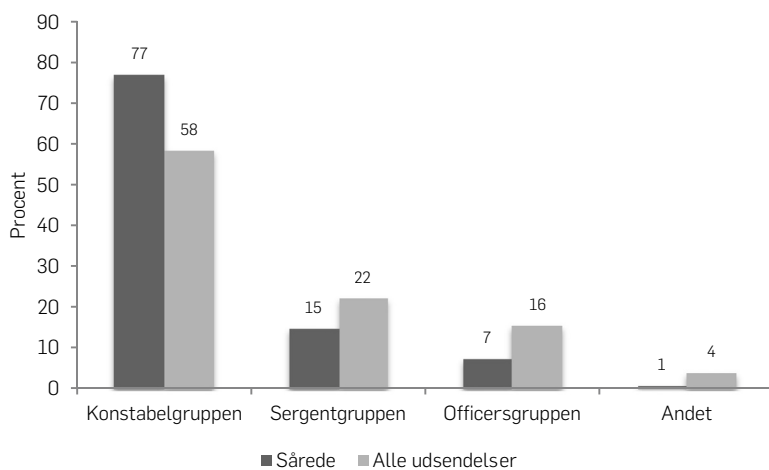
Antal sårede fordelt efter udsendelseslande. Procent.

Anm.: Stikprøven består af de sårede (i alt 123).

FIGUR 8.7

Andel af samlet antal sårede og andel af alle udsendelser opdelt efter personelgruppe. Procent.

Anm.: Stikprøverne består af de sårede (i alt 122) og alle udsendelser, hvor soldatens grad er identificeret (i alt 35.335). Dvs. kun i perioden 1997-2009. Der er en enkelt såret, hvis grad ikke er identificeret, og pågældende indgår derfor ikke i figuren. Procentandele af sårede og alle udsendelser summer hver for sig til 100.

Når vi undersøger de tre lande med hensyn til, hvorledes de sårede fordeles sig på personelgrupper, er det overordnede billede det samme, som Figur 8.7 afslørede. Der er dog forskelle imellem landene, selv om populationerne er små. 35 pct. af de i alt 34 personer, der kom til i skade i Eksjugoslavien, tilhørte sergent- eller officersgrupperne, for Afghanistan var dette tilfældet for 19 pct. af de sårede. Knap halvdelen (46 pct.) af de sårede var på deres første udsendelse.

DEMOGRAFISK PROFIL AF DE SÅREDE

Den gennemsnitlige alder for de sårede ligger på 24,9 år for hele perioden 1992 til 2009. Bemærk, det er en længere periode end for de repatrierede, hvor vi kun havde oplysninger for 2005 til 2009. De sårede er i gennemsnit yngre end de repatrierede, men også i forhold til profilen af alle udsendelser, hvor alderen i gennemsnit er 29,2 år. Hvis vi udelukkende kigger på de førstegangsendte, som er blevet såret, er deres gennemsnitsalder 23,7 år sammenholdt med gennemsnitsalderen for alle førstegangsendte, som ligger på 27,3 år. Det er næsten kun mænd, der er blevet såret, og de har alle på nær én enkelt dansk etnisk baggrund. De er hovedsagligt ugifte, og de fleste bor alene, kun enkelte har børn.

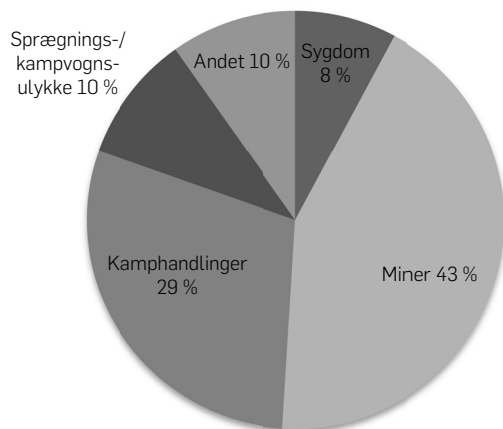
DE OMKOMNE

Der er i alt 51 soldater, som er omkommet i perioden 1992-2009. Det er ikke alle, som er omkommet på grund af hændelser direkte relateret til krigshandlinger, som det fremgår af Figur 8.8. Der er soldater, som er døde i forbindelse med uheld eller egen sygdom. De hyppigste årsager til dødsfald blandt soldaterne er ikke overraskende de samme som for de sårede – miner og kamphandlinger. 43 pct. af de omkomne er omkommet på grund af miner.

Fordelingen af dødsfald på lande bekræfter, at der er flest omkomne i forbindelse med ISAF-missionen i Afghanistan. Der er 31 omkomne i Afghanistan, 9 i Irak og 11 i Eksjugoslavien i perioden 1992 til 2009. Ligesom udviklingen for de sårede er det især i de sidste år i analyseperioden, at hovedparten af de 51 personer er omkommet. Mere end halvdelen af samtlige omkomne har mistet livet i årene 2007-2009 i Afghanistan. Der har ikke været nogen omkomne i perioden 1992/93 samt 1997-2002.

FIGUR 8.8

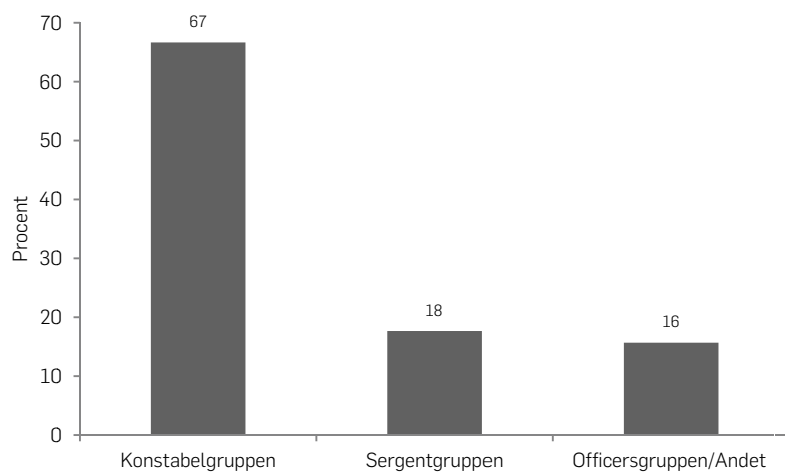
Procent omkomne, fordelt efter årsag.

Anm.: Stikprøven består af de omkomne (i alt 51).

FIGUR 8.9

Antal omkomne, fordelt efter personelgruppe. Procent.

Anm.: Stikprøven består af de omkomne (i alt 51). Personelgrupper for officererne og andet er slået sammen, idet gruppen 'andet' udgjorde en enkelt omkommet.

Tendensen peger i samme retning som for de repatrierede og sårede, idet der er flest soldater fra konstabelgruppen, som er omkommet i forbindelse med udsendelse. 67 pct. (svarende til 34 personer) af de omkomne var fra konstabelgruppen, se Figur 8.9. Denne personelgruppe udgør som bekendt hovedparten af alle udsendelser (58 pct. ifølge Figur 8.7), og der er ikke tale om en statistisk signifikant overrepræsentation af konstabler blandt de omkomne i forhold til, hvor stor en del af alle udsendelser denne gruppe udgør.

En tredjedel af de omkomne (17 ud af alle 51) var på deres første udsendelse, mens de resterende to tredjedele var flergangsudsendte.

DEMOGRAFISK PROFIL AF DE OMKOMNE

Den gennemsnitlige alder for de omkomne er 28,6 år og ligner dermed gennemsnitsalderen for alle udsendte. Alderssammensætningen af alle omkomne viser, at hovedparten (43 pct.) af alle omkomne var mellem 21 og 24 år.

Ligesom for de repatrierede og de sårede var hovedparten af de omkomne ugift, de boede alene – resten boede med en partner, og enkelte havde børn. De omkomne var næsten alle mænd – der var kun en enkelt kvinde – og samtlige omkomne havde en dansk etnisk baggrund.

OPSAMLING

Dette kapitel beskriver de repatrierede, sårede og omkomne. Den overordnede karakteristik af de tre grupper viser store sammenfald. De overordnede kendetegn er:

- Konstabelgruppen er overrepræsenteret i forhold til repatrieringer og skader. Selv om denne personelgruppe udgør hovedparten af de udsendte, er der stadig en overrepræsentation af konstabler, når det gælder repatrieringer og skader, ikke når det gælder omkomne.
- Det er på missionen i Afghanistan i årene 2008-2009, at der er flest repatrierede, sårede og omkomne
- I forhold til udsendelseserfaring viser data, at ca. en tredjedel af soldaterne for de repatrierede og de omkomnes vedkommende var på deres første udsendelse. For de sårede var dette gældende for knap halvdelen.

- De primære begrundelser for repatriering er sociale årsager og egen sygdom i hele perioden 2005-2009. Der er sket en stigning i antallet af repatrieringer på grundlag af psykiske årsager samt såret i kamp i 2009.
- De altovervejende årsager til skader og omkomne soldater har været miner og kamphandlinger.
- Den demografiske profil af grupperne viser, at de sårede med en gennemsnitalder på 24,9 år var yngre både sammenlignet med de omkomne og de repatrierede (gennemsnit: 28,6-28,8 år) og sammenlignet med den samlede gruppe af udsendte soldater for alle udsendelser (gennemsnit: 29,2 år).
- For de repatrierede, sårede og omkomnes vedkommende er langt hovedparten etnisk danske mænd, der bor alene, og hvoraf enkelte har børn.

Fokus i det videre forløb bør bl.a. være på de repatrierede og de sårede i forhold til, om disse kan karakteriseres som risikogrupper, når det gælder effekterne af udsendelse. Vi kunne forvente, at soldater som har oplevet problemer i forbindelse med deres udsendelse, kan have sværere ved at håndtere dagligdagen bagefter. Effekterne af udsendelse kan tænkes at påvirke mange aspekter af deres liv, både i relation til fremtidige karrieremuligheder, familieliv, deres sundhedstilstand osv. Ifølge Høier-Madsen m.fl. (2010) fortsætter ca. 75 pct. af de sårede i en arbejdsfunktion inden for forsvaret, og samme artikel anfører, at der ikke har været nogen selvmordsforsøg blandt de sårede. Disse og mange andre forhold vil vi have mulighed for at undersøge i de kommende rapporter inden for projektet "Danske Hjemvendte Soldater".

At der er 75 pct. af de sårede, som ansættes inden for forsvaret, kan måske være vanskeligt at opretholde, hvis antallet af sårede forbliver på det niveau, vi har set de senere år. Det gælder særligt, hvis forsvaret skal følge 2020-planen, som angiver besparelser på 2 mia. kr. om året fra 2015¹³, hvorved antallet af ansatte må komme under pres.

13. Kilde: Finansministeriets hjemmeside: www.fm.dk.

KONKLUSION

Formålet med denne rapport er at tegne et portræt af de soldater, der har været udsendt på internationale missioner fra 1992 til 2009. Formålet har været todelt, idet vi dels undersøger forskelle mellem de udsendte soldater og befolkningen, dels undersøger forskelle internt mellem de udsendte.

Som det påpeges i interviewundersøgelsen (Kofod m.fl., 2010) og i litteraturstudiet (Lyk-Jensen m.fl., 2010) besvarer tidligere undersøgelser af udsendte soldater ofte klart afgrænsede spørgsmål om nogle specifikke grupper, perioder og missioner. I denne rapport har vi haft mulighed for at undersøge alle tidligere udsendte i perioden 1992-2009 inden deres første udsendelse. Tilgangen er bredere, og vi går mere eksplorativt til værks, idet rapporten afdækker, hvorvidt der er systematikker i de forhold, der er forud for en udsendelse. Rapporten udgør både et fundament for de efterfølgende rapporter - en kortlægning af soldaterne efter udsendelse samt en konsekvensanalyse. I forlængelse af det bidrager denne analyse til en bredere forståelse af, hvem der udsendes på internationale missioner og giver en større indsigt i specifikke og mere sårbare forhold, som vores opmærksomhed skal rettes mod i kommende undersøgelser.

Rapporten beskriver soldaternes status og karakteristika inden deres første mission i perioden 1992-2009. Det betyder, at nogle af de

udsendte, som vi definerer som førstegangsudsendte faktisk kan have været udsendt tidligere, hvis det er sket før 1992. Kortlægningen fokuserer på socioøkonomiske og demografiske karakteristika samt på kriminalitet blandt de førstegangsudsendte.

Kortlægningen af soldater før og under udsendelse er baseret på registerdata fra forsvaret og Danmarks Statistik.

Særlige udvælgelsesprocesser inden udsendelse på en international mission betyder, at det er et specifikt udsnit af den danske befolkning, som er repræsenteret i forsvaret, og som bliver udsendt på militære operationer.

Undersøgelsen viser, at førstegangsudsendte i perioden 1992-2009 generelt er mænd i Danmark med en gennemsnitsalder på 27 år. De førstegangsudsendte er ugifte og har ingen børn, og de tilhører konstabelgruppen. Derudover har de et kort uddannelsesforløb bag sig og ligner deres jævnaldrende, hvad angår intelligensniveau. De udsendte er typisk vokset op i familier med én voksen, og de har ikke i mærkbar grad været anbragt eller haft en kriminel fortid.

Kortlægningen af soldater før og under udsendelse er et solidt udgangspunkt for den videre undersøgelse af konsekvenserne af udsendelse for danske soldater på internationale militære missioner, idet den dokumenterer, hvem de udsendte er, inden de tager af sted på deres første internationale mission.

FØR UDSENDELSE

HVILKEN DEMOGRAFISK PROFIL HAR DE FØRSTEGANGSUDESENDETE?

De førstegangsudsendtes aldersgennemsnit svinger mellem 25 og 30 år i perioden 1992-2009. Blandt de tre største personelgrupper: konstabler, sergenter og officerer er konstablerne de yngste og officererne de ældste. Gennemsnitsalderen for de førstegangsudsendte for hele perioden er 27 år, og 50 pct. af de førstegangsudsendte er yngre end 24 år. Den lave gennemsnitsalder kan også forklare de udsendes civilstatus, idet fire ud af fem er ugifte og 86 pct. tager af sted første gang uden at have børn.

Der er forskelle på, hvilke stillinger mænd og kvinder har, når de udsendes. Kvinder er hyppigere end mændene udsendt som sygeplejersker, og mændene er hyppigere end kvinderne udsendt som traditionelt militærpersonel. Kvindernes aldersgennemsnit er på knap 31 år ved første udsendelse, hvilket er højere end mændenes, som er på 27 år. Ande-

len af kvinder er stigende gennem perioden 1992-2009.. Med hensyn til etnisk baggrund ser vi, at andelen af indvandrere og efterkommere er stigende i perioden 1992-2009, og desuden er der forskelle mellem, hvilken personelgruppe henholdsvis etniske danskere og personer med anden etnisk baggrund tilhører. Indvandrere og efterkommere er hyppigere repræsenteret blandt konstabler end blandt sergenter og officerer.

De udsendtes opvækstforhold viser desuden, at der er færre udsendte, der flytter hjemmefra i en alder af 17 år, end der er blandt mænd i Danmark generelt. Der er generelt flere, som er vokset op med én voksen, end der er blandt mænd i Danmark, og der er generelt færre, der vokser op med to voksne i forhold til mænd i Danmark. Der er forskelle blandt personelgrupperne, hvad angår opvækst: Konstablerne vokser hyppigere op i opbrudte hjem, og det gælder især i sammenligning med officererne. Blandt konstabler, der udsendes mere end én gang på internationale missioner, er der en større procentdel, der flytter hjemmefra tidligt, og som vokser op med én voksen. Forskellen er i forhold til konstabler, der udsendes én gang.

Andelen af udsendte, der er anbragt under opvæksten, er lavere end i den danske befolkning. Andelen af anbragte har ændret sig historisk på den måde, at udsendelser til Eksjugoslavien i 1990'erne havde en større andel udsendte, der havde været anbragt, end dem, der blev udsendt efter 2002 til Irak og Afghanistan. Der findes flere, der har været anbragt blandt konstablerne end blandt officererne. Der er ikke signifikant forskel mellem soldater, der har været anbragt og udsendes en enkelt gang, og soldater, der har været anbragt, og som har været udsendt mere end én gang.

HVILKE UDDANNELSER HAR DE FØRSTEGANGSUSENDTE?

De fleste udsendte på deres første internationale mission er unge og har derfor ikke haft mulighed for at fuldføre en lang uddannelse. Uddannelsesniveaue varierer blandt de udsendte. Blandt ældre, kvinder, officerer og blandt dem, der kun sendes ud én gang i perioden 1992-2009, er der flere, som har gennemført en videregående uddannelse. De udsendte, som deltager i kategorien Andre missioner end de syv store missioner, har i højere grad en længerevarende uddannelse bag sig. Det skyldes, at disse Andre missioner omfatter missioner som FN-observatør, hvor officerer er overrepræsenterede. Hvad angår de store missioner og for-

skellige lande er der generelt ikke store forskelle i uddannelsesniveaet blandt de udsendte, der sendes ud på deres første internationale mission.

Vi sammenligner også resultatet af Børge Prien-prøven (BPP-scoren) blandt dem, der er vurderet egnet og udsendes, og dem, der ikke udsendes. Intelligenstesten viser, at de udsendte fra årgangene 1983-1985 har en højere BPP-score end de, der ikke udsendes, men er blevet erklæret egnet ved session. BPP-scoren varierer blandt de udsendte i relation til missioner og personelgrupper, hvor de højeste scorerer blandt personelgrupperne findes blandt officersgruppen og de laveste blandt konstabelgruppen. Hvad angår missioner, findes de højeste scorerer på IRAK og kategorien Andre missioner, mens de laveste findes på SFOR.

HVAD ER DE FØRSTEGANGSUDDSENDTES INDKOMST OG SOCIOØKONOMISKE STATUS?

Analysen af de førstegangsendtes indkomst viser, at størstedelen af de udsendte et år før deres første internationale mission har haft en relativt høj indkomst svarende til deres alder og generelt har været lønmodtagere (dvs. over 90 pct. har været lønmodtagere). Derudover varierer indkomstniveauet blandt de udsendte. Det er højere blandt de ældre, kvinderne og officererne. Når vi sammenligner indkomsten på tværs af missioner, finder vi, at udsendte til ISAF og missioner kategoriseret som Andre missioner, har et signifikant højere forudgående indkomstniveau i forhold til de resterende missioner.

Ud over at majoriteten af de udsendte har været lønmodtagere året inden deres udsendelse, så ser vi over tid, at andelen af de udsendte, som har arbejdet som ufaglærte stiger, hvilket kan skyldes dels en aktuel trend inden for denne gruppe om at lade sig udsende på en international mission – dels samfundsmæssige konjunkturudsving. Sammenligningen af missioner viser også, at de udsendte på de senere missioner som ISAF (Afghanistan) og IRAK i højere grad har været ufaglærte lønmodtagere inden udsendelse.

KRIMINALITET BLANDT FØRSTEGANGSUDDSENDE INDEN DERES FØRSTE MISSION

Vi sammenligner de udsendte med befolkningen i perioden 2000-2006, hvad angår ejendomsforbrydelser og voldsforbrydelser. Generelt er de mandlige udsendte mindre kriminelle end den mandlige del af befolkningen, når vi ser på årene umiddelbart inden udsendelse. Hvis vi ser længe-

re tilbage – 2 til 3 år før udsendelse – ligner de udsendte i højere grad befolkningen, når det gælder ejendomsforbrydelser.

Kriminaliteten blandt de udsendte er karakteriseret ved følgende:

- Procentandelen af førstegangsendte, der har en dom, ligger på et højere niveau i begyndelsen af perioden, hvorefter den falder til under gennemsnittet i midten af analyseperioden. De seneste år svinger kriminalitet omkring gennemsnittet for 1992-2009.
- Det er generelt yngre mænd, der har fået en dom.
- Det er primært konstabler, der har fået en dom.
- Der er en større procentandel af førstegangsendte på missionerne UNPROFOR og ISAF, som har fået en dom.
- Der er ingen markante forskelle mellem førstegangsendte og flergangsendte i forhold til kriminaliteten inden udsendelse.

I forhold til diskussionen om, hvorvidt personer med en voldelig baggrund skulle være særligt tiltrukket af at blive udsendt til internationale missioner, er der ikke dokumentation for at støtte denne påstand i datamaterialet, idet der er få personer med en voldsdom, som bliver udsendt. De bliver formentlig til en vis grad sorteret fra af forsvaret selv i udvælgelsesproceduren, eller også ansøger de slet ikke om at komme ind. Hvordan frasorteringen sker, er vi dog ikke i stand til at undersøge.

UNDER UDSENDELSE

Formålet med kortlægningen har også været at danne et overblik over, hvad der karakteriserer de soldater, der bliver repatrieret, bliver såret eller omkommer. Formålet har desuden været at skabe et fundament for den efterfølgende konsekvensanalyse af udsendelsen af danske soldater.

HVAD KARAKTERISERER DE REPATRIEREDE, SÅREDE OG OMKOMNE?

Analysen viser, at konstabelgruppen er overrepræsenteret både i forhold til repatrieringer og skader. Selv om denne personelgruppe udgør hovedparten af de udsendte, er der stadig en overrepræsentation, når det gælder repatrieringer og skader, men dette gælder ikke blandt de omkomne. Missionen i Afghanistan i årene 2008-2009 er mest repræsenteret i resultaterne, idet der i denne periode er flest repatrierede, sårede og omkomne.

I forhold til udsendelserfaring ser vi, at ca. en tredjedel af soldaterne for de repatrierede og de omkomnes vedkommende var på deres første udsendelse, for de sårede var dette gældende for knap halvdelen. Gennem hele perioden 2005-2009 er det sociale årsager og egen sygdom, der er primære årsager til repatriering. Der er i 2009 en stigning i antallet af repatrieringer, som skyldes psykiske årsager, samt at flere er blevet sårede i kamp. De primære årsager til, at udsendte kommer til skade eller omkommer, har været miner og kamphandlinger.

Den demografiske profil for personelgrupperne viser, at de sårede med en gennemsnitsalder på ca. 25 år er yngre både i sammenligning med de omkomne og de repatrierede, hvor aldersgennemsnitter for begge grupper ligger på knap 29 år, men også i forhold til den samlede gruppe af udsendte soldater, hvor gennemsnittet er lidt over 29 år for alle udsendelser.

Blandt de repatrierede, sårede og omkomne er hovedparten etniske danske mænd, der bor alene, og hvoraf enkelte har børn.

ET BLIK FREMAD

Resultaterne af denne kortlægning er baseret på et stort datamateriale med faktuelle oplysninger. Andre fremtidige delundersøgelser i projektet ”Danske hjemvendte soldater” vil belyse mere subjektive forhold, som ikke er dokumenterede i registrene, bl.a. soldaternes motivation for udsendelse og deres oplevelser under og efter udsendelsen.

I denne rapport finder vi, at faktorer, som nødvendigheden af at udsende større styrker eller den generelle samfundsøkonomiske situation, påvirker udvælgelseskriterierne. Således kan problemer med at rekruttere det rette antal soldater medføre lavere standarder for udvælgelsen i perioder med højkonjunktur eller i perioder, hvor der er brug for ekstra styrker til internationale militære missioner.

Derudover kan både militærets udvælgelse og selvudvælgelse blandt dem, som har mulighed for at melde sig til militærtjeneste, forventes at være en central faktor, man må tage højde for, når man vil prøve at estimere konsekvensen af udsendelse på adfærden efter hjemkomsten.

Den bedste måde at foretage konsekvensanalyse på består i at finde kontrolgrupper med individer, som ikke har været udsendt, men som ligner de udsendte soldater så meget som muligt både med hensyn til observerbare karakteristika og med hensyn til ikke-observerbare karakteristika herunder eksempelvis motivation. Denne rapport bidrager med

et portræt af de førstegangsendte. Fordelen ved at udarbejde en rapport, der fokuserer på førstegangsendtes karakteristika, er, at det bliver muligt at undgå udelukkende at fokusere på konsekvenserne af en udsendelse. Det åbner for muligheden for at inddrage forklarende faktorer, der har betydning for en forståelse af, hvilke grupper af soldater der er i risiko for at opleve væsentlige konsekvenser af deres udsendelse, samt undersøge eventuelle sammenhænge mellem soldaters opvækst og sociodemografiske profil. De konsekvenser undersøger vi i de kommende rapporter. På baggrund af denne rapportes resultater og fund er det muligt mere præcist at undersøge de psykiske eftervirkninger og ændringer i soldaternes profil. Det kan yderligere bidrage til en undersøgelse af sammenhænge mellem udsendelse og eftervirkninger samt til at udpege en relevant sammenligningsgruppe.

Vi har noteret, at antallet af repatrieringer, dvs. hjemtagelser af soldater før tid, fra Afghanistan på grund af psykiske symptomer steg i 2009 i forhold til de foregående år. Hvorvidt dette er starten på en trend, eller om det skyldes særlige omstændigheder i 2009, kan vi dog ikke bedømme ud fra det foreliggende materiale. Derudover ser vi en stigning i antallet af sårede, repatrierede og døde i Afghanistan, hvilket placerer disse soldater i risikogruppen for at udvikle efterfølgende psykiske skader.

I det videre forløb bør der blandt andet sættes fokus på de repatrierede og de sårede i forhold til, om disse kan karakteriseres som risikogrupper, når det gælder effekterne af udsendelse. Der er indikationer på, at soldater, som har oplevet problemer i forbindelse med deres udsendelse, kan have sværere ved at håndtere dagligdagen efter udsendelsen. Effekterne af udsendelse kan tænkes at påvirke forskellige og flere aspekter af soldaternes liv, både i relation til fremtidige karrieremuligheder, familielivet, sundhedstilstanden m.v. Ifølge Høier-Madsen m.fl. (2010) fortsætter ca. 75 pct. af de sårede i en arbejdsfunktion inden for forsvaret, og samme artikel anfører, at der ikke har været selvmordsforsøg blandt de sårede. Disse og mange andre forhold vil vi have mulighed for at undersøge i de kommende rapporter inden for projektet ”Danske hjemvendte soldater”.

Faktorer som antal udsendelser, type af mission og personelgruppe har vist sig at være relevante for at give et retvisende billede af de førstegangsendtes profil samt for at vise variationer blandt de udsendte. I kortlægningen af de udsendte efter deres udsendelser og i for-

bindelse med konsekvensanalysen vil vi også se på betydning af disse faktorer. Konstabelgruppen har desuden vist sig at have en mere sårbar sociodemografisk og økonomisk profil. I den senere analyse er det derfor også meningsfyldt at fokusere på denne gruppe.

På baggrund af rapportens tilgang, dens kortlægning af forsvarrets missioner i både omfang og type samt denne nye viden omkring, hvem de udsendte på internationale missioner er, er det relevant, at de efterfølgende analyser fokuserer på, hvordan de udsendte udvikler sig både kortsigtet og langsigtet mht. uddannelse, socioøkonomisk status, familietype og kriminalitet. De omfangsrige analyser af målingerne *inden* og *efter* udsendelse åbner mulighed for at undersøge de konsekvenser, en udsendelse kan medføre for den udsendtes livssituation, hvad angår socioøkonomiske, demografiske og sundhedsmæssige faktorer. Desuden undersøger vi efterfølgende, om der er særlige konsekvenser ved at være udsendt som ung i forhold til at være ældre, kvinde i forhold til at være mand, ligesom vi undersøger, om konsekvenserne adskiller sig ud fra den udsendtes socioøkonomiske position og familietype.

BILAG

BILAG 1

I forsvarsdata er der 106.272 observationer, hvilket er udsendelser fra 1992 -2009 (dog var der enkelte missioner fra 1988). Observationerne er fordelt på 26.506 unikke cpr-numre. Før vi kan anvende data til analysen og koble med registeroplysninger, har vi bearbejdet forsvarets udsendelsesdata som vist i Tabel B1.1. Rapportens udsendelsesdata ender med at indeholde 53.861 udsendelser, fordelt på 26.028 unikke personer.

Eksempelvis bliver dubletter, dvs. et udsendelsesforløb, som ligger dobbelt (altså har samme cpr-nummer, organisationslangtekst, mission, start- og slutdato), og udsendelser, der mangler både mission, hold, start- og slutdato, fjernet fra udsendelsesdata.

TABEL B1.1

Databearbejdningsprocedure.

Datastep	Udsendelser	Personer	Datasæt
Forsvarets udsendelsesdata (INTOPS): * To mangler cpr-nummer * 82.176 har startdato (hvor enkelte starter i 1988) * 82.068 har slutdato	106.272	26.873	
Korrigerer: * To manglende cpr-nummer slettes * Sletter alle udsendelser før 1992 * Sletter dubletter (mht. cpr-nummer, mission, startdato og slutdato) * Sletter alle forberedelses og uddannelsesforløb	55.630		
Kobler IMP data: * Finder ekstra holdnumre og startdatoer og slutdatoer * Finder 335 nye cpr-numre i IMP	59.829		
Korrigerer: * Retter holdnummer, startdato og slutdato ud fra nye oplysninger fra IMP * Sletter alle udsendelser uden startdato * Sammenlægger udsendelser, hvis de har samme mission, hold og mindre end 60 dage mellem udsendelserne * Sletter udsendelsen, hvis personen er på to udsendelser samtidig	54.511	26.502	Forsvarets korrigerede udsendelsesdata
Kobler registerdata med forsvarets udsendelsesdata (inkl. omkomne, sårede, repatrierede og oplysninger om rekruttering): * Samler alle nødvendige registre fra 1980-2009 for udsendelsespopulationen 1992-2009 * Sletter personer, der ikke findes i registrene (247 ugyldige cpr-numre) * Sletter personer, som hverken har køn eller fødselsdato oplyst * Kobler to udsendelser fra forsvarets data vedrørende omkomne	53.861	26.028	Rapportens udsendelsesdata

BILAG 2

DE REPATRIEREDE

SFI har modtaget data fra Forsvarets Personeltjeneste, Nato og Internationale Operationer (INTOPS). Den oprindelige fil for de repatrierede indeholdt information om 529 repatrieringer fra udsendelser i perioden februar 2005 til august 2010, heraf var der 10 dubletter, som er blevet fjernet. Filen indeholdt medarbejdernumre på de repatrierede, og opgaven bestod i at koble cpr-nummeret på (i anonymiseret form) ud fra listen over samtlige udsendte, som forsvaret også havde leveret.

- Der var dog enkelte mangler mellem data for de repatrierede og oversigten over alle udsendte, således at fem repatrierede ikke optrådte på listen over alle udsendte, disse er derfor også fjernet fra populationen.
- Derudover var der to repatrierede, som det ikke var muligt at finde en fødselsdato på i DST-registre, hvorfor disse ikke er medtaget.
- Da vores undersøgelsesperiode indbefatter alle udsendelser fra 1992 til og med 2009, har vi borttaget alle repatrieringer, der relaterer sig til udsendelser efter udgangen af 2009, i alt 77.
- Der står anført i en bemærkning, at en enkelt repatrieret aldrig er blevet udsendt, hvorfor vedkommende også er taget fra. Der er 31 af de repatrierede, som er omkommet, disse er også fjernet fra de repatrierede og indgår i populationen for de omkomne.

DE SÅREDE

Fra Hærens Operative Kommando har vi modtaget en datafil med status på de sårede pr. 13. juni 2010. Filen indeholdt 176 tilfælde, hvor en udsendt soldat var blevet lettere eller hårdere såret. Oplysningerne angav den såredes grad, tjenestested, land, skadesdato samt den overordnede årsag til skaden.

- En del af skaderne (47) var indtruffet på missioner, hvor udsendelsens startår var 2010, og dem har vi taget bort.
- Af de resterende var der to sårede soldater, for hvem det ikke lykkedes os at identificere en fødselsdato i DST, hvorfor disse også er fjernet.

- Den endelige population af sårede fra udsendelser i perioden 1992-2009 består således af 123 sårede soldater, heraf er fire soldater blevet såret to gange.

DE OMKOMNE

For de omkomne modtog vi ligeledes en status pr. 13. juni 2010. Filen indbefattede oplysninger om grad, tjenestested, land, skadesdato samt årsagen til skaden, der førte til dødsfaldet.

- Der var oplysninger for 52 omkomne, men heraf var to relateret til en udsendelse fra 2010, så de er ikke inkluderet.
- Derudover var der én enkelt omkommet, som optrådte i datafilen over de repatrierede, og pågældende er derfor medtaget i populationen for de omkomne. I alt tæller populationen af de omkomne 51 personer.

BILAG 3

Tabeller over anvendte afrapporteringsvariable på førstegangsendte og på alle udsendelser.

TABEL B3.1

Førstegangsendte fordelt efter udsendelsesår. Antal og procent.

Udsendelsesår	Antal	Procent
1992	1.373	5,3
1993	2.214	8,5
1994	1.964	7,6
1995	1.782	6,9
1996	1.377	5,3
1997	1.301	5,0
1998	1.070	4,1
1999	1.297	5,0
2000	1.548	6,0
2001	969	3,7
2002	1.622	6,2
2003	1.135	4,4
2004	1.164	4,5
2005	1.155	4,4
2006	1.954	7,5
2007	1.353	5,2
2008	1.483	5,7
2009	1.267	4,9
I alt	26.028	100,0

Anm.: Antal observationer: 26.028.

UDSENDELSÅR

TABEL B3.2

Udsendelser fordelt efter udsendelsesår. Antal og procent.

Udsendelsesår	Antal	Procent
1992	1.423	2,6
1993	2.771	5,1
1994	2.615	4,9
1995	2.654	4,9
1996	2.426	4,5
1997	2.100	3,9
1998	1.796	3,3
1999	2.831	5,3
2000	2.894	5,4
2001	1.651	3,1
2002	3.788	7,0
2003	3.971	7,4
2004	2.250	4,2
2005	3.063	5,7
2006	4.604	8,6
2007	4.771	8,9
2008	4.578	8,5
2009	3.675	6,8
I alt	53.861	100,0

Anm.: Antal observationer: 53.861.

MISSIONER

TABEL B3.3

Førstegangsudsendte fordelt efter første mission. Antal og procent.

Mission	Antal	Procent
SFOR	4.324	16,6
KFOR	6.037	23,2
ISAF	2.887	11,1
IRAK	1.926	7,4
IFOR	1.259	4,8
UNPROFOR	6.484	24,9
Andet	3.111	12,0
I alt	26.028	100,0

Anm.: Antal observationer: 26.028.

LANDE

TABEL B3.4

Førstegangsendte fordelt efter land. Antal og procent.

Land	Antal	Procent
Eksjugoslavien	18.646	71,6
Irak	2.352	9,0
Afghanistan	3.288	12,6
Andre lande	1.742	6,7
I alt	26.028	100,0

Anm.: Antal observationer: 26.028.

TABEL B3.5

Udsendelser fordelt efter land. Antal og procent.

Land	Antal	Procent
Eksjugoslavien	32.167	59,7
Irak	7.453	13,8
Afghanistan	10.255	19,0
Andre lande	3.986	7,4
I alt	53.861	100,0

Anm.: Antal observationer: 26.028.

PERSONELGRUPPER

TABEL B3.6

Førstegangsendte fordelt efter personelgruppe. Antal og procent.

Personelgruppe	Antal	Procent
Konstabelgruppen	8.683	62,2
Sergentgruppen	2.792	20,0
Officersgruppen	1.942	13,9
Andet	552	4,0
I alt	13.969	100,0

Anm.: Antal observationer: 13.969.

TABEL B3.7

Udsendelser fordelt efter personelgruppe. Antal og procent.

Personelgruppe	Antal	Procent
Konstabelgruppen	20.705	58,5
Sergentgruppen	7.830	22,1
Officersgruppen	5.489	15,5
Andet	1.401	4,0
I alt	35.425	100,0

Anm.: Antal observationer: 35.425.

LITTERATUR

- Archer, D. & R. Gartner (1976): "Violent acts and violent times: A comparative approach to postwar homicide rates". *American Sociological Review* 41(6), 937-963.
- Bache, M. (1998): "DIB-soldat eller ej?" *FCL Publikation* 146.
- Bachman, J.G., D.R. Segal, P. Freedman-Doan & P.M. O'Malley (2000): "Who Chooses Military Service? Correlates of Propensity and Enlistment in the U.S. Armed Forces." *Military Psychology* 12(1), 1-30.
- Bouffard, L.A. (2003): "Examining the relationship between military service and criminal behavior during the Vietnam Era: a research note." *Criminology* 41(2), 491-510.
- Christensen, A.K. (2001): "SFOR, hold 4, 5, 6 og 7: Resultater fra opfølgingsundersøgelsen." *IMP Småtryk* 31.
- Clausen, S. & B. Kyvsgaard (2003): *Kriminalitetsniveauet i kommuner og politikredse – en modelafprøvning*. Justitsministeriets Forskningsenhed.
- Fallesen, P., L.P. Geerdsen, S. Imai & T. Tranæs (2010): *The Effect of Workfare Policy on Crime*. Mimeo, Marts 2010.
- Forsvarsakademiet (2005): *Rapport om undersøgelse af eventuelle barrierer i den skriftlige sessionsprøve for "nydanskere" aftjening af værnepligt*. Institut for Militærpsykologi.
- Finansministeriets hjemmeside, www.fm.dk.

- Forsvarets hjemmeside, www.forsvaret.dk.
- Forsvarsministeriet (2009): *Forøgelse af det årlige antal værnepligtige*. Notat.
- Forsvarsministeriet (2010): *Redegørelse for veteranforhold*. Baggrundsnotat.
- Høier-Madsen, K., H.O. Jørgensen, J.L. Sørensen & J. Stokkebye (2010): ”Skader og død hos udsendte danske soldater”. *Ugeskrift for Læger* 172(2), 128-132.
- Kofod, J.E., A.F. Benwell & A.A. Kjær (2010): *Hjemvendte soldater. En interviewundersøgelse*. 76 sider. København: SFI Rapport 10:21.
- Kousgaard, E. (2003): *50 år med intelligensprøven BPP*. Institut for Militærpsykologi.
- Kristoffersen, M. (1999): *Risikofaktorer i barndommen – en forløbsundersøgelse særligt med henblik på forældres psykiske sygdomme*. København: SFI Rapport 99:18.
- Lyk-Jensen, S.V., J. Jacobsen & J. Heidemann (2010): *Soldater – før, under og efter udsendelse. Et litteraturstudie*. København: SFI Rapport 10:27.
- Mental Health Advisory Team (2006): *Operation Iraqi Freedom 05-07/ Final Report*. Office of the Surgeon Multinational Force-Iraq and Office of the Surgeon General United States Army Medical Command.
- Statistikbanken, Danmarks Statistik, www.dst.dk.
- Tranæs, T. & L.P. Geerdsen med bidrag af S. Imai, C. Larsen & M. Svare (2008): *Forbryderen og samfundet*. Rockwool Fondens Forskningsenhed, Gyldendal.
- www.forsvaretsuddannelser.dk

SFI-RAPPORTER SIDEN 2010

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 10:01 Henriksen, A.C.: *Coaching af sygedagpengemodtagere. En pilotundersøgelse med eksperimentelt design.* 69 sider. ISBN: 978-87-7487-961-9. Kr. 70,00.
- 10:02 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H. & Jensen, V.M.: *Introduktion til dialogprojektet. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 1.* 97 sider. ISBN: 978-87-7487-962-6. Kr. 100,00.
- 10:03 Christensen, E.: *Grønlandske børn i Danmark.* 87 sider. ISBN: 978-87-7487-963-3. Kr. 90,00.
- 10:04 Henriksen, A.C.: *Veje til beskæftigelse. En kvalitativ undersøgelse af indsatser over for ikke-arbejdsmarkedsparete kontanthjælpsmodtagere.* 132 sider. ISBN: 978-87-7487-964-0. Kr. 130,00.
- 10:05 Gensby, U. & Thuesen, F.: *På vej mod job efter en arbejdsskade. En evaluering af arbejdsskadestyrelsens Fastholdelsescenter.* 128 sider. ISBN: 978-87-7487-965-7. Kr. 120,00.
- 10:06 Egelund, T., Jakobsen, T.B., Hammen, I., Olsson, M. & Høst, A.: *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag.* 376 sider. ISBN: 978-87-7487-966-4. Kr. 375,00.

- 10:07 Bach H.B. & Henriksen A.C.: *Gravidens sygefravær*. 126 sider. ISBN: 978-87-7487-967-1. Kr. 130,00.
- 10:08 Bach H.B.: *Gravid og Fængselsbetjent*. 36 sider. ISBN: 978-87-7487-968-8. Netpublikation.
- 10:09 Madsen, M.B, Holt, H., Jonassen, A.B. & Schademan, H.K.: *Kvinder og mænd i den offentlige sektor. Karrieremønstre, lederønsker og ledermuligheder*. 274 sider. ISBN: 978-87-7487-969-5. Kr. 270,00.
- 10:10 Larsen, M.: *Lønforskelle mellem kvinder og mænd i 2007. Analyser for lønkommissionen*. 86 sider. ISBN: 978-87-7487-970-1. Kr. 90,00.
- 10:11 Thuesen, F.: *Ledelsen og motivation i den offentlige sektor. Et litteraturstudium*. 100 sider. ISBN: 978-87-7487-971-8. Kr. 100,00.
- 10:12 Deding, M. & Holt, H. (red.): *Hvorfor har vi lønforskelle mellem kvinder og mænd? En antologi om ligeløn i Danmark*. 246 sider. ISBN: 978-87-7487-972-5. Kr. 250,00.
- 10:13 Knudsen, L. & Nielsen, V.L.: *Effekten af kommunernes forebyggende foranstaltninger for unge. Forebyggende foranstaltninger i eget miljø sammenlignet med anbringelse uden for hjemmet*. 152 sider. ISBN: 978-87-7487-973-2. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 10:14 Lausten, M., Hansen, H. & Albæk Nielsen, A.: *Udsatte børnefamilier i Danmark*. 212 sider. ISBN: 978-87-7487-976-3. Netpublikation.
- 10:15 Christensen, G., Mikkelsen, M.F., Pedersen, K.B. & Amilon, A.: *Boligsociale indsatser og buslejestøtte. Kortlægning og programevaluering af Landsbyggefondens 2006-10-pulje*. 164 sider. ISBN: 978-87-7487-977-0. Vejledende pris 160,00 kr.
- 10:16 Bengtsson, S., Mateu, N.C. & Høst, A.: *Blinde børn – integration eller isolation? Blinde børns trivsel og vilkår i hjemmet, fritiden og skolen*. 136 sider. ISBN: 978-87-7487-978-7. Vejledende pris 140,00 kr.
- 10:17 Bengtsson, S., Mateu, N.C. & Høst, A.: *Blinde og stærkt svagsynede. Barrierer for samfundsdeltagelse*. 122 sider. ISBN: 978-87-7487-979-4. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 10:18 Ellerbæk, L.S. & Thuesen, F.: *Projekt arbejdsplads for højtuddannede. Følgeforskning for Region Midtjylland*. 99 sider. ISBN: 978-87-7487-980-0. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:19 Jakobsen, V. & Ellerbæk, L.S.: *Løn- og arbejdsforhold for kvinder og mænd i kokkefaget*. 71 sider. ISBN: 978-87-7487-981-7. Netpublikation.

- 10:20 Ottosen, M.H., Andersen, D., Nielsen, L.P., Lausten, M. & Stage, S.: *Børn og unge i Danmark. Velfærd og Trivsel 2010*. 155 sider. ISBN: 978-87-7487-982-4. Vejledende pris: 260,00 kr.
- 10:21 Kofod, J.E., Benwell, A.F., Kjær, A.A.: *Hjemvendte soldater. En interviewundersøgelse*. 76 sider. ISBN: 978-87-7487-983-1. Netpublikation.
- 10:22 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H., Heiner Schmidt, L. & Aaquist, M.: *Forebyggende foranstaltninger 0-4 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 2*. 184 sider. ISBN: 978-87-7487-984-8. Vejledende pris: 195,00 kr.
- 10:23 Christensen, E., Lindstrøm, M. & Mølholt, A.-K.: *Efterværn for voldsudsatte kvinder. Krisecentrenes støtte og hjælp til kvinder, som flytter fra centrene*. 95 sider. ISBN: 978-87-7487-985-5. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:24 Jensen, V.M. & Nielsen, L.P.: *Vejle til ungdomsuddannelse 1. Statistiske analyser af folkeskolens betydning for unges påbegyndelse og gennemførelse af en ungdomsuddannelse*. 211 sider. ISBN: 978-87-7487-986-2. Netpublikation.
- 10:25 Espersen, L.D.: *Bekymrende identiteter. Ph.d.-afhandling*. 260 sider. ISBN: 978-87-7487-987-9. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:26 Høgelund, J., Tørslev, M.K. & Weibel, K.: *Sygemeldte og førtidspensionister med handicap. Jobcentermedarbejderes perspektiver på jobcentrenes indsats*. 101 sider. ISBN: 978-87-7487-986-6. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:27 Lyk-Jensen, S.V., Jacobsen, J. & Heidemann, J.: *Soldater – før, under og efter udsendelse. Et litteraturstudie*. 92 sider. ISBN: 978-87-7487-989-3. Netpublikation.
- 10:28 Thuesen, F., Holt, H., Jensen, S. & Brink Thomsen, L.: *Virksomheders sociale engagement*. 172 sider. ISBN: 978-87-7487-990-9. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 10:29 Jakobsen, V. & Liversage, A.: *Køn og etnicitet i uddannelsessystemet. Litteraturstudier og registerdata*. 175 sider. ISBN: 978-87-7487-991-6. Vejledende pris: 176,00 kr.
- 10:30 Christoffersen, M.N.: *Børnemishandling i hjemmet*. 120 sider. ISBN: 978-87-7487-992-3. Netpublikation.
- 10:31 Jakobsen, T.B., Hammen, I. & Steen, L.: *Efterværn – støtte til tidligere anbragte unge*. 94 sider. ISBN: 978-87-7487-993-0. Vejledende pris: 90,00 kr.

- 10:32 Korzen, S., Fisker, L. & Oldrup, H.: *Vold mod børn og unge i Danmark. En spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasses-elever*. 127 sider. ISBN: 978-87-7487-994-7. Netpublikation.
- 10:33 Mateu, N.C.: *Hjælpeplanen for spilleafhængige. Kortlægning af telefonsamtaler i Danmark og Norge i perioden 2008-2009*. 50 sider. ISBN: 978-87-7487-995-4. Netpublikation.
- 10:34 Egelund, T., Jakobsen, T.B. & Steen, L.: *"Det er jo min familie!" Beretninger fra børn og unge i slægtspleje*. 126 sider. ISBN: 978-87-7487-996-1. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 10:35 Christensen, E.: *Alkoholproblemer og partnervold*. 48 sider. ISBN: 978-87-7487-997-8. Vejledende pris: 50,00 kr.
- 11:01 Liversage, A., Jakobsen, V. & Rode Hansen, I.: *"Det var ikke nemt, men jeg klarede det!" Interviewundersøgelse med etniske minoritetskvinder om uddannelse*. 156 sider. ISBN: 978-87-7119-000-7. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 11:02 Filges, T. & Holt, H.: *AC-arbejdskraft i den vestlige del af Region Midtjylland. Muligheder og barrierer*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-001-4. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:03 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H., Heiner Schmidt, L. & Aaquist, M.: *Forebyggende foranstaltninger 5-9 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 3*. 184 sider. ISBN: 978-87-7119-002-1. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 11:04 Jacobsen, J. & Lindstrøm, M.: *Lokal integration af førtidspensionister*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-003-8. Vejledende pris: 110 kr.
- 11:05 Deding, M. (red.): *Forskning om tvang i misbrugsbehandling. En kortlægning foretaget af SFI Campbell*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-004-5. Netpublikation.
- 11:06 Oldrup, H., Lindstrøm, M. & Korzen, S.: *Vold mod førskolebørn. Praksis og barrierer for opsporing og underretning*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-005-2. Netpublikation.
- 11:07 Christensen, E.: *Væk fra Grønland. Udsatte grønlandere, der er flyttet til Danmark med deres børn*. 88 sider. ISBN: 978-87-7119-006-9. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:08 Thomsen, L.B. & Høgelund, J.: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2010*. 140 sider. ISBN: 978-87-7119-007-6. Vejledende pris: 140,00 kr.

- 11:09 Bengtsson, S., Hansen, H. & Røgeskov, M.: *Børn med en funktionsnedsættelse og deres familier. Den første kortlægning i Norden*. 108 sider. ISBN: 978-87-7119-008-3. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 11:10 Vitus, K. & Kjær, A.A.: *PSP-samarbejdet. En kortlægning af PSP-Frederiksberg, Odense, Amager og Esbjerg*. 201 sider. ISBN: 978-87-7119-009-0. Netpublikation.
- 11:12 Andersen, D., Thomsen, R., Langhede, A.P., Albæk Nielsen, A. & Toft Hansen, A.: *Skolernes samarbejde. Kortlægning af skolernes kontakt med kommunale forvaltninger og andre institutioner*. 249 sider. ISBN: 978-87-7119-011-3. Netpublikation.
- 11:14 Christoffersen, M.N. & Hammen, I.: *ADHD-indsatser. En forskningsoversigt*. 129 sider. ISBN: 978-87-7119-013-7. Vejledende pris: 130,00 kr.
- 11:15 Oldrup, H., Korzen, S., Lindstrøm, M. & Christoffersen, M.N.: *Vold mod børn og unge. Hovedrapport*. 95 sider. ISBN: 978-87-7119-014-4. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:16 Rostgaard, T., Bjerre, L., Sørensen, K. & Rasmussen, N.: *Omsorg og etnicitet. Nye veje til rekruttering og kvalitet i ældreplejen*. 207 sider. ISBN: 978-87-7119-015-1. Vejledende pris: 200,00 kr.
- 11:17 Bengtsson, S., Alim, W., Holmskov, H. & Lund, A.: *Sociale inD-satser til mennesker med ADHD. En kortlægning*. 166 sider. ISBN: 978-87-7119-017-5. e-ISBN: 978-87-7119-040-3. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 11:18 Böcker Jakobsen, T., Posselt Langhede, A. & Sørensen, K.: *Lige muligheder – støtte til udsatte børn og unge. Evalueringsrapport 1: Beskrivelse af igangsatte forsøgsprojekter*. 87 sider. ISBN: 978-87-7119-016-8. Netpublikation.
- 11:19 Albæk, K. & Brink Thomsen, L.: *Er kvindesag lavtlønsfag? En analyse af sammenhængen mellem løn og andelen af kvinder i enkelte arbejdsfunktioner*. 97 sider. ISBN: 978-87-7119-018-2. Vejledende pris: 97,00 kr.
- 11:20 Knudsen, L. & Egelund, T.: *Effekter af slægtspleje. Slægtsanbragte børn og unges udvikling sammenlignet med plejebørn fra traditionelle plejefamilier*. 161 sider. ISBN: 978-87-7119-019-9. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 11:21 Kofod, J., Dyrvig, T.F., Markwardt, K., Lagoni, N., Bille, R., Termansen, T., Christiansen, L., Toldam, E.J. & Vilshammer, M.: *Pro-*

- stitution i Danmark*. 395 sider. ISBN: 978-87-7119-020-5. Vejledende pris: 390,00 kr.
- 11:23 Amilon, A.: *Supplerende arbejdsmarkedspension. Hvorfor vælger eller fravælger førtidspensionister ordningen?* 92 sider. ISBN: 978-87-7119-023-6. e-ISBN: 978-87-7119-024-3. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:25 Lyk-Jensen, S.V., Weatherall, C.D., Heidemann, J., Damgaard, M. & Glad, A.: *Soldater før og under udsendelse. En kortlægning*. 174 sider. e-ISBN: 978-87-7119-028-1. Netpublikation.
- 11:26 Ottosen, M.H. & Stage, S.: *Dom til fælles forældremyndighed. En evaluering af forældreansvarsloven*. 257 sider. ISBN: 978-87-7119-029-8. e-ISBN: 978-87-7119-030-4. Vejledende pris: 250,00 kr.

SOLDATER FØR OG UNDER UDSENDELSE

EN KORTLÆGNING

Dette er den tredje rapport i forbindelse med projektet "Danske hjemvendte soldater", som skal undersøge konsekvenserne af udsendelse for de danske soldater, der deltager i internationale militære missioner. Undersøgelsen anvender meget detaljerede data fra forsvar og Danmarks Statistik vedrørende perioden 1992-2009.

Rapporten beskriver soldaterne før og under udsendelse og kortlægger deres socioøkonomiske og demografiske karakteristika samt eventuel kriminalitet. Den beskriver soldaterne inden deres første mission og går i enkelte tilfælde tilbage til deres opvækst. Den sætter desuden fokus på gruppen af soldater, der er blevet repatrieret, blevet såret eller er omkommet under udsendelsen.

Undersøgelsen viser, at de udsendte på mange måder ikke adskiller sig fra tilsvarende grupper i befolkningen som helhed. Der er fx intet, der tyder på, at personer med en voldelig baggrund skulle føle sig særligt tiltrukket af udsendelse til internationale missioner. Førstegangsendte er karakteriseret ved i gennemsnit at være ugifte mænd omkring 27 år, uden børn og med en relativt kort uddannelse. Andelen af kvinder og andelen af indvandrere og efterkommere blandt de udsendte er steget i perioden.

Rapporten er bestilt og finansieret af Soldaterlegatet.